

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Dominik Matuška

Procesní role insolvenčního správce

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.

Tematický okruh: Civilní právo procesní

Datum vypracování práce: 01. 03. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 204 242 znaků včetně mezer.

Mgr. Dominik Matuška

V Praze dne 1. března 2023

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, LL.M., Ph.D. za jeho cenné rady a drahocenný čas, který mi byl ochoten věnovat při přípravě této rigorózní práce.

Obsah

Úvod	1
1. Insolvence a podstata insolvenčního řízení	5
1.1 Účel insolvenčního práva	6
1.2 Úpadek dlužníka	9
1.2.1 Mnohost věřitelů	10
1.2.2 Platební neschopnost	12
1.2.2.1 Peněžité dluhy více než 30 dní po splatnosti	14
1.2.2.2 Neschopnost plnění dluhů ze strany dlužníka	15
1.2.2.3 Domněnky platební neschopnosti	16
1.2.2.4 Mezera krytí	18
1.2.3 Předlužení	21
2. Právní úprava insolvenčního správce v obecné rovině	23
2.1 Osoba insolvenčního správce	24
2.1.1 Předběžný insolvenční správce	24
2.1.2 Oddělený insolvenční správce	26
2.1.3 Zvláštní insolvenční správce	28
2.2 Výběr a ustanovení insolvenčního správce	29
2.2.1 Ustanovení insolvenčního správce na základě rotačního pravidla	29
2.2.2 Nominační výjimka	30
2.2.3 Koncernový insolvenční správce	32
2.2.4 Insolvenční správce určený dlužníkem v reorganizačním plánu	33
2.2.5 Odvolání insolvenčního správce schůzí věřitelů a ustanovení správce nového	34
2.3 Odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce	36
2.3.1 Odvolání insolvenčního správce	37
2.3.2 Zproštění insolvenčního správce funkce	38
2.3.3 Podjatost insolvenčního správce	40
3. Vybrané procesní povinnosti insolvenčního správce	44
3.1 Základní povinnosti insolvenčního správce při výkonu funkce	44
3.2 Přezkum přihlášených pohledávek	46
3.2.1 Posouzení přihlášené pohledávky z formální stránky	47
3.2.2 Věcné posouzení přihlášené pohledávky	52
3.2.3 Popírání přihlášených pohledávek	55
3.2.4 Popěrný úkon insolvenčního správce	58
3.3 Relativní neúčinnost právních úkonů dlužníka	62
3.3.1 Věcný rozsah	65
3.3.1.1 Právní úkony bez přiměřeného protiplnění	67
3.3.1.2 Zvýhodňující právní úkony	69
3.3.1.3 Úmyslně zkracující právní úkony	71
3.3.2 Časová působnost	73
3.3.3 Osobní působnost	74
3.3.4 Odpůrčí žaloba	75
3.3.4.1 Procesní aspekty podání odpůrčí žaloby	77
3.3.4.2 Důsledky úspěchu odpůrčí žaloby	79
Závěr	81
Seznam zkratk	84
Seznam použitých zdrojů	86
Abstrakt	95
Klíčová slova	96
Abstract	97
Key words	99

Úvod

Byť si to často neuvědomujeme, běžný život a fungování každého z nás, a tím spíše podnikatelských subjektů, je neúprosně spojen se závazkovými právními vztahy (zejména na úrovni dlužník-věřitel). Lze říci, že ve většině případů splní každá strana závazkového právního poměru své povinnosti dobrovolně, a zároveň ideálně také řádně a včas. Typickým příkladem takového vztahu může být poskytnutí zápůjčky či úvěru s tím, že na jejich zdravém, morálním a spravedlivém poskytování a splácení je v zásadě postavena moderní ekonomika a hospodářský systém. V čase vypracování této práce se nacházíme v době, kdy centrální banky napříč celým světem zvýšily úrokové sazby na takřka dvacetiletá maxima, a dostupnost peněz již proto není zdaleka tak neomezená, jak se mohlo zdát třeba 2 roky nazpátek. Zvýšení úrokových sazeb má rovněž vliv na již v minulosti poskytnuté úvěry, u kterých po několika letech zpravidla končí původně dohodnutá fixace úrokové sazby a nová se stanovuje právě s přihlédnutím k úrokové sazbě nastavené centrální bankou. S ohledem na aktuální dění je tedy nutné uzavřít, že splátky úvěrů se mohou vzhledem k výše uvedenému brzy výrazně zvýšit (či se už zvýšily) a v kombinaci s utahováním ekonomiky, které jde s vyššími úrokovými sazbami ruku v ruce, se dají předpokládat častější případy prodlení dlužníků s hrazením jejich splátek. Pro tyto i typově obdobné situace, kdy se dlužník dostane do tak tíživého finančního stavu, že své dluhy už není schopen hradit, je zde insolvenční zákon, který upravuje kolektivní proces vymáhání a (částečného) uspokojení nároků věřitelů se současným uspořádáním majetkových vztahů dlužníka dle zvoleného způsobu řešení úpadku.

Cílem této práce však není obecný popis průběhu insolvenčního řízení, nýbrž zejména důkladná analýza role insolvenčního správce jakožto zvláštního procesního subjektu vystupujícího v insolvenčním řízení, a to z pohledu vybraných oblastí a aspektů jeho činnosti. Vytyčeného cíle se snažím dosáhnout pomocí odborné české i zahraniční literatury, relevantní judikatury vyšších soudů České republiky a místy též vlastními myšlenkami či názory na danou problematiku. Vybrané téma je nepochybně tématem vysoce aktuálním, a to jednak z důvodu výše nastíněného negativního obrazu aktuálního stavu ekonomiky, který může vyústit třeba až ke skokovému nárustu úpadků a druhak z důvodu nepřeborného množství insolvenčních kauz, jimiž se tuzemské soudnictví zabývá.

Vlastní text této práce sestává z úvodu, tří kapitol, které se dále dělí v několika úrovních na podkapitoly a závěru, kde budou shrnuty nejdůležitější poznatky rozebrané v textu práce. Po závěru najdeme seznam použitých zkratk a relevantních pramenů, se kterými jsem pracoval. Jedná se zejména o texty právních předpisů, odbornou českou a zahraniční literaturu, několik internetových zdrojů a judikaturu vyšších soudů. Na úplném konci práce se poté nachází abstrakt práce v českém a anglickém jazyce spolu s klíčovými slovy této práce.

V první kapitole s názvem „*Insolvence a podstata insolvenčního řízení*“ se nejprve zabývám opodstatněním existence insolvenčních právních norem s důrazem na kolektivní povahu insolvenčního řízení a řešení problému sdíleného statku a honu na majetek dlužníka, které jsou při finančním stresu dlužníka velmi typické a v insolvenčním řízení se jejich negativním dopadů předchází zakotvením a upřednostněním pravidla co nejvyššího, avšak poměrného uspokojení věřitelů (prostřednictvím co nejefektivnějšího naložení s dlužníkovým majetkem) namísto pravidla priority v čase, kterým se vyznačuje individuální způsob vymáhání pohledávek. Dále v první kapitole detailně rozebírám právní definici úpadku dlužníka ve formě platební neschopnosti a předlužení se zdůrazněním, že určení časového okamžiku objektivního stavu úpadku má mj. zásadní vliv na možnost, resp. povinnost podat insolvenční návrh. Stav úpadku však svými projevy a dopady přesahuje rámec insolvenčního zákona (srov. např. omezení možnosti výplaty zisku dle ZOK apod.). V souvislosti s analýzou úpadku je prostor věnován též definičnímu znaku plurality věřitelů vyplývajícímu z kolektivní povahy insolvenčního řízení se závěrem, že i pouze dva věřitelé tento znak naplňují a rovněž analýze požadavku splatnosti pohledávek věřitelů ve vztahu k insolvenčnímu návrhu pro platební neschopnost a předlužení. Zmíněna je dále ochrana dlužníků před umělým rozdělováním pohledávek věřitelů a jejich následným částečným postoupením na jiný subjekt za účelem vytvoření mnohosti věřitelů. Ve druhé části první kapitoly se poté zaměřuji na rozdíly formy úpadku pro platební neschopnost a předlužení za použití aktuální judikatury.

Ve druhé kapitole s názvem „*Právní úprava insolvenčního správce v obecné rovině*“ se věnuji základním aspektům postavení insolvenčního správce. Na začátku této pasáže rozebírám tři doktrinní směry, jejichž optikou lze na činnost insolvenčního správce nazírat. Jedná se o (i) teorii zastoupení, která vnímá správce jako zástupce účastníků insolvenčního řízení, (ii) orgánovou teorii, která je známá z rakouského pojetí

procesního práva a která pojímá insolvenčního správce jako samostatný orgán majetkové podstaty a (iii) teorii úřadu, která je vlastní českému (a německému) právnímu prostředí a která vnímá insolvenčního správce jako nezávislou osobu dosazenou do své funkce soudem nebo vrcholným věřitelským orgánem a mající jasně vymezenou působnost a pravomoce. Po analýze základních právně teoretických směrů pokračuji v rámci této kapitoly pasáží o osobě insolvenčního správce a jeho typech (obecný, předběžný, oddělený a zvláštní) s důrazem na účel jejich ustanovení v insolvenčním řízení. Dále se věnuji důležité části týkající se výběru a ustanovení osoby insolvenčního správce do jeho funkce. Zde hraje prim ustanovení insolvenčního správce na základě rotačního pravidla, nicméně prostor je ponechán i méně často využívaným institutům představujícím výjimku z ustanovení správce dle předem stanoveného pořadí (tzv. „z kolečka“), mezi které patří (i) nominační výjimka umožňující předsedovi insolvenčního soudu ze zákonem daných důvodů ustanovit pro dané řízení vhodného správce mimo kolečko, (ii) koncernový insolvenční správce, který je ustanoven ve všech insolvenčních řízeních dlužníků tvořících stejný koncern a (iii) určení vlastního insolvenčního správce ze strany dlužníka v rámci reorganizačního plánu při navrhování tzv. předjednané či předbalené reorganizace. Podkapitolu týkající se ustanovení insolvenčního správce do funkce uzavírá rozbor práva věřitelů závazně zvolit insolvenčního správce prostřednictvím usnesení schůze věřitelů. Na konci této kapitoly se poté věnuji odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce se zaměřením na rozdíly mezi těmito dvěma instituty s tím, že zvláštní pozornost je věnována podjatosti insolvenčního správce.

Ve třetí, nejpraktičtěji zaměřené a závěrečné kapitole této rigorózní práce se soustředím na vybrané činnosti insolvenčního správce. V obecné rovině lze tvrdit, že insolvenční správce má na starost v rámci řešení úpadku dlužníka (s menšími či většími rozdíly v závislosti na způsobu řešení úpadku) dva druhy oblastí, které se navzájem ve značném rozsahu odlišují a kladou na insolvenčního správce rozdílné kvalitativní požadavky. První oblast se týká aktiv dlužníka a obnáší zejména jejich přehled, správu a případný prodej, což jsou činnosti manažersko-obchodní povahy, kdežto druhá oblast souvisí s pasivy dlužníka a zahrnuje hlavně jejich evidenci, právní posouzení a uspokojení pohledávek věřitelů, což je agenda mající zejména administrativně-právní povahu. V této kapitole nejprve relativně stručně zmiňuji stěžejní povinnost insolvenčního správce postupovat při výkonu své funkce svědomitě

se standardem odborné péče a další základní, obecné povinnosti jako poskytování součinnosti a reportovací povinnost vůči věřitelským orgánům a insolvenčnímu soudu spočívající v podávání souhrnných písemných zpráv o aktuálním stavu insolvenčního řízení, a to zpravidla v tříměsíčních intervalech. Nejdůležitější část této kapitoly poté tvoří rozbor činnosti insolvenčního správce při přezkumu přihlášených pohledávek a domáhání se relativní neúčinnosti právních úkonů dlužníka, která slouží k ochraně kolektivní povahy insolvenčního řízení a maximálnímu uspokojení jeho věřitelů.

Celá práce vychází z právního stavu účinnému ke dni 1. března 2023.

1. Insolvence a podstata insolvenčního řízení

Insolvenční řízení je považováno ze zvláštní druh soudního řízení, jež se vyznačuje současným skloubením prvků řízení nalézacího a vykonávacího a jeho úpravu obsahuje primárně zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. V rámci insolvence se však na rozdíl od řízení nalézacího či vykonávacího nevypořádají pohledávky věřitelů dlužníka (úpadce) individuálně, nýbrž je věřitelé uplatňují ve speciálním kolektivním řízení. Účelem insolvenčního řízení totiž není vyřešení individuálních sporů mezi věřiteli a dlužníkem, ale kolektivní vymožení alespoň částečného plnění pro všechny oprávněné věřitele dlužníka.¹ Z kolektivní povahy insolvenčního řízení pak plyne, že se zaměřuje více na vztah mezi věřiteli navzájem než na vztah věřitele a dlužníka, když se v insolvenčním řízení navzájem si konkurující věřitelé snaží přesunout ztráty plynoucí z úpadku jejich dlužníka na ostatní věřitele.² Navíc v případě, že je dlužník objektivně v úpadku, nelze věřiteli odeprít zahájení insolvenčního řízení s odůvodněním, že má možnost individuálního výkonu práva.³

Opodstatnění existence insolvenčního řízení se zakládá na nedostacích, které bychom mohli pozorovat v situaci, kdy by více věřitelů přistoupilo k individuálnímu výkonu svých práv vůči dlužníku a bylo by zřejmé, že nemohou být všichni uspokojeni ze sta procent. Jednou z teorií odůvodňující potřebu úpadkového práva je poté tzv. *creditors' bargain* neboli dohoda mezi věřiteli, kterou by věřitelé předem uzavřeli pro případ úpadku dlužníka a která může poskytnout především nezajištěným věřitelům jisté výhody.⁴ V první řadě jde o to, že insolvenční řízení snižuje náklady spojené s honem na majetek dlužníka, kdy nejrychlejší věřitel zpravidla získá nepoměrně vysoké uspokojení.⁵ Insolvenční právo totiž poskytuje řešení problému známého jako tzv. sdílený majetek (*common pool*) pomocí zakotvení pravidla poměrného uspokojení přihášených věřitelů namísto pravidla priority v čase, kterým se vyznačuje individuální způsob vymáhání pohledávek. Věřitelé proto ztrácejí motivaci co možná nejrychleji atakovat majetek dlužníka a zlepšit tak své postavení vůči ostatním věřitelům

---

¹ Jackson, T. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law.*, Washington: Beard Books, 2001, s. 7-10.

² Warren, E. *Bankruptcy Policy. The University of Chicago Law Review.*, 1987, roč. 54, č. 3, s. 785.

³ Srov. usnesení NS ze dne 30. dubna 2013, sp. zn. 29 NSCR 19/2011.

⁴ Jackson, T. *Bankruptcy, Non-Bankruptcy Entitlements, and the Creditors' Bargain.*, The Yale Law Journal, 1982, roč. 91, č. 5, str. 858–866.

⁵ Jackson, T. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law.*, op. cit., s. 9-10.

dlužníka.⁶ Další výhoda spočívá v tom, že soustředěním aktiv a pasiv dlužníka u jednoho soudu se dospívá k potenciálně efektivnější alokaci zdrojů, neboť obchodní závod⁷ nebo jiný sourodý majetek dlužníka může být zpeněžen jako celek a nikoli po částech, což by hrozilo při individuálním postupu věřitelů.⁸ V neposlední řadě pak může správné nastavení pravidel insolvenčního řízení snížit náklady nejen na straně věřitelů, ale i na straně státu, jelikož není nutné několikrát opakovat řadu procesních úkonů, čemuž bychom se v jednotlivých (vykonávacích) řízeních nevyhnuli.⁹

Zatímco pro pasivnější věřitele, což bude zpravidla většina, přináší zahájení insolvenčního řízení spíše výhody (viz výše), pro aktivnější a přímočařejší věřitele může znamenat jeho zahájení nevýhodu spočívající ve ztrátě potenciálně získaného náskoku v honu na majetek dlužníka, jak tomu může být např. v situaci, kdy určitý věřitel svou pohledávku už úspěšně exekvuje.¹⁰

1.1 Účel insolvenčního práva

Zjednodušeně řečeno se dá za primární účel insolvenčního řízení považovat vyřešení úpadku či hrozícího úpadku dlužníka pomocí nového uspořádání jeho majetkových vztahů se současným uspokojením věřitelů.¹¹ Insolvenční řízení tak v podstatě představuje proces, jehož cílem je určit, kdo dostane kolik a v jakém pořadí.¹² Na první pohled by se tak mohlo zdát, že vedení insolvenčního řízení postrádá logický smysl v případě, kdy dlužník nemá žádný majetek. Dříve tomu tak skutečně bylo, nicméně Revizní novelou byl odstraněn z insolvenčního zákona nekoncepční institut zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka.¹³ Předpokladem vedení insolvenčního řízení totiž není, *stricto sensu*, existence majetku dlužníka, neboť není vyloučeno, že se insolvenčnímu správci podaří získat aktiva do majetkové podstaty prostřednictvím odpůrcích žalob až později v průběhu samotného řízení. To na druhou stranu nic nemění na tom, že účelem insolvenčního řízení v žádném případě nemá být

---

⁶ Vylepšení postavení může věřitel dosáhnout různými způsoby, např. donucením dlužníka k (částečnému) splacení jeho dluhu či dozajištěním pohledávky apod.

⁷ Insolvenční zákon užívá starší pojem „podnik“.

⁸ Claessens, S. a kol. *Resolution of Financial Distress: An International Perspective on the Design of Bankruptcy Laws.*, Washington: World Bank, 2001, str. 27.

⁹ Jackson, T. *Bankruptcy, Non-Bankruptcy Entitlements, and the Creditors' Bargain.*, op. cit., s. 866.

¹⁰ LoPucki, L., Warren, E. *Secured Credit. A System Approach.* 3. vydání. New York: Aspen Publishers, 2006, s. 95.

¹¹ Srov. § 1 písm. a) InsZ.

¹² Jackson, T. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law.*, op. cit., s. 20.

¹³ Srov. § 144 InsZ ve znění účinném do 31. 12. 2013.

pouhá likvidace a výmaz nefunkční a nemajetné společnosti bez ohledu na příčiny tohoto stavu.¹⁴

Účel insolvenčního řízení se poté bude jistě lišit v závislosti na charakteru dlužníka (úpadce). U tzv. spotřebitelského úpadku, který bude řešen většinou, nikoliv však výhradně, oddlužením, lze pozorovat jako jeho hlavní účel osvobození dlužníka, který v rámci oddlužení hradí určitou (méně podstatnou) část svých dluhů, od zbývajících, podstatné části jeho dluhů. Při úspěšném průběhu oddlužení tak dochází k vymanění dlužníka z dluhové spirály, jehož důsledkem je možnost začátku nového ekonomického a sociálního života dlužníka. Z tohoto důvodu se stává z institutu oddlužení nejen nástroj insolvenčního práva, nýbrž také mocný prostředek práva sociálního v širším slova smyslu.¹⁵

V oblasti korporální insolvence poté plní úpadkové právo důležitou úlohu jak na mikro, tak makroekonomické úrovni. Z ekonomického pohledu totiž není insolvenční řízení ničím jiným než platformou pro exit hospodářsky neúspěšných subjektů z trhu s tím, že exit je přirozenou a velmi důležitou součástí tržní ekonomiky, a konkrétně tzv. kreativní destrukce, která zajišťuje stále probíhající přizpůsobování struktury ekonomiky ve vztahu k vývoji lidské společnosti a jejích preferencí.¹⁶ Úkolem insolvenčního práva tedy není exitu zkrachovalých subjektů bránit, ale naopak zvýšit jeho efektivitu tak, aby se aktiva hospodářsky neúspěšných subjektů dostala za cenu co možná nejnižších transakčních nákladů do rukou osob, které je budou schopny využívat efektivněji – tento jev je znám jako relokace výrobních aktiv.¹⁷ Na druhou stranu se objevují argumenty, že samotným cílem insolvenčního řízení má být zachování provozu obchodního zvodů dlužníka za každou cenu, což má údajně přinášet řadu výhod. V této souvislosti se pak hovoří o tom, že reorganizace, jako jeden ze způsobů řešení úpadku, sleduje podporu zaměstnanosti v příslušné lokalitě a přináší tomu odpovídající celospolečenské přínosy spočívající ve snížené kriminalitě, menších nákladech na dávky v nezaměstnanosti a rekvalifikaci apod.¹⁸ V tomto ohledu se však osobně kloním k názoru, že insolvenční právo by mělo udržení chodu obchodního závodu posilovat

---

¹⁴ Srov. usnesení VS v Olomouci ze dne 25. dubna 2017, sp. zn. 1 VSOL 409/2017.

¹⁵ Smolík, P. *Oddlužení v právním řádu ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 6.

¹⁶ Schumpeter, J. *Capitalism, Socialism, and Democracy*. New York: Harper & Row, 1942, str. 83.

¹⁷ Richter, T. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 93.

¹⁸ Sprinz, P. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2.

ve chvíli, kdy je splněna podmínka jeho ekonomické udržitelnosti známá jako koncept *going concern* a nikoli jako svůj svébytný cíl bez ohledu na konkrétní okolnosti daného případu.

Problém společně sdíleného statku (*common pool*) jakožto jeden z jevů, k jehož potlačení slouží insolvenční právo, jsem stručně zmiňoval již výše. Jeho podstata tkví v tom, že racionální individuální postup jednotlivých věřitelů může ve svém důsledku znamenat zničení hodnoty statku jako celku a snížení či úplné znemožnění uspokojení zbývajících věřitelů dlužníka. Jakmile se totiž věřitelé dozví o hospodářských potížích dlužníka a jeho nedostatečném majetku k uspokojení všech věřitelů, začnou aktivnější věřitelé postupovat rychle a bezohledně vůči ostatním věřitelům za účelem uspokojení svého individuálního nároku, a to i v případě, že společným postupem všech věřitelů by bylo celkově dosaženo vyššího průměrného uspokojení jejich pohledávek. I když může být společný postup všech věřitelů celkově (přepočteno na procentuální uspokojení všech pohledávek) výhodnější, ti věřitelé, kteří se dostanou k dlužníkově majetku nekooperativním postupem nejdříve, mohou získat a zpravidla též získají vyšší individuální užitek, než kdyby kooperovali s ostatními s tím, že při tomto honu na dlužníkův majetek může takto nekoordinovaným postupem docházet k významným celospolečenským ztrátám.¹⁹ Insolvenční právo se brání těmto ztrátám odejmutím individuálních právních nástrojů k vymáhání nároků jednotlivých věřitelů a nahrazuje je kolektivním řízením v rámci řešení úpadku dlužníka. Problém společně sdíleného statku osvětluje, proč je předmětem insolvenčního práva stav, kdy se dlužník dopouští všeobecného neplacení svých dluhů vůči více věřitelům a nikoli pouze vůči věřiteli jedinému a je také zdůvodněním toho, proč naše definice úpadku dle § 3 odst. 1 a 4 InsZ výslovně požaduje, aby kromě ukazatelů vztahujícím se k rozvaze či likviditě dlužníka byla rovněž prokázána mnohost věřitelů, tj. minimálně dva.²⁰

Ani kolektivní charakter insolvenčního řízení jako takový však nemusí nutně vést k celospolečensky efektivnímu výsledku, který odpovídá alokaci aktiv úpadce do rukou subjektu, který jim přisuzuje nejvyšší hodnotu. Je tomu tak zejména z důvodu, že nositelé nároků na majetek dlužníka čelí kromě problému společně sdíleného statku rovněž jevu, který ekonomie nazývá jako problém nesourodých nároků na dlužníkův majetek

---

¹⁹ Richter, T., op. cit., s. 96.

²⁰ *Ibid.*

(*diverse ownership interests*).²¹ V každém insolvenčním řízení se tak musí řešit otázka (i) jak naložit s aktivy dlužníka (*alokační rozhodnutí*) a zároveň (ii) kdo dostane jakou část výtěžku z těchto aktiv (*distributivní rozhodnutí*). V ideálním případě by pak odpověď na první otázku měla být zcela nezávislá na odpovědi na otázku druhou. V případě majetku dlužníka, na který mají různé subjekty odlišné nároky však takový výsledek zřídka nastane. Každý věřitel má vzhledem ke specifickému charakteru své pohledávky motivaci jednat při správě majetku insolventního dlužníka způsobem, který vychýlí distributivní rozhodnutí v jeho prospěch, i kdyby to mělo znamenat naložení s aktivy dlužníka způsobem, který by nemohl být považován za nejefektivnější.²² Z toho vyplývá, že dalším podstatným cílem insolvenčního práva je navození stavu, v rámci kterého bude s dlužníkovým majetkem naloženo bez ohledu na nesourodost nároků na dlužníkovu majetek co možná nejefektivněji.

1.2 Úpadek dlužníka

Základní podmínkou legitimního zahájení a průběhu insolvenčního řízení je úpadek dlužníka. Legální definice úpadku proto hraje (nejen) v českém insolvenčním právu klíčovou roli. Pojem úpadek je vymezen v § 3 insolvenčního zákona, přičemž zákon rozlišuje dvě samostatné formy úpadku, a sice platební neschopnost a předlužení. Zatímco platební neschopnost slouží jako důvod pro zahájení insolvenčního řízení u všech osob bez omezení, institutu předlužení může využít výhradně právnická osoba či fyzická osoba-podnikatel. Insolvenční zákon zakotvuje ještě tzv. hrozící úpadek, kterého se však může dovolávat pouze dlužník.

Význam vymezení úpadku má především vliv na možnost, respektive povinnost zahájit insolvenční řízení a s tím související otázky týkající se (zejména) odporovatelných právních jednání dlužníka (bližší viz kapitola 3), neboť pokud dlužník nebyl objektivně v době právního jednání v úpadku, popř. pokud toto jednání k jeho úpadku nevedlo, není možné (až na výjimky) jeho jednání napadnout odpůrčí žalobou.²³ Definice úpadku svým významem však nepochybně přesahuje rámec insolvenčního zákona, příkladmo lze uvést § 40 odst. 1 ZOK, který upravuje omezení výplaty zisku nebo jiných vlastních zdrojů obchodní korporace.²⁴ V důsledku výplaty zisku nebo vlastních zdrojů totiž dochází ke

---

²¹ Richter, T., op. cit., s. 97.

²² *Ibid.*

²³ Sprinz, P., Schönfeld, J. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 7.

²⁴ V teorii je tento institut nazýván jako „*test insolvency*“.

snížení a změně struktury aktiv i pasiv bilance obchodní korporace a zmíněné ustanovení zákona o obchodních korporacích tak postihuje situace, kdy výplata zisku či jiných vlastních zdrojů způsobí kritickou nerovnováhu buď na aktivní straně bilance v případě následného nedostatku hotovosti v porovnání se splatnými dluhy obchodní korporace (platební neschopnost), anebo mezi aktivy a pasivy bilance v případě následného nedostatku celkového majetku v porovnání s celkovými dluhy obchodní korporace (předlužení).²⁵

V rámci úpadku je nutné rozlišovat též (i) úpadek jakožto objektivní ekonomický stav, kdy je dlužník buď v platební neschopnosti nebo je předlužen bez ohledu na to, zda bylo insolvenční řízení již formálně zahájeno a (ii) zjištění úpadku insolvenčním soudem v průběhu již zahájeného insolvenčního řízení.²⁶ Úpadek je však především ekonomická kategorie, která má určité právní, společenské a další konsekvence. Jeho příčiny je proto třeba hledat v ekonomické situaci podniku a jejím vývoji s tím, že úpadek de facto znamená mj. situaci, kdy dlužník nezvládl řešit svou krizi mimoinsolvenčním způsobem.²⁷ Klíčovou roli v ekonomické krizi dlužníka a jejím vyústění hraje čas. Platí totiž, že dlužník, který v ekonomicky nepříznivé situaci nepostupuje aktivně a snaží se co nejvíce oddalovat zahájení insolvenčního řízení v určitém momentu překročí bod, kdy sanace jeho podniku již není možná, což nevyhnutelně vede k likvidačnímu způsobu řešení úpadku – konkursu. Konkurs se vyznačuje obecně známými negativy, mezi které patří zpravidla nulový reziduální nárok pro vlastníky podniku, ztráta pracovních míst a obvykle též nižší výnos pro věřitele.²⁸

1.2.1 Mnohost věřitelů

Mnohost věřitelů, nebo též pluralita věřitelů jako definiční znak úpadku v podobě platební neschopnosti i předlužení²⁹, vyplývá z kolektivní povahy insolvenčního řízení. Tato zákonná podmínka úpadku byla již několikrát interpretována v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, a to tak, že musí jít nejméně o dva věřitele³⁰ s tím, že právě počet dvou

---

²⁵ Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 108.

²⁶ Rozdíl těchto dvou významů úpadku je mj. v důsledcích, které z nich plynou.

²⁷ Schönfeld, J. a kol. *Transformace a restrukturalizace podniku*. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 199.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Srov. § 3 odst. 1 písm. a) spolu s § 3 odst. 4 InsZ.

³⁰ Srov. např. usnesení NS ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 NSCR 1/2008.

věřitelů je dostačující, pokud jsou jejich pohledávky po splatnosti.³¹ Ve vztahu ke splatnosti pohledávek je však dle mého názoru přece jen nutné rozlišovat mezi úpadkem ve formě platební neschopnosti a předlužení, neboť definice předlužení na rozdíl od definice platební neschopnosti neupravuje podmínku splatnosti pohledávek věřitelů. V tomto kontextu upozorňuji, že Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 18. září 2017, sp. zn. 4 VSPH 977/2017, dovedil, že u každé z forem úpadku (tedy i u předlužení) se vždy vyžaduje osvědčení existence nejméně dvou věřitelů se splatnými pohledávkami. Skutečnost, že § 143 odst. 2 InsZ zakotvuje jako důvod pro zamítnutí věřitelského insolvenčního návrhu neosvědčení, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku, je třeba z mého pohledu považovat spíše za omyl zákonodárce než za úmysl materiálně modifikovat legální definici předlužení upravenou v § 3 odst. 4 InsZ, neboť i z ekonomického pohledu je pro existenci předlužení zcela bez významu, zda jsou pohledávky věřitelů splatné, neboť postup určení hodnoty závodu pro účely osvědčení existence předlužení obsahuje veškeré relevantní peněžní toky v budoucnosti.³² Pozitivní je proto judikatorní cesta, kterou se v této souvislosti vydal Nejvyšší soud ČR, který ve svém usnesení ze dne 31. července 2019, sp. zn. 29 NSCR 206/2017, konstatoval, že v případě podání věřitelského insolvenčního návrhu pro úpadek ve formě předlužení je třeba pro účely prokázání mnohosti věřitelů ze strany insolvenčního navrhovatele doložit jeho splatnou pohledávku a poté již pouze další pohledávku jiného věřitele, a to bez ohledu na její splatnost.

Ohledně doby zkoumání úpadku ve vztahu k případné nutnosti přihlášení věřitelů do insolvenčního řízení platí, že v době zkoumání existence úpadku ze strany insolvenčního soudu nemusí být oba věřitelé do řízení přihlášení.³³ Pokud je však insolvenčním navrhovatelem některý z věřitelů dlužníka, musí dle § 105 odst. 1 InsZ doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a k návrhu připojit její přihlášku.

Pluralitu věřitelů lze velmi snadno dosáhnout „uměle“, a to např. rozdělením pohledávky věřitele a jejím částečným postoupením na jinou osobu. Jako určitou pojistku před tímto účelovým jednáním můžeme spatřovat § 143 odst. 2 InsZ. Podle tohoto

---

³¹ Srov. např. usnesení NS ze dne 30. dubna 2013, sp. zn. 29 NSCR 19/2011.

³² Sprinz, P., Schönfeld, J. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 16.

³³ Srov. např. usnesení NS ze dne 26. června 2012, sp. zn. 29 NSCR 46/2011.

ustanovení insolvenčního zákona se při podání věřitelského insolvenčního návrhu nepovažuje za druhého věřitele osoba, která sice disponuje (splatnou) pohledávkou, nicméně tato pohledávka na ni byla převedena v době kratší 6 měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení. Zákonodárce se tímto ustanovením snaží zabránit možnosti šikany dlužníka ze strany jeho věřitelů právě při umělém rozdělování či postoupení pohledávek.³⁴ Argumentem *a contrario* se pak celkem snadno dostaneme k závěru, že postoupení pohledávky mimo tuto dobu za účelem vytvořením mnohosti věřitelů je v pořádku a Nejvyšší soud tuto praxi v zásadě akceptuje.³⁵ Na druhou stranu je třeba upozornit na to, že je-li jedna ze dvou pohledávek zařaditelná do kategorie triviálních či bagatelních a vykazuje znaky typické pro pohledávku uměle vytvořenou výhradně za účelem prokázání mnohosti věřitelů, pak Nejvyšší soud existenci mnohosti věřitelů neakceptuje.^{36, 37}

K otázce unesení důkazního břemene ve vztahu k prokazování plurality věřitelů ze strany insolvenčního navrhovatele konstatoval Nejvyšší soud ČR v usnesení sp. zn. 29 NSCR 14/2011, že: „*Jak dlužnický, tak i věřitelský insolvenční návrh musí ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 InsZ obsahovat jako součást vylíčení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, nejen konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka, nýbrž i konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů, včetně konkrétních údajů o splatnosti těchto pohledávek, a to v míře, která v případě, že tato tvrzení budou shledána pravdivými, dovolí insolvenčnímu soudu uzavřít, že dlužník je v úpadku.*“³⁸ Z těchto závěrů lze konstatovat, že insolvenční návrh, ve kterém jsou označeni další věřitelé dlužníka bez specifikace konkrétních údajů o jejich pohledávkách, nesplňuje výše uvedené požadavky.

1.2.2 Platební neschopnost

Z ekonomického hlediska představuje platební neschopnost situaci, kdy tvorba zisku a cash flow dlužníka nejsou schopny generovat dostatečnou hotovost na pokrytí

---

³⁴ Hásová, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 13.

³⁵ Srov. např. usnesení NS ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 29 NSCR 52/2011.

³⁶ Srov. např. usnesení NS ze dne 28. března 2013, sp. zn. 29 NSCR 14/2012.

³⁷ Richter, T., op. cit., s. 236.

³⁸ Řeháček, O. *Úpadek a jeho osvědčení*. In Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora., ročník 2012, č. 9, s. 20.

jeho splatných závazků.³⁹ Pro účely insolvenčního práva není relevantní dočasná platební neschopnost, nýbrž dlouhodobější a systémová platební neschopnost. Její příčiny lze přitom spatřovat zejména v:

- (i) nedostatečné výši marže na provozní úrovni podniku;
- (ii) chybách při řízení pracovního kapitálu; nebo
- (iii) ve vysokých nárocích na obsluhu dluhu, kdy dlužník sice může mít obstojné výsledky na provozní úrovni, ale negeneruje dostatek prostředků na obsluhu dlouhodobého dluhu (úroky a jistina).⁴⁰

Oproti tomu krátkodobá platební neschopnost⁴¹ je stav zapříčiněný nenadálými okolnostmi, kdy splatné dluhy sice není možné pokrýt aktuálními disponibilními zdroji, avšak tento stav bude možné v krátké době překlenout⁴² a finanční stabilitu obnovit.⁴³ Jak bylo naznačeno již výše, tento stav nedosahuje ze strany insolvenčního zákona velké pozornosti, neboť předpoklad platební neschopnosti z právního pohledu je skutečnost, že tento stav má dlouhodobý a nezměnitelný charakter.⁴⁴

Test platební neschopnosti (či test likvidity nebo *cash-flow test*) je upraven v § 3 odst. 1 až 3 InsZ. Ustanovení odstavce 1 obsahuje legální definici úpadku dlužníka ve formě platební neschopnosti a odstavec 2 poté výčet skutkových okolností, za nichž se dlužník (vyvratitelně) považuje za insolventního pro platební neschopnost. Zákonem č. 64/2017 Sb. byla úprava platební neschopnosti doplněna o nový odstavec 3, který vymezuje tzv. mezeru krytí, která zavedla novou vyvratitelnou domněnku neexistence úpadku dlužníka z důvodu platební neschopnosti (k tomu v detailu níže). Definiční znaky platební neschopnosti jsou (i) mnohost věřitelů (viz výše), (ii) existence peněžitých dluhů více než 30 dnů po splatnosti a (iii) neschopnost dlužníka tyto dluhy platit. Před rozebráním jednotlivých definičních znaků se sluší připomenout, že příčina platební neschopnosti nehraje zpravidla žádnou roli, ledaže jde o případ odvratitelné platební

---

³⁹ Schönfeld, J. *Ekonomický pohled na definici úpadku korporace*, [online]. Datum publikace 8. 8. 2017 [cit. 2020-06-14]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/ekonomicky-pohled-na-definici-upadku-korporace>.

⁴⁰ Schönfeld, J., op. cit., s. 200.

⁴¹ V teorii označována též jako platební zadržnutí.

⁴² Dlužník, o jehož solventnosti nebude mít jeho potenciální věřitel pochybnosti, nebude mít větší problémy překlenout krátkodobý nedostatek hotovostních prostředků např. novým úvěrem.

⁴³ Alexander, J. a kol. *Mezera krytí v příkladech* 1. vydání. Praha: Triton, 2017, s. 7.

⁴⁴ Srov. usnesení NS ze dne 24. září 2003, sp. zn. 29 Odo 564/2001.

neschopnosti způsobené protiprávním jednáním třetí osoby ve smyslu § 143 odst. 3 InsZ.⁴⁵

1.2.2.1 Peněžitě dluhy více než 30 dní po splatnosti

Podmínka splatnosti pohledávek, jimiž je dokládán úpadek dlužníka, vyplývá z podstaty insolvenčního řízení, jelikož dokud nejsou takové pohledávky splatné, věřitelé se jejich splnění z dlužníkovy majetku (sdíleného statku) domáhat nemohou, a destruktivní závod o dlužníkovy aktiva proto nemůže začít.⁴⁶ K prokázání platební neschopnosti dlužníka jsou pak nutné pohledávky po splatnosti déle než třicet dnů minimálně u dvou věřitelů s tím, že oba takoví věřitelé musí mít za dlužníkem pohledávky po lhůtě splatnosti.⁴⁷ O platební neschopnost se totiž nejedná tehdy, když má dlužník pouze jediného věřitele s (více) pohledávkami po splatnosti déle než třicet dní, avšak pohledávky dalších věřitelů dlužníka dosud splatné nejsou, neboť splatné dluhy dlužníka mají být v tomto případě vymáhány individuální cestou (typicky exekucí) a nikoliv prostřednictvím kolektivního insolvenčního řízení.⁴⁸

Někteří dlužníci se však v praxi mohou snažit vzniku této podmínky předejít tím, že s věřiteli zahájí jednání o odsunu splatnosti svých dluhů s tím, že je pochopitelně na věřiteli, zda takovouto nabídku od dlužníka přijme, a to zejména v situaci, kdy sám pochybuje o tom, že dlužník bude vůbec někdy v budoucnu schopen svým dluhům dostat. Výše uvedený třicetidenní časový test nebyl do našeho insolvenčního zákona pojat nahodile. Při přijetí této úpravy bylo odkazováno na skutečnost, že celá právní úprava navazovala na § 369a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, tedy na vznik práva na zaplacení úroku z prodlení, což bylo vyústěním podnětu Evropské unie, neboť zakotvením výše uvedeného ustanovení do obchodního zákoníku zákonodárce de facto splnil povinnosti členského státu ve vztahu k evropské legislativě a zavedl do českého právního řádu principy směrnice 2000/35 Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. 6. 2000, o boji proti opožděným platbám v obchodním styku.⁴⁹ Cílem této směrnice bylo pomoci zejména malým a středním podnikatelům, kterým dlouhé prodlevy s placením způsobují organizační a existenční problémy a ve svém důsledku i ohrožují

---

⁴⁵ Srov. usnesení NS ze dne 27. října 2016, sp. zn. 29 NSCR 177/2016.

⁴⁶ Richter, T., op. cit., s. 237.

⁴⁷ Srov. usnesení NS ze dne 28. února 2017, sp. zn. 29 NSCR 25/2015.

⁴⁸ Srov. usnesení NS ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 29 NSCR 14/2011.

⁴⁹ Hásová, J. a kol., op. cit., s. 20.

ekonomické prostředí vznikem platební neschopnosti. Od 1. ledna 2014 pak činí v souladu s § 1963 občanského zákoníku splatnost faktury 30 dnů od jejího doručení, nedohodnou-li se smluvní strany (podnikatelé) jinak.

1.2.2.2 Neschopnost plnění dluhů ze strany dlužníka

Na počátku této podkapitoly je nezbytné odlišit (objektivní) neschopnost od (subjektivní) neochoty⁵⁰ dlužníka hradit jeho splatné závazky. Aby se jednalo o neschopnost plnění závazků relevantní z hlediska insolvenčního práva, musí být tento stav objektivní bez ohledu na to, zda dlužník své závazky plnit chce či nikoliv, zkrátka jejich plnění dlužník není schopen bez ohledu na svou vůli k jejich úhradě. Povinnost tvrdit a s ní nerozlučně spojená povinnost dokazovat neschopnost hradit dluhy po splatnosti pak tíží insolvenčního navrhovatele (k vlivu domněnek platební neschopnosti viz níže).

Když vezmeme v úvahu, že test úpadku dle § 3 odst. 1 insolvenčního zákona je nazýván též testem likvidity, jeví se jako logické, že by se (objektivní) schopnost platit splatné dluhy vykazované na pravé straně dlužníkovy rozvahy měla posuzovat proti likvidnímu majetku, který stojí na levé straně dlužníkovy rozvahy a z něhož lze tyto dluhy v penězích relativně rychle zaplatit, tzn. neměla by být brána v úvahu aktiva dlužníka, jejichž konvertování do peněžního zůstatku může trvat řádově měsíce či dokonce roky. V pojmech české účtové osnovy⁵¹ by tedy v zásadě mělo jít především o položky tzv. účtové třídy 2 – krátkodobý finanční majetek a peněžní prostředky v pokladně, na účtech, a na cestě, případně o krátkodobý finanční majetek (likvidní cenné papíry).⁵² Nejvyšší soud pak tyto závěry nejprve potvrdil, když judikoval, že: „... *není-li dlužník schopen využít pohledávky, které má za svými dlužníky, k úhradě svých závazků, nepřihlíží se při úvaze o tom, zda dlužník je ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona v úpadku ve formě platební neschopnosti, ani k výši těchto pohledávek. Takto*

---

⁵⁰ Neochota dlužníka může být způsobena jeho libovůlí poukazující na nekalé obchodní praktiky. Může se však jednat též o situaci, kdy dlužník odmítá hradit svůj (domnělý) dluh, jelikož disponuje relevantní argumentací, která pravost, popř. výši dluhu legitimně zpochybňuje.

⁵¹ Srov. vyhlášku č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

⁵² Richter, T. *Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře Nejvyššího soudu*. [online]. Datum publikace 10. 11. 2016 [cit. 2020-08-14]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/upadek-pro-platebni-neschopnost-v-judikature-nejvyssiho-soudu>.

*formulovaný závěr má zcela zjevně obecnou platnost i ve vazbě na jiný majetek dlužníka, jenž by měl či mohl být použit k uhrazení pohledávek dlužníkových věřitelů.*⁵³

Následně však došlo k, dle mého názoru překvapivému, judikatornímu obratu, když Nejvyšší soud zařadil mezi majetek dlužníka, který má být brán v úvahu při posuzování platební neschopnosti, i velmi nelikvidní položky, když vyslovil závěr, že: „Schopnost dlužníka uhradit splatné závazky se přitom posuzuje nejen podle výše částek, s nimiž dlužník aktuálně disponuje (hotovost nebo zůstatek na bankovním účtu dlužníka), ale také podle jiného majetku dlužníka (movitých a nemovitých věcí, pohledávek a jiných majetkových hodnot). Teprve tehdy, není-li dlužník schopen využít k úhradě v insolvenčním řízení osvědčených splatných závazků ani tento svůj jiný majetek (např. pro omezení dispozic s tímto majetkem nebo pro jeho obtížnou zpeněžitelnost či dobytost), nepřihlíží se k němu při úvaze o tom, zda je dlužník v platební neschopnosti ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona.“⁵⁴

Nejvyšší soud tak paradoxně dosáhl toho, že zatímco podle zákona o konkursu a vyrovnání jsme neměli skutečný test předlužení, podle insolvenčního zákona tak, jak byl Nejvyšším soudem interpretován, nemáme nyní skutečný test likvidity, neboť výše splatných dluhů nemá být dle Nejvyššího soudu stavěna proti výši dlužníkových likvidních aktiv, nýbrž v zásadě proti hodnotě celého dlužníkového majetku.⁵⁵

1.2.2.3 Domněnky platební neschopnosti

Zákonodárce napomáhá věřitelům dlužníka prostřednictvím zakotvení tzv. domněnek platební neschopnosti a činí tak v § 3 odst. 2 InsZ. S ohledem na výraznou informační asymetrii, která je pro většinu insolvenčních řízení typická, může být pro řadu věřitelů poměrně obtížné doložit (objektivní) neschopnost dlužníka hradit dluhy po splatnosti déle než 30 dnů. Většina věřitelů bude totiž postrádat dostatek informací týkajících se majetku dlužníka. Domněnky upravené ve zmíněném ustanovení insolvenčního zákona pak působí pouze ve vztahu k podmínce platební neschopnosti stanovené v § 3 odst. 1 písm. c) InsZ, tj. k neschopnosti dlužníka hradit dluhy. Pluralita věřitelů, tedy existence minimálně dvou věřitelů (viz výše), a jejich splatné pohledávky musí být osvědčeny vždy. Toto shrnul ve své judikatuře Nejvyšší soud, když uvedl, že:

⁵³ Srov. usnesení NS ze dne 27. října 2011, sp. zn. 29 NSCR 36/2009.

⁵⁴ Srov. usnesení NS ze dne 12. prosince 2013, sp. zn. 29 NSCR 113/2013.

⁵⁵ Richter, T. *Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře Nejvyššího soudu*. [online]., op. cit.

„Nevyvrátí-li dlužník v průběhu insolvenčního řízení o insolvenčním návrhu věřitele některou z domněnek uvedených v § 3 odst. 2 insolvenčního zákona, je tím ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona osvědčena dlužníková neschopnost platit své splatné závazky, nikoliv však existence více věřitelů dlužníka ve smyslu § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona ani existence peněžitých závazků těchto věřitelů po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti ve smyslu § 3 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona“.⁵⁶

Důsledek domněnek a s ním související pomoc věřitelům je poté spatřována v přechodu povinnosti tvrzení a důkazní na dlužníka. K tomu se Nejvyšší soud vyjádřil následovně: *„To, že je dána (v insolvenčním řízení osvědčena nebo prokázána) některá ze skutkových podstat popsaných v § 3 odst. 2 insolvenčního zákona, zakládající vyvratitelnou domněnku dlužníkovy neschopnosti platit své splatné závazky, vede jen k tomu, že na dlužníka (po dobu, po kterou domněnka trvá) přechází povinnost tvrzení a důkazní povinnost ohledně skutečnosti, že k úhradě svých splatných závazků schopen je. Dlužník vyvrátí domněnku své platební neschopnosti ve smyslu § 3 odst. 2 insolvenčního zákona, jakmile v insolvenčním řízení osvědčí nebo prokáže schopnost uhradit všechny splatné závazky těch věřitelů, jež má insolvenční soud pro účely rozhodnutí o věřitelském insolvenčním návrhu za osvědčené (doložené)“.⁵⁷*

Insolvenční zákon upravuje celkem čtyři konkrétní vyvratitelné domněnky. První z nich se týká zastavení plateb podstatné části dlužníkových peněžitých závazků. Pojem *„zastavení plateb“* byl Nejvyšším soudem vyložen dosti konzervativně a to tak, že se musí jednat o vědomé jednání dlužníka čili jeho navenek projevené rozhodnutí neplnit své dluhy.⁵⁸ Z pohledu jiného insolvenčního navrhovatele, než bude sám dlužník, se proto nejedná o domněnku příliš užitečnou. Polemika a spory mohou vzniknout ve vztahu k výkladu pojmu *„podstatná část“* dlužníkových závazků. Rozhodující v této souvislosti však zřejmě bude objem (velikost) dluhů, který převáží nad jejich počtem a vahou.⁵⁹

Druhá domněnka, která je v praxi aplikována nejčastěji, se týká neplnění dluhů po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti. Domněnka konstruovaná tímto ustanovením pak bude naplněna pouze za předpokladu, že má dlužník nejméně dva věřitele, z nichž každý má proti němu neuhrazenou pohledávku po dobu delší 3 měsíců po splatnosti. Není

---

⁵⁶ Srov. usnesení NS ze dne 31. července 2017, sp. zn. 29 NSCR 124/2015.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Srov. usnesení NS ze dne 3. dubna 2015, sp. zn. 29 NSCR 24/2013.

⁵⁹ Sprinz, P., Schönfeld, J. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 13.

tedy dostačující, aby měl dlužník např. jen jednoho věřitele s více pohledávkami po dobu delší 3 měsíců po splatnosti, přičemž je nerozhodné, zda jde o různé závazky z odlišných právních titulů.⁶⁰

Třetí domněnka platební neschopnosti se váže k nemožnosti dosáhnout uspokojení výkonem rozhodnutí nebo exekucí. K založení této domněnky pak bude zřejmě zapotřebí, aby došlo k zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce podle § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř., tedy k tomu, že výtěžek, kterého bude ve vykonávacím řízení dosaženo, nepokryje ani jeho náklady. Tato domněnka pak má usnadňovat procesní postavení věřitele, který místo toho, aby osvědčoval skutečnosti, o nichž nemá přesné informace (tj. likvidní majetek dlužníka), osvědčuje něco, o čem může informace bez větších problémů mít (tj. vedení vykonávacího řízení proti dlužníku a marné vymožení pohledávek věřitele).⁶¹

Poslední z právních domněnek, se kterou pracuje insolvenční zákon pro účely platební neschopnosti, se týká nesplnění povinnosti dlužníka předložit seznamy o svém majetku, závazcích, zaměstnancích a listinách, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek. Pokud dlužník nepředloží tyto dokumenty, nastupuje právní domněnka, že není-li schopen, příp. ochoten je předložit, není ani schopen plnění svých peněžitých závazků. Podle § 128 odst. 3 InsZ může insolvenční soud uložit předložení uvedených dokumentů dlužníkovi rovněž v případě, když je insolvenčním návrhovatelem věřitel. Má-li přitom věřitel, který je insolvenčním návrhovatelem, za dlužníkem v rozhodné době vykonatelnou pohledávku, učiní tak soud vždy. Významné vady seznamů mohou nasvědčovat nepoctivosti dlužníka, nicméně poslední slovo při posuzování jeho úpadku má vždy insolvenční soud.⁶²

1.2.2.4 Mezera krytí

Institut mezery krytí, zavedený novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., přinesl do našeho pojetí testu platební neschopnosti zcela nový ekonomický prvek.⁶³ Inspirací pro českého zákonodárce bylo německé pojetí mezery krytí (*Liquiditätsslücke*), která představuje rozdíl mezi stavem splatných závazků a peněžitých prostředků a jejich ekvivalentů (disponibilní hotovostí). Zjednodušeně platí,

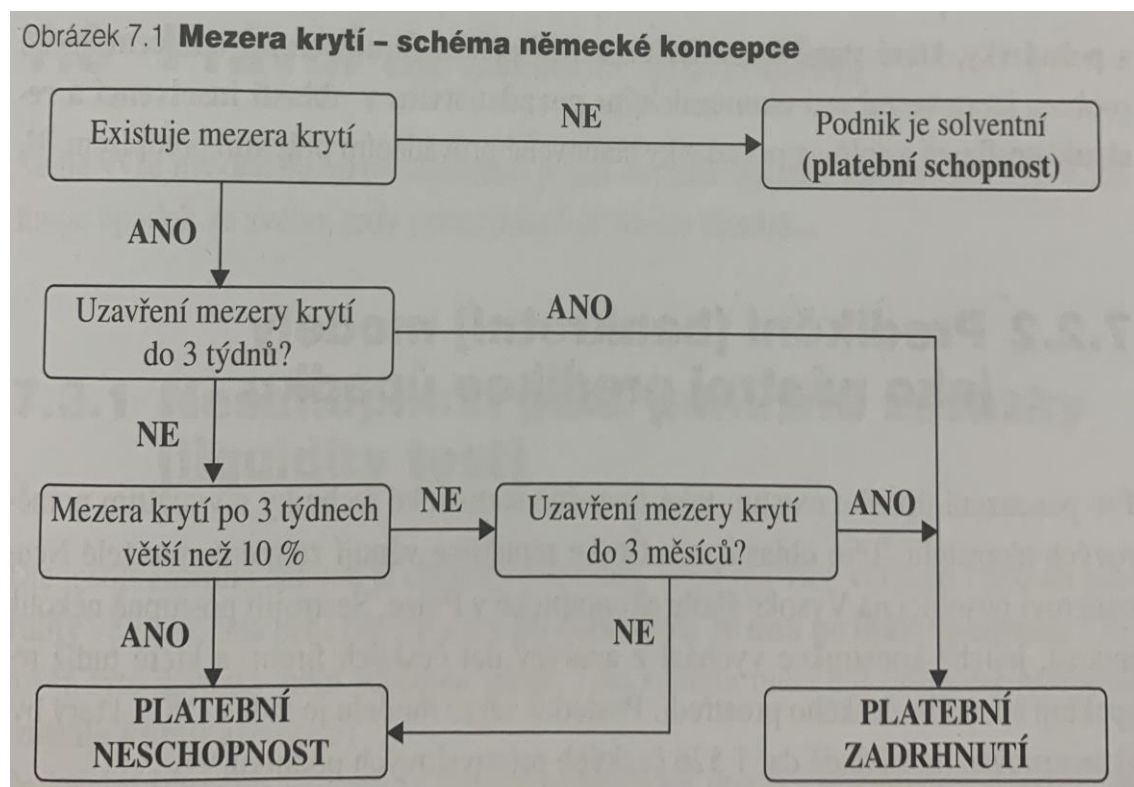
⁶⁰ Srov. usnesení NS ze dne 30. dubna 2015, sp. zn. 29 NSCR 24/2013.

⁶¹ Sprinz, P., Schönfeld, J. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 13.

⁶² Taranda, P. In: Hásová, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 20.

⁶³ Problematiku mezery krytí upravuje § 3 odst. 3 InsZ, a to s účinností od 1. července 2017.

že prokáže-li dlužník v přiměřené době od podání insolvenčního návrhu, že má anebo bude mít k dispozici likvidní finanční prostředky dostačující na úhradu (minimálně) významné části jeho splatných dluhů, resp. že nedostatek finančních prostředků k úhradě těchto dluhů (mezera krytí) nebude přítomen nebo je či bude nižší než zákonem stanovené procento splatných dluhů, pak se takový dlužník nenachází v platební neschopnosti, nýbrž (pouze) v situaci tzv. platebního zadrhnutí (*Zahlungsstockung*), které samo o sobě není příčinou úpadku dlužníka ve smyslu insolvenčního práva.⁶⁴ Schopnost uzavření mezery krytí prokazuje dlužník sestavením projekce příjmů a výdajů v rámci finančního plánu (*Finanzplan*), který se sestavuje na základě podrobné metodiky a je ověřen auditorem, znalcem či jinou podobnou autoritou s tím, že pokud se to dlužníkovi nepodaří, platí, že je v úpadku se všemi z toho vyplývajícími důsledky.⁶⁵

(Schéma německé koncepce mezery krytí viz Schönfeld, J., op. cit., s. 203.)

Česká úprava mezery krytí zakotvená v § 3 odst. 3 InsZ prakticky zakládá vyvratitelnou domněnku schopnosti dlužníka plnit dluhy, pokud dočasný výpadek jeho hotovosti podle výkazu stavu likvidity stanovený jako rozdíl mezi výší jeho splatných

⁶⁴ Schönfeld, J., op. cit., s. 202.

⁶⁵ *Ibid.*

peněžitých závazků a výší jeho disponibilních prostředků, tj. mezera krytí, představuje méně než desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků. Pokud je mezera krytí vyšší než tato hranice, domněnka přesto nastupuje, a to v případě, že výhled vývoje likvidity sestavený podle prováděcího právního předpisu osvědčuje, že mezera krytí klesne v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje, pod jednu desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků. Oním prováděcím předpisem je vyhláška č. 190/2017 Sb. k provedení § 3 odst. 3 insolvenčního zákona (vyhláška o platební neschopnosti podnikatele). Aby nastoupily účinky § 3 odst. 3 InsZ, výkaz stavu a výhled vývoje likvidity musí být dle § 131 odst. 2 InsZ ze strany dlužníka předloženy insolvenčnímu soudu ve lhůtě 14 dní od zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku.⁶⁶ Pokud tyto dokumenty nebudou dlužníkem poskytnuty v zákonem požadované lhůtě, nebudou s nimi zřejmě spojené zákonem předpokládané důsledky, nicméně to však nebrání tomu, aby byly ze strany soudu použity jako okolnosti, které soud vezme v potaz pro účely zjištění úpadku.

Výkaz stavu likvidity anebo výhled vývoje likvidity je nutné vypracovat v kvalitě, kterou na ně klade vyhláška č. 190/2017 Sb. Požadavky klade vyhláška zejména na osobu zpracovatele, kterou může být auditor, znalec či osoba zabývající ekonomickým poradenstvím v oblasti insolvencí a restrukturalizací s tím, že musí splňovat všechny požadavky dle vyhlášky. Výkaz stavu likvidity je poté nutné dle § 6 odst. 1 vyhlášky sestavit k poslednímu dni kalendářního měsíce předcházejícího měsíci, v němž bylo zahájeno insolvenční řízení dlužníka. Naopak výhled vývoje likvidity se dle § 15 odst. 1 vyhlášky sestavuje na období 8 týdnů od data posouzení likvidity, a to jako týdenní přehled pro toto období. Pro účely výkazu stavu likvidity se za disponibilní majetek dle § 8 vyhlášky považují pouze peněžní prostředky na účtech, popř. v pokladně a případně vybraný krátkodobý finanční majetek, zejména v podobě cenných papírů.

Výkaz stavu likvidity a výhled vývoje likvidity by insolvenční soud dle § 128 odst. 3 InsZ neměl v insolvenčním rejstříku zveřejnit dříve, než bude rozhodnuto o úpadku dlužníka. Tyto listiny jsou však vždy součástí (fyzického) insolvenčního spisu a věřitel, který uplatňuje své právo vůči dlužníkovi, je dle § 14 odst. 1 InsZ účastníkem insolvenčního řízení a může tak ve smyslu

---

⁶⁶ Tato lhůta může být na žádost dlužníka z důvodů zvláštního zřetele hodných přiměřeně prodloužena.

§ 44 odst. 1 o. s. ř. do soudního spisu nahlížet a pořídit si z něj opisy nebo výpisy. Ve vztahu k oběma dokumentům ještě jako poslední poznámku týkající se jejich důkazní váhy uvádím, že se v jejich případě jistě nejedná o znalecké posudky, nýbrž o soukromé listiny a v případě dokazování těmito listinami se proto plně uplatní zásada volného hodnocení důkazů.⁶⁷

1.2.3 Předlužení

Úpadek ve formě předlužení nám definuje § 3 odst. 4 InsZ, který zní následujícím způsobem: „*Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat.*“ Formálně vzato tedy platí, že dlužník je předlužen, má-li více věřitelů (viz podkapitola 1.2.1) a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku s tím, že důležitým faktorem („brzdou“) je ustanovení, že při určení hodnoty dlužníkovy majetku se rovněž přihlíží k další správě jeho majetku, především k dalšímu provozování jeho podniku⁶⁸, tj. k budoucím čistým peněžním tokům přepočteným na současnou hodnotu.⁶⁹ Tato definice je v českém právu vnímána, jako již tradičně, problematicky, neboť otvírá celou řadu otázek, na které dosud neznáme odpovědi. Příkladem lze uvést zejména, zda se nesplacené dluhy dlužníka mají diskontovat na současnou hodnotu, jakým způsobem mají být zohledněny dlužníkovy mimobilanční dluhy nebo jakým způsobem se má oceňovat dlužníkuv majetek.⁷⁰

Předlužení v zásadě znamená značnou nerovnováhu v kapitálové struktuře podniku. Pro zodpovězení otázky, zda u podniku nastalo předlužení, je rozhodující výsledek zkoumání, zda podnik splňuje předpoklad *going concern*. Pokud ano, přistupuje se k vyhodnocení předluženosti za pomoci výnosové metody s tím, že vyhodnocení by mělo být, pokud možno, typizované a přezkoumatelné a dále by mělo vycházet z předpokladu, že podnik bude pokračovat ve své činnosti v nezměněném konceptu při využití reálných očekávání s ohledem na aktuální možnosti trhu, rizika a dalších vlivy

⁶⁷ Sprinz, P., Schönfeld, J. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 15.

⁶⁸ Resp. terminologií občanského zákoníku ve smyslu § 502 OZ lze pracovat též s pojmem obchodní závod.

⁶⁹ Schönfeld, J., op. cit., s. 207.

⁷⁰ Richter, T., op. cit., s. 244.

působící na podnik tak, aby se jednalo o zjištění (v ideálním případě) nesporná a obecně přijatelná.⁷¹ Pokud ovšem předpoklad pokračující hodnoty podniku není splněn, předluženost by měla být zkoumána pomocí likvidační hodnoty podniku a podnik pak bude předlužen v případě, že likvidační hodnota *netto*, tedy po odečtení veškerých závazků včetně nákladů spojených s likvidací, vychází jako záporná.⁷² Pro oba přístupy ocenění podniku je velmi důležité vzít ve vztahu k závazkům podniku do úvahy rovněž tzv. podrozvahové (mimobilanční) závazky dlužníka jako ručení, avaly směnek atp., neboť tyto závazky mohou mít zásadní vliv na pohled, zda je společnost předlužena nebo jí hrozí předlužení a je tedy třeba pečlivě zkoumat a vyhodnotit pravděpodobnost jejich uplatnění, tzn. určit riziko povinnosti uhradit tyto závazky a toto riziko správně a kriticky vyčíslit.⁷³

---

⁷¹ Schönfeld, J. *Ekonomický pohled na definici úpadku korporace*, [online]., op. cit.

⁷² *Ibid.*

⁷³ *Ibid.*

2. Právní úprava insolvenčního správce v obecné rovině

Český právní řád aktuálně neobsahuje použitelnou právní definici insolvenčního správce, jelikož insolvenční zákon jako takový v tomto směru žádnou právní úpravu neposkytuje a zákon o insolvenčních správcích obsahuje pouze velmi tautologickou úpravu ve svém § 2 odst. 1 a 2, dle kterých je zjednodušeně řečeno insolvenčním správcem fyzická osoba, veřejná obchodní společnost či zahraniční obchodní společnost, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.⁷⁴

Co se týče teoretických přístupů, jejichž prizmatem lze na postavení insolvenčního správce nazírat, tak jedním z hojně diskutovaných je tzv. teorie zastoupení, která vnímá insolvenčního správce jako zástupce dlužníka a/nebo věřitelů (tj. účastníků insolvenčního řízení). Této teorii nejlépe odpovídá institut známý z římského práva, a to *magister bonorum*, který byl volen věřiteli upadnuvšího dlužníka za tím účelem, aby prodal aktiva dlužníka zájemci, který se zaváže uspokojit největší díl pohledávek věřitelů.⁷⁵ Zásadní námitkou proti vnímání insolvenčního správce jakožto zástupce účastníků insolvenčního řízení je však skutečnost, že v určitých fázích insolvenčního řízení musí insolvenční správce jednat v rozporu se zájmy konkrétních účastníků řízení, jelikož zájmy jednotlivých účastníků insolvenčního řízení se mohou různit a být v některých situacích dokonce v přímém rozporu.

Dalším doktrinálním směrem, který bývá na postavení insolvenčního správce aplikován, je orgánová teorie. Tato teorie, která nachází uplatnění zejména v rakouské procesualistice, svým způsobem vytváří z insolvenčního správce orgán majetkové podstaty, která se zde prakticky odděluje od dlužníka a vytváří samostatnou entitu, již jsou dokonce někdy přiznávány prvky právní osobnosti.⁷⁶ V rámci českého práva však tato konstrukce nenalezne uplatnění, a to zejména z důvodu, že se v poměrech našeho právního řádu nedá v žádném případě hovořit o hmotněprávní či procesněprávní subjektivitě majetkové podstaty a teorie orgánu se dále vůbec nevypořádává s činností

---

⁷⁴ V tomto směru je tak ponechán prostor doktríně a judikatuře.

⁷⁵ Buckland, W., Stein, P. *A Text-Book of Roman Law: From Augustus to Justinian*, Cambridge University Press, 2007, s. 402, 403.

⁷⁶ Fasching, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts: Lehr und Handbuch für Studium und Praxis.*, 2. überarbeitete und erg. Auflage. Wien: Manz, 1990, s. 176 a násl.

insolvenčního správce ve vztahu k přezkumu přihlášených pohledávek a při sanačních způsobech řešení úpadku dlužníka.⁷⁷

Právní teorie, která nejlépe odpovídá českému pojetí insolvenčního správce, je tzv. teorie úřadu (*Amtstheorie*), kterou mj. obecně přijímá německá doktrína a judikatura.⁷⁸ Tato teorie insolvenčního správce chápe jako nezávislou osobu, která je do své funkce („úřadu“) dosazena z rozhodnutí soudu či vrcholného věřitelského orgánu, má zákonem vymezenou působnost a pravomoci a jedná vždy pro konkrétní insolvenční řízení výhradně z pozice své funkce, čímž je zároveň zdůrazněna skutečnost, že výkon této funkce není v dispozici věřitelů či dlužníka, nýbrž přesně upraven právními předpisy.⁷⁹

2.1 Osoba insolvenčního správce

Jak bylo již zmíněno výše, zákon považuje za insolvenčního správce fyzickou osobu, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce. Insolvenčním správcem je rovněž veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založená podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.⁸⁰ V rámci průběhu insolvenčního řízení však mohou nastat situace, kdy se neobejdeme „pouze“ s obecným či řádným insolvenčním správcem, nýbrž je třeba ustanovit insolvenčního správce se zvláštními pravomocemi či kvalifikací. Tyto druhy insolvenčních správců budou stručně rozebrány v rámci této podkapitoly.

2.1.1 Předběžný insolvenční správce

Z právní úpravy zákona o konkursu a vyrovnání byl převzat mj. institut předběžného insolvenčního správce. Ten nachází své uplatnění v případě, že je nutné ustanovit (předběžného) insolvenčního správce ještě před rozhodnutím o úpadku dlužníka.⁸¹

---

⁷⁷ Řeháček, O., Vrba, M. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 67.

⁷⁸ Srov. např. Binz, F., Hess, H. *Der Insolvenzverwalter: Rechtsstellung, Aufgaben, Haftung*, 1. Auflage. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2004, s. 191.

⁷⁹ Řeháček, O., Vrba, M. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 67.

⁸⁰ Srov. § 3 odst. 1 a 2 zákona o insolvenčních správcích.

⁸¹ Standardně se insolvenční správce ustanovuje právě až v rozhodnutí o úpadku (srov. § 27 odst. 1 InsZ).

Obecnou možnost ustanovit předběžného správce prostřednictvím předběžného opatření upravuje § 82 odst. 2 písm. a) InsZ. Ustanovení předběžného insolvenčního správce je dále součástí předběžného opatření vydaného v insolvenčním řízení podle § 112 InsZ, a to obligatorně pokud soud předběžným opatřením omezil dlužníka v nakládání s majetkovou podstatou v rozsahu širším, než je stanoveno v § 111 InsZ, jakož i v případě vyhlášení moratoria a návrhu dlužníka na ustanovení předběžného správce dle § 123 odst. 1 InsZ. Insolvenční soud dále může dle § 112 odst. 2 InsZ předběžného správce fakultativně ustanovit i bez návrhu v případě vyhlášení moratoria či i bez vyhlášení moratoria za podmínky, že to odůvodňuje rozsah majetkové podstaty, který je vhodné předběžně zjistit a zajistit, anebo jsou-li zde jiné, stejně závažné důvody. Jinými závažnými důvody však zásadně nebude potřeba připravit přezkum přihlášených pohledávek, ověření úplnosti předloženého seznamu závazků dlužníka či prověření potenciálně neúčinných úkonů dlužníka.⁸² Velmi obezřetně je pak nutné přistupovat k ideje, dle které by měla činnost předběžného správce směřovat k „úplnému a objektivnímu vyjasnění majetkových a finančních vztahů dlužníka ke svým věřitelům“,⁸³ neboť by mohlo být zasaženo do meritorního zkoumání existence úpadku⁸⁴ a narušení pravidel břemene tvrzení a důkazního.⁸⁵

Úkolem předběžného insolvenčního správce je zejména provedení opatření ke zjištění a zajištění majetku dlužníka a přezkoumání dlužníkovy účetnictví. Předběžný správce dále ve smyslu § 113 odst. 1 InsZ uděluje dlužníkovi souhlas s provedením právních jednání týkající se majetkové podstaty, k nimž dlužník potřebuje jeho předchozí souhlas. Výše uvedené však nemění nic na skutečnosti, že by insolvenční soud měl vymezit činnost předběžného správce konkrétně pro potřeby daného insolvenčního řízení a činí tak v rozhodnutí o jeho ustanovení dle § 27 odst. 2 InsZ.

Co se týče další činnosti předběžného správce po rozhodnutí o úpadku, tak nestanoví-li insolvenční soud o osobě insolvenčního správce v tomto rozhodnutí jinak, stává se předběžný správce (řádným) insolvenčním správcem s plnou působností.⁸⁶ Ustanovení osoby řádného insolvenčního správce, která se bude lišit od osoby předběžného

---

⁸² Srov např. usnesení VS v Olomouci ze dne 13. října 2011, sp. zn. 3 VSOL 531/2011 či usnesení VS v Praze ze dne 26. června 2014, sp. zn. 1 VSPH 1001/2014.

⁸³ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 24. července 2017, sp. zn. 4 VSPH 1270/2017.

⁸⁴ Srov usnesení VS v Olomouci ze dne 13. října 2011, sp. zn. 3 VSOL 531/2011.

⁸⁵ Shodně též Sprinz, P., Kavan, P. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 302.

⁸⁶ Tento postup lze nanejvýš přivítat mj. s ohledem na procesní ekonomii insolvenčního řízení.

správce, bude na místě zejména tehdy, pokud by byly dány důvody pro odvolání či zproštění předběžného správce funkce. Funkce předběžného správce zaniká samozřejmě účinností rozhodnutí o zamítnutí či odmítnutí insolvenčního návrhu nebo zastavením insolvenčního řízení. Stejně účinky má zrušení předběžného opatření, kterým byl předběžný správce ustanoven do funkce.

2.1.2 Oddělený insolvenční správce

Institut odděleného insolvenčního správce byl do našeho právního řádu zaveden v souvislosti s úpravou podjatosti správce obsaženou v § 24 InsZ pro situace, kdy správce je v insolvenčním řízení vyloučen pouze z některých úkonů pro svůj poměr jen k některým z účastníků řízení či k některým ze zástupců účastníků řízení, což zákon řeší právě ustanovením odděleného správce, jelikož zproštění funkce insolvenčního správce a ustanovení nového insolvenčního správce by se v této situaci jevilo jako velmi neefektivní s tím, že úkolem odděleného insolvenčního správce je tedy eliminovat střety mezi insolvenčním správcem a některými osobami, které zpochybňují jeho nepodjatost.^{87, 88} Oddělený insolvenční správce po svém ustanovení do funkce vykonává pouze činnosti, ke kterým byl soudem povolán a (řádný) insolvenční správce zůstává nadále (ve zbytku působnosti) ve své funkci, tzn. není vyloučen z insolvenčního řízení jako celku ve smyslu § 24 odst. 1 InsZ.

Ustanovení § 34 InsZ a s ním související § 24 InsZ patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není přímo vymezena právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.⁸⁹ Insolvenční soud tedy musí případ od případu posuzovat, zda je namístě užití aplikace § 34 InsZ či § 24 InsZ. Insolvenční soud dle ustálené rozhodovací praxe neustanoví do funkce odděleného insolvenčního správce, nýbrž odvolá (řádného) insolvenčního správce a ustanoví nového, pokud je zde se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele a jeho postavení v insolvenčním

---

⁸⁷ Může jít například o situaci v rámci vypořádání společného jmění manželů, namítne-li jeden z manželů možnou podjatost ustanoveného insolvenčního správce v souvislosti s dříve poskytovanými právními službami z pozice advokáta v neúspěšném majetkovém sporu.

⁸⁸ Taranda, P. In: Hásová, J. a kol., 2018, op. cit., s. 122.

⁸⁹ Srov. usnesení NS ze dne 30. června 2014, sp. zn. 29 NSCR 107/2013.

řízení důvod pochybovat, že tento vztah neovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce.⁹⁰

Využití institutu odděleného insolvenčního správce je pravidlem hlavně v insolvenčních řízeních dlužníků, kteří tvoří koncern a je jim ustanoven společný koncernový insolvenční správce dle § 25 odst. 4 InsZ. Úkony, které koncernový insolvenční správce činí ve společném zájmu věřitelů v jednom řízení, se mohou dostat do rozporu se společným zájmem věřitelů v druhém či více řízeních osob, které patří do stejného koncernu. V těchto řízeních se totiž běžně stává, že je např. nutné přihlásit a následně přezkoumat pohledávky jednoho člena koncernu za jiným členem koncernu či podat odpůrčí žalobu, kterou se insolvenční správce bude domáhat vyslovení neúčinnosti majetkových transakcí v rámci skupiny a všechny tyto činnosti nemůže obstarat stejný insolvenční správce, neboť by se nepochybně dostal do střetu zájmů.

Ustanovení § 34 odst. 3 InsZ má dle svého smyslu zabránit situaci, aby věřitelé s popřenou pohledávkou, jimž bylo schůzí věřitelů postupem dle § 51 odst. 1 InsZ přiznáno hlasovací právo, odvolali v režimu § 29 odst. 1 InsZ insolvenčního správce, který jejich pohledávky popřel a dosadili do funkce jiného insolvenčního správce, který následně vezme popěrné úkony týkající se jejich pohledávek zpět či nebude řádně vést incidenční spory ohledně určení pravosti a výše pohledávek dotčených věřitelů. Pokud je totiž insolvenční správce schůzí věřitelů odvolán, lze ho s jeho souhlasem ustanovit odděleným insolvenčním správcem za účelem přezkumu pohledávek, které před svým odvoláním popřel, a k vedení incidenčních sporů a uplatňování majetkových práv vůči těm věřitelům, kteří hlasovali pro jeho odvolání. Odvolaný insolvenční správce, který se ujme role odděleného insolvenčního správce, však nebude oprávněn k podání odpůrčí žaloby proti věřiteli, který hlasoval pro jeho odvolání, a ani vůči němu nemůže uplatňovat pohledávky, které by tento věřitel měl uhradit do majetkové podstaty; nejde totiž o majetková práva ve smyslu § 34 odst. 3 InsZ a v prvním případě bude tedy aktivně legitimovaný nově ustanovený insolvenční správce a ve druhém osoba s dispozičním oprávněním, tedy buď nový insolvenční správce, či sám dlužník.^{91, 92} Insolvenční soud však může rozsah činností odděleného insolvenčního správce vymežit i více či méně

---

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ Řeháček, O., Vrba, M. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 95.

⁹² Srov. usnesení VS v Olomouci ze dne 31. ledna 2019, sp. zn. 2 VSOL 489/2018.

široce, než stanoví text zákona s tím, že takové usnesení soudu je zároveň vydáváno s klauzulí *rebus sic stantibus*, a není tedy nezměnitelné.^{93, 94}

2.1.3 Zvláštní insolvenční správce

V případech, kdy je nutné v rámci insolvenčního řízení řešit zvláštní problematiku vyžadující odborné specializace, může insolvenční soud dle § 35 InsZ ustanovit (kromě řádného insolvenčního správce) i zvláštního insolvenčního správce a upravit jeho vztah k řádnému insolvenčnímu správci. Pro ustanovení do funkce, odměňování a zprošťování funkce zvláštního insolvenčního správce platí ustanovení o insolvenčním správci obdobně.

Ustanovit zvláštního insolvenčního správce je povinné pouze tehdy, pokud je nutné obstatat výplatu nároků uživatelů platebních služeb nebo držitelů elektronických peněz postupem dle zákona o platebním styku či pro vydání majetku zákazníka dle zákona o podnikání na kapitálovém trhu. Pokud se nejedná o případy popsané v předchozí větě, je (ne)ustanovení zvláštního insolvenčního správce věcí volné úvahy soudu, kdy soud ustanovením zvláštního insolvenčního správce reaguje na specifickou povahu a potřeby konkrétního insolvenčního řízení.

Insolvenční zákon výslovně nevymezuje, co se rozumí onou zvláštní problematikou vyžadující odbornou specializaci⁹⁵, nicméně v praxi se v tomto kontextu může jednat zejména o řešení citlivých a odborně zaměřených otázek upadnuvšího dlužníka, který je např. obchodníkem s cennými papíry, depozitářem, investiční společností, penzijním fondem, finanční institucí ve smyslu ustanovení § 2 písm. k) InsZ či podnikatelem, který splňuje kvantitativní parametry pro povolení reorganizace dle § 316 odst. 4 InsZ.⁹⁶ Na první pohled by se mohlo zdát, že zvláštním insolvenčním správcem může být ustanovena pouze osoba, která je zapsána do zvláštní části seznamu insolvenčních správců, kteří jsou oprávněni vykonávat funkci (řádného) insolvenčního správce ekonomicky významného dlužníka dle § 3 odst. 2 ZInsSpr. Tento závěr by však nebyl dle judikatury správný, jelikož zvláštní insolvenční správce ve smyslu § 35 InsZ

---

⁹³ Řeháček, O., Vrba, M. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 95.

⁹⁴ Srov. usnesení ÚS ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. IV.ÚS 1558/18.

⁹⁵ Zvláštní insolvenční správce může být mj. ustanoven např. za účelem vyřešení problematiky související se specifickým právním odvětvím, např. otázky mezinárodního (obchodního) práva, licenčního práva, celního práva či práva zahraničního obchodu.

⁹⁶ Řeháček, O., Vrba, M. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 96.

působí vedle (řádného) insolvenčního správce a nemusí se jednat o osobu se zvláštním povolením pro řešení úpadku ekonomicky významného dlužníka a rozhodující skutečností je tedy zejména splnění kvalifikačních předpokladů pro vyřešení specifické problematiky.^{97, 98} Při ustanovení zvláštního insolvenčního správce musí ze strany soudu rovněž dojít k dostatečně přesnému a určitému vymezení agendy zvláštního správce.⁹⁹

2.2 Výběr a ustanovení insolvenčního správce

Insolvenčního správce pro konkrétní insolvenční řízení dlužníka ustanovuje insolvenční soud obvykle v rámci rozhodnutí o úpadku.¹⁰⁰ Obecným pravidlem poté je postup, kterým soud ustanoví insolvenčním správcem osobu, již určí předseda insolvenčního soudu z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců. Seznam insolvenčních správců je dle ustanovení § 419 InsZ součástí insolvenčního rejstříku, který je spravován Ministerstvem spravedlnosti a dělí se na část obecnou a část zvláštní. Do obecné části seznamu jsou zapsáni všichni insolvenční správci (včetně těch, kteří jsou zapsáni v jeho zvláštní části) a do zvláštní části se zapisují osoby, které disponují zvláštním povolením Ministerstva spravedlnosti vykonávat činnost insolvenčního správce ekonomicky významného dlužníka dle § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích. Celkový počet osob zapsaných do obecné části seznamu insolvenčních správců ke dni 1. března 2023 je 426, do zvláštní části je ke stejnému dni zapsáno 31 osob.

2.2.1 Ustanovení insolvenčního správce na základě rotačního pravidla

Jak již bylo uvedeno výše, insolvenční správce je do své funkce ustanoven usnesením insolvenčního soudu, což však neznamená, že by soud (resp. insolvenční soudce) vybíral insolvenční správce pro dané řízení dle volné úvahy. Základním způsobem výběru insolvenčního správce je jeho určení opatřením předsedy insolvenčního soudu, které má dle § 4 odst. 1 a 3 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení písemnou formu a zakládá se do insolvenčního spisu, nemá však

---

⁹⁷ V praxi se např. může stát, že při řešení úpadku ekonomicky významného dlužníka, kde bude do funkce řádného insolvenčního správce ustanoven insolvenční správce se zvláštním povolením, bude ustanoven též zvláštní insolvenční správce ve smyslu § 35 InsZ, který nebude disponovat zvláštním povolením, nicméně bude ovládat problematiku, se kterou je třeba se v rámci insolvenčního řízení vypořádat.

⁹⁸ Srov. usnesení VS v Olomouci ze dne 7. července 2010, sp. zn. 3 VSOL 222/2010.

⁹⁹ Neurčité vymezení agendy zvláštního insolvenčního správce by představovalo např. uložení povinnosti vykonávat „právní činnost“ bez jakéhokoliv bližší specifikace.

¹⁰⁰ Výjimku představuje např. ustanovení předběžného insolvenčního správce dle § 27 InsZ.

povahu soudního rozhodnutí. Z dikce ustanovení § 25 odst. 2 až 5 InsZ poté plyne, že insolvenční soud je povinen usanovit do funkce insolvenčního správce právě tu osobu, kterou určí předseda insolvenčního soudu ve svém opatření.

Opatření předsedy soudu přitom vychází z předem určeného rotačního principu, pod kterým lze rozumět zvláštní algoritmus, který zajišťuje nezávislý výběr insolvenčního správce dle předem daných pravidel. Rotační systém byl zaveden revizní novelou s účinností od 1. ledna 2014 a nahradil předchozí nominační systém, který byl založen v podstatě na volné úvaze předsedy insolvenčního soudu při určování insolvenčního správce pro každé řízení. Rotační princip prakticky znamená, že předseda insolvenčního soudu určí insolvenčního správce, který je dle seznamu insolvenčních správců pro dané řízení právě na řadě, tedy tzv. „z kolečka“. Obecná část seznamu je vedena dle místa sídla či provozovny insolvenčního správce pro obvod krajských soudů, ve kterých insolvenční správce působí s tím, že pořadí jednotlivých insolvenčních správců je určeno dnem zápisu sídla nebo provozovny do seznamu, avšak tyto pořadníky nejsou veřejně přístupné, čímž na jednu stranu může být insolvenčnímu návrhovateli zabráněno v pokusech vyhnout se určitému insolvenčnímu správci nebo naopak uměle přiřadit svůj případ k preferovanému insolvenčnímu správci, na druhou stranu je tímto výrazněna znesnadněna (či spíše úplně vyloučena) možnost kontroly účastníků insolvenčního řízení, zda v jejich případě byla pravidla pro přidělení insolvenčního správce skutečně dodržena.¹⁰¹ Insolvenční správce pak může dle § 22 odst. 1 InsZ své ustanovení do funkce odmítnout, jen má-li pro to důležité důvody.

2.2.2 Nominační výjimka

Přestože je zavedení rotačního pravidla při ustanovování insolvenčních správců nepochybně krokem vpřed, ani po jeho vstupu do praxe nelze zcela vyloučit situaci, kdy rotační princip vygeneruje pro dané insolvenční řízení osobu insolvenčního správce, který nemusí objektivně (např. z důvodu specifické povahy daného řízení) v daném případě vyhovovat, a proto § 25 odst. 5 InsZ zakotvuje tzv. nominační výjimku. Dle zmíněného ustanovení může předseda insolvenčního soudu určit insolvenčního správce mimo stanovené pořadí tehdy, „...je-li to nezbytné se zřetelem k dosavadnímu stavu

---

¹⁰¹ Veselý, P. *Lze vyměnit insolvenčního správce? Jak a proč?* [online]. Datum publikace 13. 8. 2017 [cit. 2020-30-12]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/lze-vymenit-insolvencniho-spravce-jak-a-proc>

insolvenčního řízení, k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům, jakož i k odborné způsobilosti insolvenčního správce, jeho dosavadní činnosti a k jeho zatížení.“ S ohledem na to, že se jedná o výjimku z obecného pravidla výběru insolvenčního správce dle předem stanovených zákonných pravidel, musí být tento postup vždy náležitě odůvodněn. Byť je z dikce citovaného ustanovení na první pohled zřejmé, že by měla být jeho aplikace zcela výjimečná, praxe taková vždy nebyla, když se např. u Krajského soudu v Ostravě velmi často objevovaly případy, kdy insolvenční správce nebyl určen dle rotačního principu s paušálním odůvodněním, že se tak stalo z důvodu „*zajištění rovnoměrného zatížení insolvenčních správců*“, Krajský soud v Ostravě tak neustanovoval do funkce insolvenční správce, kteří měli zřízeny více než čtyři provozovny.¹⁰² Do (z mého pohledu absurdní praxe Krajského soudu v Ostravě) zasáhl až Ústavní soud ČR, který svým náležením ze dne 6. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15 shledal tento postup protiústavním, když mj. uvedl: „*Ústavní soud uzavírá, že aktivity předsedkyně Krajského soudu v Ostravě spočívající v plošném a dlouhodobém popírání zákonných pravidel a přidělování insolvenčních věcí podle vlastní - svévolné úvahy vykazují rysy obcházení zákona ve značném měřítku; jejich projevy lze nazvat "insolvenčním inženýrstvím" a u dotčených subjektů logicky podněcují úvahy o záměrně budovaném klientelistickém, či dokonce korupčním prostředí. Zavedená praxe popírá rotační systém ustanovování insolvenčních správců, na kterém koncepčně staví insolvenční zákon ve znění novely provedené zákonem č. 294/2013 Sb., s účinností od 1. 1. 2014. Fakticky je udržován status quo nominačního systému, který byl uplatňován podle právní úpravy dřívější a na základě dobrých důvodů opuštěn.*“ Účel rozebíraného zákonného ustanovení velí používat ho ve vysoce komplikovaných insolvenčních řízeních obchodních společností s velkým ekonomickým významem a s celospolečenským zájmem na řádném vyřešení jejich úpadku. V těchto případech by měl předseda insolvenčního soudu dbát na to, aby taková insolvenční řízení vedli dostatečně kvalifikovaní insolvenční správci s praktickými zkušenostmi a odborným personálem.

Jelikož je opatření předsedy soudu o určení osoby insolvenčního správce úkonem hybridní povahy na pomezí státní správy a rozhodovací činnosti soudu, které podle § 4 odst. 3 věty první vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení

---

¹⁰² *Ibid.*

nemá povahu soudního rozhodnutí, je vyloučen jeho přezkum jak v rámci civilního, tak správního soudnictví.¹⁰³ Vzhledem k tomu, že proti opatření předsedy soudu nejsou přípustné žádné další opravné prostředky, lze se proti němu proto v krajních případech bránit pouze ústavní stížností.¹⁰⁴ Insolvenční soud je vždy v daném insolvenčním řízení povinen ustanovit tu osobu insolvenčního správce, kterou určí předseda insolvenčního soudu ve svém opatření. Je nutné upozornit na skutečnost, že insolvenční soud tím pádem není oprávněn podkladové opatření předsedy soudu o určení osoby insolvenčního správce jakkoli přezkoumávat ve vztahu k jeho správnosti a splnění jeho náležitostí.¹⁰⁵ Z uvedeného dále vyplývá závěr, že následné usnesení, jímž soud ustanoví do funkce osobu insolvenčního správce určenou opatřením předsedy soudu („*mimo kolečko*“) „...nelze účinně zpochybnit argumentem, že opatření je nezákonné, jelikož pro takový postup nebyly splněny zákonem požadované podmínky (§ 25 odst. 5 insolvenčního zákona). Nejde o způsobilý odvolací důvod ve smyslu § 26 věty druhé insolvenčního zákona, když případný nesprávný postup předsedy insolvenčního soudu při vydání opatření nečiní z takto ustanoveného insolvenčního správce osobu, u které je (proto) důvod pochybovat o její nepodjatosti pro její poměr k věci nebo k osobám účastníků, ani osobu, která nesplňuje podmínky pro ustanovení.“¹⁰⁶

2.2.3 Koncernový insolvenční správce

Druhá možnost pro ustanovení insolvenčního správce mimo rámec předem stanoveného pořadí je obsažena v § 25 odst. 4 InsZ, která zakotvením institutu tzv. koncernové insolvenčního správce umožňuje v kontextu (zejména korporálních dlužníků) konsolidovat výkon funkce insolvenčního správce tak, aby insolvenčním správcem dlužníků, jež tvoří koncern, byla pokud možno tatáž osoba. Komplikací pro praktickou realizaci tohoto ustanovení je nejen relativně vágní legální definice koncernu v zákoně o obchodních korporacích¹⁰⁷, nýbrž též skutečnost, že insolvenční soud se v úvodní fázi insolvenčního řízení bez proaktivního šetření o existenci koncernu zpravidla nedozví, a proto lze doporučit účastníkům řízení, aby insolvenční soud

---

¹⁰³ Srov. náleží ÚS ze dne 6. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15, usnesení NS ze dne 22. prosince 2016, sp. zn. 29 NSCR 130/2014, usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 19. prosince 2016, sp. zn. 45 A 70/2016.

¹⁰⁴ Srov. náleží ÚS ze dne 6. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15.

¹⁰⁵ Srov. usnesení VS v Olomouci ze dne 5. září 2014, sp. zn. VSOL 2 VSOL 821/2014.

¹⁰⁶ Srov. usnesení NS ze dne 22. prosince 2016, sp. zn. 29 NSČR 130/2014.

¹⁰⁷ Srov. § 79 a násl. ZOK.

na existenci koncernu včas upozornili.¹⁰⁸ Rozebírané ustanovení však nezakládá nárok konkrétní osoby, aby byla ustanovena koncernovým insolvenčním správcem, neboť právo prosazovat vlastními procesními úkony toto pravidlo v konkrétním řízení náleží výhradně dlužníku a věřitelům. Z uvedeného jinými slovy vyplývá, že osobou oprávněnou podat odvolání proti usnesení o ustanovení insolvenčního správce není insolvenční správce jiného dlužníka, který namítá, že insolvenčním správcem měl být určen on, neboť dlužníci tvoří koncern.¹⁰⁹

Vhodnost ustanovení stejného insolvenčního správce pro všechny upadnuvší členy koncernu však není jednoznačná. Ve prospěch takového postupu lze jistě argumentovat úsporou nákladů na získání informací o fungování koncernu a jeho jednotlivých členů. Na druhou stranu je ale nutné brát v potaz skutečnost, že koncern nemá právní ani procesní subjektivitu, protože se insolvenční řízení vede vždy individuálně s každým členem koncernu zvlášť a každý upadnuvší člen koncernu má vlastní, oddělenou majetkovou podstatu a vlastní množinu věřitelů uplatňujících vůči němu své nároky, z čehož lze bezpochyby uzavřít, že ani společný zájem věřitelů není v jednotlivých řízeních totožný, ba naopak si tyto zájmy velmi často odporují, což platí tím spíše, pokud je jeden člen koncernu věřitelem jiného a naopak či na tentýž majetek (např. na základě odpůrcích žalob) vznáší nároky odlišné majetkové podstaty.¹¹⁰ V případě ustanovení koncernového insolvenčního správce proto nebude výjimkou též paralelní ustanovení odděleného insolvenčního správce za účelem provedení soudem specifikovaných činností.

2.2.4 Insolvenční správce určený dlužníkem v reorganizačním plánu

Insolvenční zákon ve svém § 25 odst. 1, větě druhé obsahuje možnost pro dlužníka navrhujeícího tzv. předjednanou či předbalenou reorganizaci¹¹¹ ve smyslu § 148 odst. 2 InsZ reorganizačním plánem závazně určit totožnost jeho insolvenčního správce. Pro splnění podmínky dle rozebíraného ustanovení, že s rozhodnutím o úpadku je spojeno rozhodnutí o povolení reorganizace (kromě např. dobré víry či poctivosti dlužníkov

---

¹⁰⁸ Veselý, P. [online]. op. cit.

¹⁰⁹ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 30. května 2011, sp. zn. 3 VSPH 9/2011.

¹¹⁰ Řeháček, O., Vrba, M. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 76.

¹¹¹ Výhodou předbalené reorganizace je mimo jiné skutečnost, že dle § 316 odst. 5 InsZ touto formou reorganizace mohou svůj úpadek řešit i menší společnosti, které nesplňují kritérium přípustnosti reorganizace v podobě obratu za poslední účetní období ve výši nejméně 50 mil. Kč nebo nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru.

záměru), je zejména nutné, aby byl dlužníkem navrhovaný reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů, počítanou podle výše jejich pohledávek, a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů, počítanou podle výše pohledávek. Předbalená reorganizace je jedinou možností výslovně upravenou v insolvenčním zákoně, kdy si může osobu insolvenčního správce vybrat sám dlužník.¹¹² V případě, že je ve věřiteli schváleném reorganizačním plánu dlužníkem určena osoba insolvenčního správce, který splňuje podmínky uvedené v § 21 až 24 a 25 odst. 3 InsZ, ustanoví insolvenční soud insolvenčním správcem právě tuto osobu.

2.2.5 Odvolání insolvenčního správce schůzí věřitelů a ustanovení správce nového

Coby řízení založené na tržním uspořádání vztahů umožňuje insolvenční zákon věřitelům dlužníka závazně určit, kdo má být do role insolvenčního správce ustanoven. Dle § 29 odst. 1 InsZ mají totiž věřitelé možnost usnést se na schůzi věřitelů, která nejbližší následuje¹¹³ po přezkumném jednání, že insolvenčním soudem ustanoveného insolvenčního správce odvolávají z funkce a že ustanovují správce nového. Takové usnesení schůze věřitelů nevyžaduje jakékoliv odůvodnění, a proto usnese-li schůze věřitelů na výměně insolvenčního správce dle požadovaného kvóra, není nutné, aby byly pro výměnu původně ustanoveného insolvenčního správce splněny žádné speciální podmínky, to vše za předpokladu, že schůzí věřitelů ustanovený insolvenční správce splňuje předpoklady uvedené v § 21 až 24 a § 25 odst. 3 InsZ.

Co se týče kvora hlasů věřitelů, které je potřebné k přijetí usnesení schůze věřitelů o odvolání soudem ustanoveného insolvenčního správce a volbě správce nového, tak platí, že toto kvorum se vypočítá z hlasů těch přihlášených věřitelů, jimž na schůzi věřitelů svědčí hlasovací právo (bez ohledu na to, zda jsou na schůzi věřitelů přítomni a aktivně se jí účastní), a nikoliv obecně ze všech přihlášených věřitelů.¹¹⁴ Hlasovací právo na schůzi věřitelů přitom nepřísluší:

---

¹¹² Využití tohoto postupu ze strany dlužníka by mělo automaticky vést ke zvýšené obezřetnosti insolvenčního soudu ve vztahu ke zkoumání případné podjatosti insolvenčního správce ve smyslu § 24 odst. 1 InsZ, a to zejména tam, kde se dlužník prostřednictvím § 25 odst. 1 InsZ ve spojení s 25 odst. 4 InsZ snaží dosadit jím v rámci reorganizačního plánu vybraného insolvenčního správce rovněž do insolvenčních řízení jiných členů koncernu.

¹¹³ Ve většině případů se v praxi bude jednat o první schůzi věřitelů, jež bude bezprostředně následovat po přezkumném jednání.

¹¹⁴ Srov. např. usnesení VS v Olomouci ze dne 30. ledna 2015, sp. zn. 3 VSOL 644/2014.

- (i) věřitelům, jejichž pohledávka byla popřena insolvenčním správcem (pokud nenastane situace předvídaná § 51 odst. 1 InsZ);
- (ii) věřitelům s pohledávkami vypočtenými v § 51 odst. 4 InsZ;
- (iii) věřitelům, kteří se dají obecně označit za osoby dlužníkovy blízké či věřitele nacházející se při hlasování ve střetu zájmů dle § 53 odst. 1 až 3 InsZ (pokud jim není hlasování povoleno insolvenčním soudem); a
- (iv) věřitelům, u kterých jsou dány důvody hodné zvláštního zřetele a rozhodne tak u nich insolvenční soud, vyžaduje-li to ochrana společného zájmu věřitelů a hrozí-li střet zájmů dle § 53 odst. 5 InsZ.

Pro přijetí usnesení je nutné, aby se pro něj vyslovila alespoň polovina všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek, kteří mají právo hlasovat. Insolvenční zákon zde paradoxně (a v rozporu se zásadou *par conditio creditorum*) dává přednost věřitelům ve stejném postavení (jako ostatní hlasující věřitelé), kteří upřednostňují odvolání soudem ustanoveného insolvenčního správce a volbu správce nového oproti těm, kteří preferují, aby ve funkci setrval původně ustanovený insolvenční správce.¹¹⁵

Z výše uvedeného je zřejmé, že výměna insolvenčního správce provedená schůzí věřitelů se skládá ze dvou kroků. Prvním je odvolání dosavadního insolvenčního správce, což je usnesení schůze věřitelů, které nabývá účinnosti již jeho přijetím, neboť o něm insolvenční soud nijak nerozhoduje (ani ho nepotvrzuje), nýbrž podle ust. § 6 odst. 2 jednacího řádu pro insolvenční řízení výsledek hlasování schůze věřitelů toliko zaznamená do protokolu o jednání schůze.¹¹⁶ V této souvislosti poté Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 18. května 2016, sp. zn. 2 VSPH 888/2016, uzavřel, že:

„Pokud IZ opravňuje věřitele k odvolání dosavadního insolvenčního správce z funkce, aniž by vyžadoval, aby insolvenční soud toto rozhodnutí aproboval, nebo mu přiznal možnost korigovat je, nemůže insolvenční soud tuto úpravu obejít tím, že insolvenčního správce odvolaného schůzí věřitelů z funkce do této funkce znovu svévolně ustanoví, a to ani s poukazem na procesní ekonomii.“

¹¹⁵ Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 82.

¹¹⁶ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 29. srpna 2012, sp. zn. 2 VSPH 834/2012.

Druhým krokem je usnesení schůze věřitelů o ustanovení nového insolvenčního správce, k jehož účinnosti zákon vyžaduje potvrzení ze strany insolvenčního soudu, který je ovšem oprávněn toto usnesení nepotvrdit pouze, pokud nový insolvenční správce nespĺňuje podmínky pro ustanovení do funkce včetně požadavku jeho nepodjatosti.¹¹⁷

Insolvenční zákon explicitně zmiňuje jako procesní prostředek obrany odvolání, ale to pouze proti usnesení, kterým soud nepotvrdil usnesení schůze věřitelů o tom, že věřitelé ustanovují nového insolvenčního správce s tím, že osobou oprávněnou podat toto odvolání je výhradně věřitel, který na schůzi věřitelů hlasoval pro přijetí daného usnesení. Z litery zákona za použití argumentu *a contrario* nutně vyplývá, že usnesení, kterým insolvenční soud ve smyslu § 29 odst 2 InsZ potvrdí usnesení schůze věřitelů o ustanovení nového insolvenčního správce, je svým charakterem rozhodnutím soudu v rámci výkonu dohlédací činnosti dle § 11 odst. 1 InsZ, proti němuž není odvolání přípustné (§ 91 InsZ).¹¹⁸ Navzdory tomu, že proti usnesení soudu o potvrzení schůzí věřitelů vybraného insolvenčního správce není možné odvolání, tak za předpokladu, že usnesení schůze věřitelů je pouze zdánlivé a ve skutečnosti přijato nebylo (např. pro nedostatečné kvorum) a soud jej přesto (nesprávně) potvrdí, jsou poté účastníci insolvenčního řízení a insolvenční správce spolu s třetími osobami, kterých se takové rozhodnutí dotýká, aktivně legitimováni k podání odvolání proti tomuto usnesení insolvenčního soudu.¹¹⁹

2.3 Odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce

V zákonem předvídaných situacích umožňuje zákon insolvenčnímu soudu rozhodnout o změně insolvenčního správce. V duchu usnesení NS ze dne 26. dubna 2018, sp. zn. 29 NSCR 135/2016, ve kterém soud trefně shrnul, že insolvenční zákon oproti dřívější právní úpravě obsažené v zákoně o konkursu a vyrovnání rozlišuje v závislosti na specifických důvodech pro změnu v osobě insolvenčního správce mezi odvoláním insolvenčního správce (z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce) a zproštěním insolvenčního správce funkce (z důvodů porušení povinností insolvenčního správce v daném řízení).

---

¹¹⁷ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 31. srpna 2017, sp. zn. 2 VSPH 1421/2017.

¹¹⁸ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 18. října 2012, sp. zn. 1 VSPH 1213/2012.

¹¹⁹ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 16. března 2016, sp. zn. 2 VSPH 517/2016.

2.3.1 Odvolání insolvenčního správce

Ustanovení § 31 InsZ, které upravuje institut odvolání insolvenčního správce z jeho funkce, obsahuje fakultativní a obligatorní důvody pro odvolání insolvenčního správce. Zákon výslovně říká, že insolvenční soud může (fakultativně) insolvenčního správce odvolat (na návrh insolvenčního správce samotného nebo věřitelského orgánu anebo i bez tohoto návrhu) „z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce“. Takovými důvody by přitom měly být s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného insolvenčního řízení pouze takové skutečnosti, které ustanovenému insolvenčnímu správci objektivně brání vykonávat jeho funkci a jsou natolik závažné a dlouhodobé, že je nutné insolvenčního správce odvolat a ustanovit nového, a to vše za předpokladu, že důležité důvody pro odvolání insolvenčního správce převáží nad zásadou rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení, neboť ustanovení nového insolvenčního správce s sebou nevyhnutelně nese rovněž prodloužení a vyšší náklady insolvenčního řízení. Insolvenční soud může (nikoliv musí) odvolat z funkce insolvenčního správce, kterému zaniklo ze zákona právo vykonávat činnost insolvenčního správce dle § 12 zákona o insolvenčních správcích nebo mu bylo právo pozastaveno podle § 9 a 10 zákona o insolvenčních správcích. O odvolání insolvenčního správce má insolvenční soud rozhodnout zpravidla po jeho slyšení. Právo insolvenčního správce „být slyšen“ přitom slouží zejména k ochraně před jeho svévolným odvoláním ze strany soudu. Na druhou stranu není jistě nutné trvat na slyšení správce bezvýjimečně. Bude tomu tak zejména v případě odvolání insolvenčního správce na jeho vlastní žádost.

Mezi obligatorní důvody pro odvolání insolvenčního správce z funkce patří situace, kdy insolvenční správce nesouhlasí se svým ustanovením do funkce schůzí věřitelů postupem dle § 29 odst. 1 až 3 InsZ a zároveň své odmítavé stanovisko insolvenčnímu soudu oznámí ve lhůtě 3 dnů ode dne, co se o svém ustanovení dozvěděl. Právo odmítnout své ustanovení do funkce schůzí věřitelů insolvenčnímu správci nenáleží v případě, že se svým ustanovením již předem souhlasil. Další situací, kdy insolvenčnímu soudu nenáleží žádná diskrece a musí insolvenčního správce z funkce odvolat, je pravomocné a vykonatelné rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti o zrušení povolení vykonávat činnost insolvenčního správce ve smyslu § 13 zákona o insolvenčních

správčích.¹²⁰ A konečně je povinností insolvenčního soudu odvolat správce v případě, že insolvenční správce nebyl do své funkce insolvenčním soudem ustanoven postupem dle § 25 odst. 3 InsZ ze zvláštního seznamu insolvenčních správců, ačkoliv tomu tak mělo být.

Odvolaný insolvenční správce je následně povinen řádně předat nově ustanovenému insolvenčnímu správci agendu a bez zbytečného odkladu ho informovat o své dosavadní činnosti a předložit mu všechny doklady souvisící s výkonem jeho funkce. Zároveň je na závěr třeba podotknout, že se odvolaný insolvenční správce v žádném případě nezbujuje své odpovědnosti za období, kdy funkci insolvenčního správce dlužníka vykonával.

2.3.2 Zproštění insolvenčního správce funkce

Insolvenčního správce, který neplní řádně své povinnosti nebo který nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí anebo který závažně porušil důležitou povinnost, uloženou mu zákonem nebo soudem, může insolvenční soud (zpravidla po slyšení insolvenčního správce) na návrh věřitelského orgánu nebo dlužníka anebo i bez tohoto návrhu¹²¹ (*ex officio*) jeho funkce zprostit postupem dle § 32 InsZ. Ustanovení § 32 odst. 1 InsZ přitom patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, které tedy přenechávají soudu, aby dle svého uvážení, a hlavně dle specifik daného případu sám přesně vymezil hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.¹²²

Využití institutu zproštění insolvenčního správce funkce se dá označit za opatření *ultima ratio*, které by měl insolvenční soud zvažovat až např. po (opakovaném) uložení pořádkových pokut insolvenčnímu správci, porušuje-li správce své povinnosti.¹²³ Pro zproštění správce funkce je poté typická fakultativnost jeho využití, neboť zákon

---

¹²⁰ V této souvislosti je nutné v duchu usnesení VS v Praze ze dne 19. února 2019, sp. zn. 2 VSPH 262/2019, poznamenat, že odložení vykonatelnosti rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti v rámci správního soudnictví zapříčiňuje absenci důvodu k odvolání insolvenčního správce.

¹²¹ Procesní subjekty, jimž nesvědčí návrhové oprávnění (např. státní zastupitelství), se mohou na insolvenční soud obrátit s podnětem ke zproštění insolvenčního správce funkce, který insolvenční soud vyhodnotí a následně může *ex officio* zprostit insolvenčního správce funkce. Osoba podávající podnět nemá postavení navrhovatele, a insolvenční soud tak o jejím podnětu nemusí vydávat zamítavé usnesení (shledá-li, že ke zproštění správce funkce nejsou dány důvody), a i kdyby insolvenční soud zamítavé usnesení vydal, není proti němu přípustné odvolání; srov. např. usnesení VS v Olomouci ze dne 30. května 2014, sp. zn. 1 VSOL 60/2014.

¹²² Hásová, J., Moravec, T., Valenta, P. *Vybrané instituty insolvenčního zákona v rozhodnutích Nejvyššího soudu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 35.

¹²³ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 23. listopadu 2016, sp. zn. 4 VSPH 2071/2016.

insolvenčnímu soudu nenařizuje a neupravuje specifické situace, které by automaticky (obligatorně) vedly ke zproštění jeho funkce. Byť by mohly být dány pro zproštění správce objektivní důvody, tak zproštění insolvenčního správce funkce nesmí převážit nad zásadami insolvenčního řízení, a to zejména zásadou rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení, do kterých bude jistě zasaženo, dojde-li ke změně v osobě insolvenčního správce a s tím spojeným úkonům.¹²⁴

Důvody pro zproštění insolvenčního správce funkce byly poté judikatorně shrnuty následovně:

„Nejvyšší soud České republiky rozhodovací praxi soudů při výkladu ustanovení § 32 odst. 1 IZ sjednotil tím, že pod číslem 94/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu zveřejnil ustanovení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27.6.2014, sen. zn. 2 VSOL 358/2014, z jehož závěrů vyplývá, že relevantní důvody, pro něž může insolvenční soud zprostit insolvenčního správce funkce, je nutno považovat zejména skutečnost, že při výkonu své funkce řádně neplní povinnosti vyplývající pro něj z ustanovení § 36 IZ, podle něhož je insolvenční správce povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí, vyvinout veškeré úsilí, které po něm lze požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře, dát přednost společnému zájmu věřitelů před zájmy svými i před zájmy jiných osob, věřitelským orgánům poskytovat součinnost nezbytnou k řádnému výkonu jejich funkce, na žádost věřitelského orgánu se účastnit jeho zasedání a věřitelskému orgánu a insolvenčnímu soudu předkládat nejméně jednou za tři měsíce písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení, dále, že zpeněžuje majetek podstaty v rozporu s ustanovením § 225 odst. 4 nebo § 226 odst. 5 IZ, že nesplní povinnost uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce, nebo ve věci postupuje nekvalifikovaně. Důležitým důvodem pro zproštění funkce správce může být také i skutečnost, že bezdůvodně nesplní závazný pokyn insolvenčního soudu nebo zajištěného věřitele anebo vykonatelný rozsudek týkající se vyloučení majetku z majtkové podstaty. V závislosti na míře a intenzitě pochybení správce může vést soud i zjištění ojedinělého, leč závažného porušení důležité povinnosti stanovené zákonem nebo uložené soudem

---

¹²⁴ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 15. března 2012, sp. zn. 2 VSPH 307/2012.

k tomu, že rozhodne o jeho zproštění funkce, jedná-li se o pochybení méně závažné, omezuje se na to, že využije svého oprávnění uložit správci pořádkovou pokutu.“

V judikatuře vyšších soudů bylo již rovněž vymezeno, jaký postup či úkony insolvenčního správce naopak nejsou důvodem pro jeho zproštění funkce. Mezi ně pak patří např. nespokojenost dlužníka s tím, jak ho správce informuje o svém postupu typicky co do úkonů směřujících ke zpeněžení předmětu zajištění a uspokojení příslušné pohledávky zajištěného věřitele, včetně posouzení hospodárnosti takových úkonů.¹²⁵ Další skupina procesních úkonů insolvenčního správce, pro které zpravidla nemůže být zproštěn funkce, by se dala obecně nazvat jako výlučná pravomoc insolvenčního správce, do které insolvenční soud nemá oprávnění insolvenčnímu správci zasahovat. V této souvislosti se dá říci, že půjde zejména o případy, jejichž vyřešení po právní stránce by mělo být předmětem samostatného řízení (incidenčního či jiného). Typickým příkladem je přezkum pravosti, výše a pořadí přihlášených (či jiných) pohledávek věřitelů v rámci insolvenčního řízení, který je výsostně vyhrazen insolvenčnímu správci, a insolvenční soud proto nemůže (ani v rámci dohlédací činnosti) insolvenčnímu správci závazně uložit, jaké stanovisko má k té které pohledávce zaujmout¹²⁶, z čehož dále vyplývá, že insolvenční soud ani nemůže zprostit insolvenčního správce jeho funkce, byť by měl třeba insolvenční správce na pravost, výši či pořadí pohledávky jiný právní názor než insolvenční soud.¹²⁷ V podobném duchu je pak třeba nahlížet na výlučné právo odporovat právním úkonům dlužníka či zahrnutí určité věci do majetkové podstaty dlužníka, což jsou rovněž činnosti patřící do výlučné působnosti insolvenčního správce.

2.3.3 Podjatost insolvenčního správce

Insolvenční správce vykonává v rámci svých povinností v řadě aspektů činnost, která se příliš neliší od provomoci soudců, a proto je zde zcela legitimní zákonný požadavek¹²⁸ na to, aby byl insolvenční správce ve vztahu k předmětu insolvenčního řízení a jeho účastníkům nezávislý a nestranný. Tento požadavek je naplněn první větou ustanovení § 24 odst. 1 InsZ obsahující obecné pravidlo týkající se požadavku absence konfliktu zájmů ustanoveného insolvenčního správce, podle kterého: „*Insolvenční*

---

¹²⁵ Srov. usnesení NS ze dne 26. srpna 2015, sp. zn. 29 NSČR 2/2014.

¹²⁶ Srov. např. usnesení NS ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 29 NSCR 63/2011.

¹²⁷ Srov. např. usnesení NS ze dne 26. srpna 2015, sp. zn. 29 NSČR 2/2014 či usnesení VS v Praze ze dne 11. srpna 2015, sp. zn. 1 VSPH 1552/2014.

¹²⁸ Tento požadavek je zakotven již na úrovni ústavního pořádku, a to především v čl. 82 odst. 1 Ústavy a čl. 36 odst. 1 listiny a mj. slouží také k naplnění zásad insolvenčního řízení.

správce je z insolvenčního řízení vyloučen, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci nebo k osobám účastníků je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti; to neplatí v případě uvedeném v § 34.“. Věta druhá, jejímž účelem je podpořit fungování věty první, poté upravuje informační povinnost insolvenčního správce, neboť: „Jakmile se ustanovený insolvenční správce dozví, že jsou zde důvody pro jeho vyloučení, je povinen oznámit to neprodleně insolvenčnímu soudu.“.

Poněkud vágní a obecnou formulaci § 24 odst. 1 InsZ osvětluje Nejvyšší soud ve své judikatuře následujícím způsobem:

„Podmínky, za nichž je insolvenční správce vyloučen z insolvenčního řízení (§ 24 odst. 1 insolvenčního zákona), lze v zásadě poměřovat s podmínkami určenými ustanovením § 14 odst. 1 o. s. ř. Přitom vztah insolvenčního správce k účastníkům řízení (dlužníku či věřitelům, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku - § 14 odst. 1 insolvenčního zákona), popř. účastníkům řízení v incidenčních sporech (§ 16 insolvenčního zákona), pro který je dán důvod pochybovat o nepodjatosti insolvenčního správce, může být založen především příbuzenským nebo jemu obdobným vztahem, jemuž na roveň může v konkrétním případě stát vztah přátelský či naopak zjevně nepřátelský. Současně platí, že pro přijetí závěru o vyloučení insolvenčního správce postačí, že jsou zde důvody pochybovat o jeho nepodjatosti, tj. jeho podjatost nemusí být „prokázána“. Ustanovení § 24 insolvenčního zákona nepovažuje za důvod vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení jeho poměr jen k některému z dlužníkůvých věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů. V takovém případě se uplatní úprava obsažená v ustanovení § 34 insolvenčního zákona, která váže vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení na splnění další „podmínky“, a to, že je zde se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah neovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce. A naopak, nejsou-li zde důvody pro takové pochybnosti, je poměr insolvenčního správce jen k některému z dlužníkůvých věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů důvodem vyloučení insolvenčního správce (jen) z některých úkonů (v rámci insolvenčního řízení). Jde-li o možnost „rozšíření rozsahu působnosti“ (již pravomocně ustanoveného) odděleného insolvenčního správce, insolvenční zákon v tomto směru neobsahuje žádné omezení; rozhodující tak je zásadně (jen) posouzení, zda úkony, pro které byl oddělený insolvenční správce ustanoven, včetně úkonů, pro které byla jeho

„působnost rozšířena“, ještě vyhovují požadavkům určeným ustanovením § 34 insolvenčního zákona. Jakkoli označené ustanovení „hovoří“ výslovně o poměru insolvenčního správce jen k některému z dlužníkůvých věřitelů (popřípadě jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů), a nijak neupravuje situaci, kdy některý z věřitelů dlužníka je současně i dlužníkem dlužníka, i v takovém případě je rozhodující [vedle charakteru pohledávky dlužníka věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení (vedeném na majetek dlužníka)] i charakter (vzájemné) pohledávky dlužníka za věřitelem (a je-li insolvenční řízení vedeno také ohledně věřitele dlužníka, i jeho postavení v insolvenčním řízení vedeném na majetek věřitele).“¹²⁹

Byť je právní výklad Nejvyššího soudu jistě přínosný v rovině použitelnosti institutu odděleného insolvenčního správce či míry dokazování, tak se bohužel dostatečně nevěnuje určité specifičnosti problémů, které se v souvislosti se střetem zájmů insolvenčních správců běžně vyskytují. Funkce soudce, na kterou Nejvyšší soud analogicky odkazuje, totiž vykazuje oproti institucionálnímu postavení insolvenčního správce značné rozdíly, když soudce je např. dle § 85 zákona o soudech a soudcích prakticky vyloučen z jakýchkoli vydělečných aktivit, které se netýkají výkonu jeho funkce, a jeho odměna je v čase a místě předem určená a zcela nezávislá na počtu či povaze věcí, které jsou mu přiděleny, zatímco insolvenční správci se rekrutují z tržního prostředí poradenských profesí zaměřených zejména na právo, daně a ekonomii¹³⁰, kde je výše jejich výdělků významně závislá na úrovni vztahů, které tito poradci dokáží udržet se svými klienty, a proto je v případě insolvenčních správců na místě soustředit se při posuzování existence střetu zájmů daleko spíše na jejich poradenské a jiné obchodní aktivity, které u soudců nepřicházejí v úvahu, než na „*příbuzenské nebo jim obdobné vztahy či vztahy přátelské nebo naopak zjevně nepřátelské*“, které explicitně zmiňuje Nejvyšší soud a které budou v rovině existence střetu zájmů insolvenčního správce spíše druhořadé.¹³¹ Na druhou stranu je nutné zmínit, že soudy si zjevně uvědomují i tuto rovinu možného střetu zájmů insolvenčních správců, když insolvenční správce byl vyloučen pro podjatost například kvůli tomu, že:

---

¹²⁹ Srov. usnesení NS ze dne 30. června 2014, sp. zn. 29 NSČR 107/2013.

¹³⁰ V prostředí České republiky se insolvenční správci rekrutují zejména z řad advokátů.

¹³¹ Richter, O., op. cit., s. 160.

- (i) před zahájením insolvenčního řízení poskytoval daňové poradenství dlužníkovi;¹³²
- (ii) jiný advokát praktikující činnost ve stejné praxi jako insolvenční správce zastupoval v témž insolvenčním řízení dlužníka;¹³³
- (iii) dříve poskytoval právní či daňové poradenství velkému věřiteli dlužníka;¹³⁴ a
- (iv) intenzivně spolupracoval s advokátní kanceláří zastupující velkého věřitele dlužníka.¹³⁵

Podjatostí se zřetelem k poměru k „věci“ je poté nutné rozumět předmět insolvenčního řízení, tedy dlužníkův úpadek a jeho řešení. V tomto případě lze uvažovat o podjatosti insolvenčního správce zejména tehdy, pokud si sám insolvenční správce činí nárok na věci, které jsou nebo mohou být součástí majetkové podstaty dlužníka nebo má vůči dlužníkovi sám pohledávku většího rozsahu. Podjatost insolvenčního správce samozřejmě zavádá důvod pro jeho okamžité odvolání.

---

¹³² Srov. usnesení VS v Praze ze dne 17. června 2013, sp. zn. 3 VSPH 1589/2012.

¹³³ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 12. září 2014, sp. zn. 1 VSPH 1280/2014.

¹³⁴ Srov. usnesení NS ze dne 30. června 2014, sp. zn. 29 NSCR 78/2013, resp. usnesení VS v Praze ze dne 31. července 2013, sp. zn. 2 VSPH 315/2013.

¹³⁵ Srov. usnesení VS v Praze ze dne 5. května 2014, sp. zn. 1 VSPH 198/2014.

3. Vybrané procesní povinnosti insolvenčního správce

Jak již bylo naznačeno výše na počátku 2. kapitoly, insolvenčního správce lze považovat za zvláštní procesní subjekt insolvenčního řízení (nikoliv jeho účastníka) disponující speciálním postavením a pravomocemi, který není zmocněncem dlužníka ani jeho věřitelů. Insolvenční správce má na starost v rámci řešení dlužníkovy úpadku v zásadě dva druhy agend, které se navzájem ve značném rozsahu odlišují a požadují rozdílné kvality a osobnostní předpoklady co do osoby insolvenčního správce. První agenda se zabývá aktivy dlužníka a zahrnuje zejména jejich evidenci, administraci, provoz a případný prodej, což jsou činnosti především manažersko-obchodní povahy, kdežto druhá agenda týkající se dlužníkových pasiv obnáší hlavně jejich evidenci, právní posouzení jejich pravosti, výše, popř. pořadí a (částečné) uspokojení dlužníkových věřitelů, což jsou činnosti zejména administrativně-právní povahy.¹³⁶ Výkon té či oné činnosti samozřejmě závisí na způsobu řešení úpadku a konkrétních okolnostech daného případu. Vybrané činnosti insolvenčního správce budou podrobněji rozebrány dále v této kapitole s tím, že bohužel nebude možné zabývat se všemi procesními povinnostmi insolvenčního správce, neboť to rozsah práce nedovolí.

3.1 Základní povinnosti insolvenčního správce při výkonu funkce

Insolvenční správce je povinen při výkonu své funkce dodržovat řadu povinností vyplývajících jak přímo z insolvenčního zákona, tak z dalších právních předpisů a zajišťovat v podstatě hladký průběh insolvenčního řízení, tedy zejména naplnění jeho účelu a cíle. Je-li insolvenční správce osobou s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě dlužníka, aplikují se na jeho postup rovněž občanskoprávní ustanovení plné správy cizího majetku, a to v tom rozsahu, ve kterém neodporují insolvenčnímu zákonu.¹³⁷ Základní povinnosti insolvenčního správce při výkonu funkce obsahuje první věta ustanovení § 36 odst. 1 InsZ, která zakládá povinnost svědomitého výkonu funkce se standardem odborné péče doplněnou o požadavek vyvinutí maximálního úsilí, které lze po správci spravedlivě požadovat za tím účelem, aby byli věřitelé dlužníka uspokojeni v co nejvyšší míře.

---

¹³⁶ Richter, O., op. cit., s. 152.

¹³⁷ Srov. usnesení NS ze dne 26. dubna 2018. sp. zn. 29 Cdo 819/2018.

Ve vztahu ke standardu odborné péče insolvenčního správce je třeba uvést, že tato povinnost je povinností vyššího stupně než požadavek na postup při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře.¹³⁸ Onen vyšší stupeň je spatřován v určité hlubší kvalifikovanosti osoby, jež je povinná jednat s odbornou péčí (zde insolvenční správce), kdežto po osobě jednající „pouze“ s péčí řádného hospodáře (typicky členové statutárního orgánu obchodní korporace) se v zásadě nepožadují žádné schopnosti, znalosti či kompetence odpovídající vysokému stupni kvalifikovanosti.¹³⁹ Ve vztahu k vymezení odborné péče insolvenčního správce se jeví jako pozitivum ta skutečnost, že jsou poměrně jasně vymezeny již kvalifikační předpoklady pro to, aby konkrétní osoba vůbec získala povolení (či zvláštní povolení) pro výkon funkce insolvenčního správce.¹⁴⁰ Na zákonné požadavky odbornosti insolvenčních správců lze nazírat jako na objektivní prvek s tím, že je nutné brát v potaz též prvek subjektivní spočívající v tom, že disponuje-li insolvenční správce dalšími speciálními znalostmi či dovednostmi (např. cizí jazyk, detailní znalost určitého ekonomického odvětví apod.), je povinen využít v rámci výkonu své funkce i tyto znalosti či dovednosti¹⁴¹ a zároveň není možné po insolvenčním správcovi požadovat, aby byl profesionál (odborník) v naprosto všech oblastech, které přicházejí při výkonu jeho funkce v potaz, a proto tvoří nedílnou součást standardu odborné péče též schopnost identifikovat, že se správcovi určitých znalostí či dovedností nedostává, a přijmout tomu odpovídající opatření, které může spočívat např. ve využití služeb specializovaných odborníků ve smyslu § 39 odst. 3 InsZ, ustanovením zvláštního insolvenčního správce ve smyslu § 35 InsZ či v krajním případě může následovat i žádost insolvenčního správce o své odvolání z funkce ve smyslu § 31 odst. 1 InsZ.¹⁴²

Insolvenční zákon (na rozdíl od zákona o konkursu a vyrovnání) požaduje po insolvenčním správcovi, aby při výkonu své funkce nadřadil společný zájem věřitelů před svými vlastními zájmy či před zájmy třetích osob, což prakticky znamená, že by měl

---

¹³⁸ Srov. např. rozsudek NS ze dne 31. ledna 2017, sp. zn. 29 Cdo 2737/2014.

¹³⁹ K tomu srov. např. rozsudek NS ze dne 30. července 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006 či rozsudek NS ze dne 31. března 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009.

¹⁴⁰ Zákon o insolvenčních správcích ve svém § 6 odst. 1 požaduje co do kvalifikačních předpokladů především vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu, tříletou odbornou praxi v oblasti související s výkonem funkce insolvenčního správce a vykonání zkoušky insolvenčního správce, která klade vysoké nároky na znalosti z oblasti práva, účetnictví či řízení a financování podniku a je podrobně upravena ve vyhlášce č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců.

¹⁴¹ Tyto závěry je možné dovodit např. z rozsudku NS ze dne 7. srpna 2017, sp. zn. 21 Cdo 1355/2017.

¹⁴² Řeháček, O., Vrba, M. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 98.

insolvenční správce při výkonu své funkce vždy dbát na to, aby např. při zpeněžování majetkové podstaty bylo ve vztahu ke všem věřitelům dbáno na hledisko spravedlnosti a výnosnosti a aby žádná kategorie věřitelů nebyla bezdůvodně zvýhodněna na úkor jiné, to platí rovněž pro bezdůvodné poškozování či zvýhodňování osob jednajících v obchodních vztazích s dlužníkem.¹⁴³ Uvedené požadavky ostatně vycházejí již ze základních principů insolvenčního řízení obsažených v § 5 InsZ.

Zákon dále zakotvuje povinnost insolvenčního správce poskytovat součinnost věřitelským orgánům činným v insolvenčním řízení, a to zejména účastnit se na žádost jejich schůzí. Správce musí rovněž vyhovět své reportovací povinnosti vůči věřitelským orgánům a insolvenčnímu soudu spočívající v podávání písemných zpráv zpravidla v tříměsíčních intervalech¹⁴⁴, jejichž obsahem by měly být takové informace, které poskytnou zainteresovaným osobám ucelený obraz o aktuálním stavu daného insolvenčního řízení a jeho dalším možném průběhu. Na závěr této obecné podkapitoly ještě zmíním povinnost insolvenčního správce zřídit v každém insolvenčním řízení, ve kterém byl správce ustanoven, zvláštní účet u banky nebo spořitelního a úvěrního družstva za účelem odděleného vedení majetku náležícího do majetkové podstaty daného insolvenčního řízení.

3.2 Přezkum přihlášených pohledávek

S trochou nadsázky a zjednodušení lze ve vztahu k insolvenčnímu řízení říci, že se jedná o proces, jež odpovídá na otázku, „*kdo dostane co a v jakém pořadí*“.¹⁴⁵ Přezkoumání přihlášených pohledávek upravené v insolvenčním zákoně poté představuje procesní postup svého druhu vedoucí k zaujetí stanoviska ohledně pravosti, výše a pořadí pohledávky. Jeho podstatou je v zásadě „zhuštěné kolektivizované nálezací řízení“ představující jeden ze zvláštních fenoménů insolvenčního řízení, v jehož důsledku lze o insolvenčním řízení prohlásit, že zde dochází k přímému výkonu práva, aniž by bylo

---

¹⁴³ Moravec, T., Kotoučová, J. a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 112.

¹⁴⁴ Pokud insolvenční soud neurčí jinak, podává insolvenční správce zprávu o své činnosti automaticky minimálně jednou za tři měsíce. Nicméně okolnosti daného insolvenčního řízení mohou ospravedlňovat jak podávání zpráv o aktuálním stavu řízení v delších časových intervalech, tak vyžadovat, aby správce v určitých případech informoval o aktuálním stavu řízení častěji. Z těchto důvodů revizní novela insolvenčního zákona zakotvila pro insolvenční soud možnost reflektovat aktuální potřebu podávání zpráv v jednotlivých řízeních.

¹⁴⁵ Jackson, T. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law.*, op. cit., s. 20.

nutné, aby předtím proběhl proces končící pravomocným odsuzujícím rozsudkem.¹⁴⁶ V této kapitole bude přezkum přihlášených pohledávek podrobně rozebrán s tím, že důraz bude opět kladen na úkony prováděné insolvenčním správcem.

3.2.1 Posouzení přihlášené pohledávky z formální stránky

Formální posouzení přihlášených pohledávek se uskutečňuje ve spolupráci insolvenčního soudu a ustanoveného insolvenčního správce a v jeho průběhu dochází prvně ze strany soudu ke zkoumání, zda je věřitelova přihláška pohledávky řádným a včasným procesním úkonem a zda jsou naplněny podmínky řízení. Následně insolvenční soud ve smyslu § 174 odst. 1 InsZ doručuje insolvenčnímu správci k přezkumu pouze ty přihlášky pohledávek, které úspěšně prošly právě prvotní kontrolou ze strany insolvenčního soudu. Přestože se přihláškou pohledávky nezahajuje insolvenční řízení jako takové¹⁴⁷, lze přihlášku pohledávky vnímat jako procesní podání, kterým se ve vztahu k přihlašujícímu věřiteli zahajuje řízení o uspokojení takto přihlášené pohledávky v příslušném insolvenčním řízení.¹⁴⁸ Za zřejmou lze považovat skutečnost, že přezkum pohledávky a případné uspokojení v insolvenčním řízení může proběhnout pouze, pokud jsou splněny procesní podmínky řízení. Nedostatek procesních podmínek je přitom nutné odlišovat od vad či neúplnosti přihlášky pohledávky jako takové.¹⁴⁹ Podmínky řízení jsou ty podmínky, při jejichž splnění soud může rozhodnout ve věci samé a jsou tedy v duchu uvedeného předpokladem pro to, aby soud vůbec mohl věc meritorně zkoumat a rozhodnout, a naopak se tyto podmínky nijak netýkají hmotného práva (aktivní věcné legitimace) účastníků řízení (zde věřitelů v insolvenčním řízení), neboť například skutečnost, že žalobce není nositelem hmotného práva, které je předmětem řízení, nebrání vydání meritorního zamítavého rozhodnutí.¹⁵⁰ Procesní teorie i znění občanského soudního řádu rozlišují nedostatky podmínek řízení na odstranitelné a neodstranitelné. V případě, že insolvenční soud zjistí neodstranitelný

---

¹⁴⁶ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací.* 8. vydání. Praha: Leges, 2015, str. 39.

¹⁴⁷ Insolvenční řízení se samozřejmě zahajuje procesním podáním - insolvenčním návrhem.

¹⁴⁸ Srov. usnesení NS ze dne 4. září 2008, sp. zn. 29 NSČR 4/2008.

¹⁴⁹ Nedostatek podmínky řízení není vadou přihlášky z hlediska její správnosti či úplnosti a taková vada naopak nepředstavuje nedostatek podmínky řízení. Srov. rozsudek NS ze dne 31. července 2001, sp. zn. 32 Cdo 544/99.

¹⁵⁰ Přidal, O. § 103 [Podmínky řízení]. In: Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. *Občanský soudní řád.* 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

nedostatek podmínek řízení¹⁵¹, uplatní se v souladu s § 7 InsZ postup upravený v § 104 odst. 1 o. s. ř. a insolvenční soud řízení o přihlášce pohledávky bez dalšího zastaví.¹⁵² Přijde-li insolvenční soud na odstranitelný nedostatek podmínek řízení, učiní nejdříve ve smyslu § 104 odst. 2 o. s. ř. vhodné opatření k nápravě a k zastavení řízení může přistoupit až poté, co se nedostatek podmínek řízení nepodařilo odstranit.¹⁵³

Po verifikaci splnění podmínek řízení přistupuje opět nejdříve insolvenční soud (nikoliv insolvenční správce) k přezkoumání přihlášky pohledávky z pohledu procesního podání věřitele, u čehož se insolvenční soud omezuje toliko na kontrolu:

- (i) včasného přihlášení pohledávky;
- (ii) způsobu doručení přihlášky pohledávky; a
- (iii) podání přihlášky pohledávky na předepsaném formuláři.

Insolvenční soud je pověřen kontrolou týkající se podání přihlášky pohledávky v rozhodnutí o úpadku stanovené prekluzivní lhůtě, jejíž nedodržení je sankcionováno tím, že se k takové přihlášce pohledávky nepřihlíží, následně je soudem odmítnuta, a tudíž se v insolvenčním řízení neuspokojuje.¹⁵⁴ Insolvenční řízení lze s trochou nadsázky označit za vlajkovou loď elektronizace justice, jejímž projevem je povinnost upravená v § 80a odst. 1 InsZ pro osoby (v kontextu přihlašování pohledávek zejména pro věřitele a jejich zástupce), které mají dle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, zřízenou datovou schránku bez žádosti, činit podání včetně příloh v elektronické podobě do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem. Věřitelé či jejich zástupci, jimž se datová schránka nezřizuje bez žádosti, mohou činit svá podání dle libosti buď v listinné nebo elektronické formě. Věřitelé mají dále povinnost dle § 176 InsZ podat přihlášku své pohledávky výhradně na předepsaném formuláři, jehož náležitosti stanoví vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení s tím, že tento formulář je dostupný na

---

¹⁵¹ Typicky se může jednat např. o přihlášenou pohledávku nezpůsobilého účastníka řízení či překážku věci pravomocně rozhodnuté nastupující v případě přihlášení identické pohledávky poté, co byla původní přihláška pohledávky pravomocně odmítnuta.

¹⁵² Srov. usnesení NS ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSCR 12/2009.

¹⁵³ Jako příklad lze uvést podání přihlášky pohledávky ze strany tvrzeného zástupce věřitele na základě procesní plné moci, která však nebyla k přihlášce pohledávky doložena. Srov. např. usnesení NS ze dne 28. května 2015, sp. zn. 29 NSCR 26/2013.

¹⁵⁴ Srov. § 173 odst. 1 InsZ ve spojení s § 185 InsZ.

webových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Nedodrží-li věřitel požadovaný způsob doručení či nutnost podání přihlášky na předepsaném formuláři, jedná se o vadu podání, kterou insolvenční soud odstraňuje výzvou dle § 43 odst. 1 o. s. ř., což je postup, na který ho přímo odkazuje § 80a odst. 3 InsZ.

Přihlášky pohledávek, které úspěšně projdou prvotní kontrolou ze strany insolvenčního soudu doručí insolvenční soud spolu s jejich přílohami insolvenčnímu správci dle § 174 odst. 1 InsZ. Rovněž insolvenční správce hodnotí obdržené přihlášky pohledávek nejprve z formální stránky, která spočívá ve zhodnocení, zda přihláška pohledávky obstojí co do kvality zpracování jako procesní úkon, který umožní její materiální (věcné) přezkoumání. Zmíněnou kvalitou zpracování je v tomto kontextu nutné mít na mysli především úplnost, určitost a absenci vad, které zapříčiňují nemožnost přezkumu věřitelem uplatňované pohledávky.¹⁵⁵ Dojde-li insolvenční správce k závěru, že přihlášku pohledávky nelze přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, vyzve věřitele, aby ji opravil nebo doplnil ve lhůtě ne kratší než 15 dnů, přičemž zmíněné vady přihlášky pohledávky nejsou důvodem pro její popření.¹⁵⁶ Výzva insolvenčního správce musí přesně specifikovat, v čem spočívají z pohledu insolvenčního správce nedostatky přihlášky pohledávky a poučení o tom, jak má být oprava či doplnění přihlášky provedeno a že v případě pozdního nebo nedostatečného doplnění (opravy) přihlášky pohledávky, předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu dotčenou přihlášku pohledávky k rozhodnutí o tom, že se k ní nepřihlíží.¹⁵⁷ Účelem výzvy insolvenčního správce je nastolit stav, kdy jsou důvod a výše pohledávky dostatečně identifikovány tak, aby k ní mohlo být zaujato stanovisko a případně o ní mohl být veden incidenční spor. Dle ustálené judikatury však není nutné vyzývat věřitele dle § 188 odst. 2 InsZ v případě, kdy věřitel vymezil skutečnosti zakládající existenci jeho pohledávky jen velmi stručně či dokonce nedbale nebo odbytě, avšak i takové vymezení postačuje k jednoznačnému určení z jakého důvodu a v jaké výši pohledávku přihlašuje.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ Náležitosti přihlášky pohledávky vyjmenovává zejména § 174 InsZ a § 8 vyhlášky č. 191/2017 Sb.

¹⁵⁶ Pokud by insolvenční správce v případě vad přihlášky pohledávky bránil jejímu přezkumu takovou pohledávkou rovnou (místo výzvy k odstranění vad) nesprávně popřel a došlo by na incidenční spor o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky, ve kterém by tato skutečně vyšla najevo, je poté na insolvenčním soudu, aby žalobu pro předčasnost zamítl s tím, že insolvenční správce bude následně muset vyzvat věřitele dle § 188 odst. 2 InsZ k opravě jeho přihlášky a po odstranění vad přihlášku pohledávky znovu věcně přezkoumat. Srov. např. rozsudek NS ze dne 26. ledna 2021, sp. zn. 29 ICdo 55/2019.

¹⁵⁷ Srov. např. usnesení NS ze dne 27. září 2017, sp. zn. 29 NSČR 107/2015.

¹⁵⁸ Srov. např. rozsudek NS ze dne 30. září 2016, sp. zn. 29 ICdo 56/2014.

Lze říci, že je ve vlastním zájmu věřitele, aby přihlášku pohledávky opravil či doplnil dle doručené výzvy a v ní obsažených pokynů insolvenčního správce. Opravu přihlášky podává věřitel písemně, avšak tak nemusí nutně učinit na předepsaném formuláři přihlášky pohledávky.¹⁵⁹ Pozornost musí být ze strany věřitele věnována tomu, že oprava přihlášky pohledávky je procesní úkon, který věřitel činí ve stanovené lhůtě vůči insolvenčnímu soudu a nikoliv vůči insolvenčnímu správci, byť je to právě insolvenční správce, který věřitele vyzývá k opravě přihlášky.¹⁶⁰ Procesní lhůtu k opravě a doplnění přihlášky pohledávky určuje věřiteli insolvenční správce v jeho výzvě s tím, že tato lhůta nesmí být kratší než 15 dnů a je ve smyslu § 57 odst. 3 o. s. ř. zachována, je-li posledního dne lhůty oprava pohledávky ze strany věřitele učiněna u soudu nebo odevzdána orgánu, který má povinnost ji doručit.¹⁶¹

V případě nevyhovění výzvě k opravě a doplnění přihlášky (lhostejno z jakého důvodu) předkládá insolvenční správce insolvenčnímu soudu přihlášku pohledávky spolu s výzvou k její opravě a dokladem prokazující její řádné doručení věřiteli k rozhodnutí o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží. Následné rozhodování soudu o osudu přihlášky pohledávky je insolvenčním zákonem výslovně uvedený případ dohledu insolvenčního soudu nad postupem insolvenčního správce. Při posuzování náležitostí přihlášky z hlediska její způsobilosti být přezkoumána připadají co do dalšího postupu poté, co insolvenční správce předloží insolvenčnímu soudu přihlášku k rozhodnutí o tom, že se k ní nepřihlíží, v úvahu tři scénáře, které shrnul NS ve svém usnesení ze dne 21. května 2014, sp. zn. 29 NSČR 109/2013, následovně:

„1) Insolvenční soud dospěje po přezkoumání náležitostí přihlášky k závěru, že nemá nedostatky, pro něž by měla být odmítnuta (pro které se k ní nepřihlíží), buď proto, že těmito nedostatky (oproti mínění insolvenčního správce) nikdy netrpěla, nebo proto, že přihlašovatel pohledávky vady přihlášky odstranil po výzvě insolvenčního správce včas

---

¹⁵⁹ Srov. např. usnesení NS ze dne 27. září 2017, sp. zn. 29 NSČR 107/2015.

¹⁶⁰ „Jestliže věřitel přes řádné poučení ve výzvě zašle opravu nebo doplnění přihlášky pohledávky pouze insolvenčnímu správci, je taková oprava nebo doplnění včasná jen tehdy, odevzdá-li insolvenční správce opravu nebo doplnění přihlášky nejpozději posledního dne lhůty určené k opravě nebo doplnění přihlášky ve výzvě orgánu, který má povinnost doručit podání insolvenčnímu soudu.“ Srov. usnesení NS ze dne 30. dubna 2020, sp. zn. 29 NSČR 118/2019.

¹⁶¹ Jedná se o propadnou lhůtu, jejíž zmeškání není dle § 83 InsZ přípustné. Insolvenční správce však může věřiteli lhůtu k doplnění a opravě pohledávky prodloužit, musí tak však učinit dříve, než původní lhůta uplynula.

a řádně (oproti mínění insolvenčního správce) nebo že sice má nedostatky, ale jde o nedostatky, které nebrání jejímu přezkoumání.

V tomto případě se nepředpokládá, že by insolvenční soud vydával „negativní“ rozhodnutí o tom, že se přihláška pohledávky „neodmítá“, nebo že se k ní „přihlíží“, anebo že „nemá nedostatky bránící jejímu přezkoumání“. Takové rozhodnutí by mělo stejně charakter rozhodnutí vydaného při výkonu dohlédací činnosti insolvenčního soudu (§ 10 písm. b/, § 11 insolvenčního zákona), proti němuž není odvolání přípustné (§ 91 insolvenčního zákona). Přihlášku pohledávky vrátí insolvenční soud insolvenčnímu správci s pokynem, aby ji zařadil na seznam přihlášených pohledávek (§ 189 insolvenčního zákona).

2) Insolvenční soud dospěje po přezkoumání náležitostí přihlášky k závěru, že přihláška pohledávky vskutku má vady nebo je neúplná a pro tyto nedostatky ji nelze přezkoumat, ale výzva insolvenčního správce neobsahovala předepsanou lhůtu k odstranění těchto nedostatků nebo neobsahovala řádné poučení o tom, jak je nutné opravu a doplnění provést anebo neobsahovala řádné poučení o následcích nečinnosti.

V tomto případě se dohlédací činnost insolvenčního soudu projeví tím, že napraví nedostatky výzvy insolvenčního správce vlastní výzvou adresovanou přihlašovatelovi pohledávky. Zjedná-li přihlašovatel pohledávky řádně nápravu nedostatků přihlášky ve lhůtě určené výzvou insolvenčního soudu, insolvenční soud rovněž vrátí přihlášku pohledávky insolvenčnímu správci s pokynem, aby ji zařadil na seznam přihlášených pohledávek (§ 189 insolvenčního zákona). Nejedná-li přihlašovatel pohledávky řádnou nápravu nedostatků přihlášky ani ve lhůtě určené výzvou insolvenčního soudu, bude namíste přihlášku odmítnout (§ 185 insolvenčního zákona).

3) Insolvenční soud dospěje po přezkoumání náležitostí přihlášky k závěru, že přihláška pohledávky vskutku má vady nebo je neúplná, pro tyto nedostatky ji nelze přezkoumat a přihlašovatel pohledávky tyto nedostatky ve správně stanovené lhůtě neodstranil, ač k tomu byl insolvenčním správcem řádně vyzván. V takovém případě bude namíste přihlášku - bez další výzvy - odmítnout (§ 185 insolvenčního zákona).

Dle § 185 je to výhradně dotčený věřitel, jež je oprávněn podat odvolání proti výroku insolvenčního soudu o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží, resp., že se přihláška pohledávky odmítá. Z uvedeného vyplývá, že insolvenční správce

není procesně legitimován k podání opravného prostředku proti usnesení, kterým insolvenční soud (v rámci dohlédací činnosti) odmítl přihlášku pohledávky věřitele¹⁶² ani proti usnesení, kterým soud rozhodl o tom, že se přihláška pohledávky (navzdory přesvědčení insolvenčního správce o vadách přihlášky pohledávky zabraňující možnosti jejího věcného přezkumu) neodmítá.¹⁶³ Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že insolvenční soud může v rámci své dohlédací činnosti toliko nařídit insolvenčnímu správci, aby příslušnou pohledávku zařadil na seznam přihlášených pohledávek, nesmí však uložit správci pokyn, aby tu či onu pohledávku popřel nebo uznal, tj. nesmí zasahovat do věcného posouzení pohledávky, které je ve výhradní působnosti insolvenčního správce.¹⁶⁴

3.2.2 Věcné posouzení přihlášky pohledávky

Již v předchozí podkapitole jsem uváděl, že věcný přezkum přihlášených pohledávek, tj. přezkum jejich pravosti, výše a pořadí, patří do výlučné působnosti insolvenčního správce, který správce vykonává se standardem odborné péče a na vlastní odpovědnost. Insolvenční správce přihlášené pohledávky přezkoumává zejména podle přiložených dokladů k přihlášce¹⁶⁵, podle účetnictví či jiné evidence dlužníka, dále na základě vyjádření dlužníka¹⁶⁶ a případně též v součinnosti s orgány a osobami dle § 43 InsZ s tím, že vyjmenované zdroje informací jistě nejsou taxativní, a insolvenční správce tedy může přihlášky pohledávek přezkoumávat i na základě jiných zdrojů.¹⁶⁷

Kolektivní povaha insolvenčního řízení zabraňuje vést o každé přihlášené pohledávce klasické sporné řízení dle občanského soudního řádu, a proto se v insolvenčním řízení uplatňuje speciální proces předběžného posouzení přihlášených pohledávek spočívající v jejich přezkumu a případném popření. Posouzení přihlášených pohledávek ze strany insolvenčního správce se projeví v jejich zařazení na seznam

---

¹⁶² Srov. usnesení NS ze dne 27. října 2011, sp. zn. 29 NSČR 1/2011.

¹⁶³ Srov. usnesení NS ze dne 21. května 2014, sp. zn. 29 NSČR 109/2013.

¹⁶⁴ Srov. usnesení NS ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 29 NSCR 63/2011.

¹⁶⁵ Podklady osvědčující existenci pohledávky je z logiky věci povinen předložit zejména sám věřitel, neboť je to právě on, kdo se domáhá uspokojení pohledávky v rámci insolvenčního řízení, a tíží ho proto důkazní povinnost.

¹⁶⁶ Insolvenční správce má dle § 188 odst. 1 InsZ povinnost vyzvat dlužníka k vyjádření k přihlášeným pohledávkám. Stěžejní se jeví v tomto případě skutečnost, že dlužník měl objektivní možnost se k přihlášeným pohledávkám vyjádřit. Nicméně fakt, že tak dlužník z jakéhokoliv důvodu neučinil, jistě není překážkou pro sestavení seznamu přihlášených pohledávek.

¹⁶⁷ Richter, O. *Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 166.

přihlášených pohledávek, který obsahuje všechny pohledávky uplatněné přihláškou. Seznam naopak neobsahuje pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, pohledávky vyloučené z uspokojení, pohledávky, ke kterým se nepřihlíží a další pohledávky, o kterých tak stanoví insolvenční zákon. Vytvoření seznamu přihlášených pohledávek lze vnímat jako jednu ze základních povinností insolvenčního správce, která není jednorázová, jelikož správce seznam v průběhu insolvenčního řízení aktualizuje a doplňuje. Obsahové náležitosti seznamu přihlášených pohledávek v základní rovině upravuje první odstavec § 189 InsZ s tím, že detailní obsahové požadavky vymezuje § 9 vyhlášky č. 191/2017 Sb. Důležitou částí seznamu je stanovisko insolvenčního správce ohledně popření pohledávky, které musí být v seznamu výslovně uvedeno. Toto stanovisko má však pouze předběžný charakter a nelze ho zaměňovat s (oficiálním) popěrným úkonem, který může správce učinit jen na přezkumném jednání. Spolu se stanoviskem ohledně případného popření pohledávky se insolvenční správce vyjadřuje i k dalším atributům pohledávky, jako např. její zajištění či (ne)vykonatelnost. Pravidlo nacházející se v poslední větě prvního odstavce § 189 InsZ zakotvuje povinnost insolvenčního správce vyznačit v seznamu návrh na rozhodnutí o hlasovacím právu u pohledávek, které zatím nejsou přezkoumány, a údaj o existenci propojení podle § 53 odst. 1, 3 a 5 InsZ, je-li insolvenčnímu správci známa. Seznam přihlášených pohledávek je insolvenční správce povinen sestavit a doplňovat tak, aby jej mohl uzavřít neprodleně po skončení lhůty k podání přihlášek pohledávek a v dostatečném předstihu před termínem konání přezkumného jednání. Seznam následně insolvenční soud zveřejní v insolvenčním rejstříku v zákonem požadovaných lhůtách. Účastníci insolvenčního řízení jsou navíc oprávněni u insolvenčního správce nahlížet do seznamu a dokladů, na základě kterých byl sestaven. Nahlížení je blíže upraveno v § 12 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kde se stanoví, že nahlížení probíhá pod dozorem insolvenčního správce nebo jím pověřené osoby a je o něm učiněn záznam, který se zakládá do spisu, který insolvenční správce ve věci vede. Ve vztahu k seznamu přihlášených pohledávek mohou přihlášení věřitelé rovněž žádat insolvenční soud o vydání výpisu dle § 197 odst. 1 InsZ, což má pro věřitele význam v tom smyslu, že upravený seznam přihlášených pohledávek je po skončení insolvenčního řízení exekučním titulem, a to za předpokladu, že dlužník danou pohledávku nepopřel.

Jak jsem již naznačil výše, seznam přihlášených pohledávek obsahuje toliko předběžné stanovisko insolvenčního správce ohledně přihlášených pohledávek, přičemž jejich přezkoumání probíhá, není-li způsobem řešení úpadku oddlužení, na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem. Přezkumné jednání má povahu zvláštního soudního roku, v rámci kterého insolvenční správce a dlužník zejména předkládají své oficiální stanovisko k přihlášeným pohledávkám. Navzdory skutečnosti, že je přezkumné jednání, jehož uskutečněním je mj. naplněn princip ústnosti jako jedna ze základních zásad civilního procesu, veden samosoudcem, není soudce oprávněn jakýmkoliv způsobem (ani v rámci dohlédací činnosti) uložit insolvenčnímu správci či jiným osobám s popěrným právem, jaký postoj mají zaujmout k přihlášeným pohledávkám.¹⁶⁸ Přezkumné jednání je s ohledem na výše uvedené spíše formálním rokem, na němž není prostor pro bližší posuzování přihlášených pohledávek, a už vůbec ne pro věcné projednávání jednotlivých nároků uplatněných v insolvenčním řízení přihlášenými věřiteli, protože se též upustilo od konání přezkumných jednání v insolvenčních řízeních, jež představují kvantitativně nejrozsáhlejší část agendy insolvenčních soudů a správců, tedy tam, kde je způsobem řešení úpadku dlužníka oddlužení (v tomto případě se přezkum pohledávek odehrává při osobním jednání insolvenčního správce s dlužníkem podle § 410 odst. 2 InsZ).¹⁶⁹

Jelikož je insolvenční správce procesním subjektem, který má jako jediný¹⁷⁰ povinnost podrobit přihlášené pohledávky svému přezkumu, a to se standardem odborné péče, je jeho účast na přezkumném jednání nutná a v jeho absenci nelze přezkumné jednání vůbec konat a pohledávky mimo toto jednání přezkoumat (není-li úpadek řešen oddlužením). Na druhou stranu insolvenční zákon nevyžaduje striktně osobní účast pro dané insolvenční řízení ustanoveného insolvenčního správce, avšak okruh osob, které jsou oprávněny insolvenčního správce na přezkumném jednání zastoupit, je vzhledem ke stěžejní roli insolvenčního správce značně omezen. Insolvenční správce může být totiž v tomto případě zastoupen toliko jinou osobou zapsanou do obecné části seznamu insolvenčních správců, a to výhradně na svou odpovědnost a náklady, které tedy nikdy nemohou jít k tíži majetkové podstaty.

---

¹⁶⁸ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 29 NSCR 63/2011.

¹⁶⁹ Řeháček, O., Vrba, M. In: Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 526.

¹⁷⁰ Dlužník a přihlášení věřitelé sice rovněž disponují popěrným právem, avšak jeho využití je pouze jejich právem. Samozřejmě mohou dojít (stejně jako insolvenční správce) k závěru, že daná pohledávka je podle jejich názoru v pořádku a uznat ji, resp. rezignovat na její popření.

Další osobou, jejíž účast se na přezkumném jednání považuje za nezbytnou, je sám dlužník. Požadavek dlužníkovy účasti je však třeba posuzovat nikoli optikou práva, které může dlužník při přezkumném jednání vykonat sám pro sebe, nýbrž z hlediska přínosu, který může mít jeho účast pro ostatní přítomné, například pro účely učinění rozhodnutí o tom, zda má insolvenční správce či případně přihlášený věřitel tu kterou pohledávku popřít.¹⁷¹ V krajních případech, kdy by (opakovaná) dlužníková neúčast kolidovala se zásadou rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení, je však možné uskutečnit přezkumné jednání i při absenci dlužníka.

Výsledkem přezkumného jednání může být buď zjištění dané přihlášené pohledávky, nebo její popření (blíže viz kapitolu 3.2.3 níže). Výsledné stanovisko ke každé přihlášené pohledávce zaznamená insolvenční správce v upraveném seznamu přihlášených pohledávek, který tvoří součást zápisu o přezkumném jednání.

3.2.3 Popírání přihlášených pohledávek

Mechanismus přezkoumání přihlášených pohledávek vychází z toho, že v případě nepopření přihlášené pohledávky se taková pohledávka považuje za zjištěnou (nespornou) a následně může být dle pravidel insolvenčního zákona uspokojována. Až teprve popření přihlášené pohledávky, a to v závislosti na tom, jakým procesním subjektem a v rámci jakého způsobu řešení úpadku bylo učiněno, zakládá překážku zjištění pohledávky, načež může být vyvolán incidenční spor o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky, na který se aplikuje obecná úprava sporného nálezacího řízení obsažená v občanském soudním řádu.

Procesním oprávněním popřít přihlášenou pohledávku disponuje insolvenční správce, přihlášený věřitel a dlužník s tím, že účinky popěrného úkonu a procesní důsledky z něj plynoucí se liší v závislosti na tom, kdo jej učinil. Insolvenční správce jako zvláštní procesní subjekt je na svém popěrném právu omezen nejméně, resp. popření pohledávky insolvenčním správcem má největší důsledky. Na druhou stranu je jediný, komu insolvenční zákon ukládá povinnost přezkoumat přihlášené pohledávky s odbornou péčí a zaujmout k nim své stanovisko. V tomto kontextu je vhodné zmínit rozsudek NS ze dne 25. února 2021, sp. zn. 29 ICdo 38/2019, dle kterého:

---

¹⁷¹ Srov. např. usnesení VS v Olomouci ze dne 4. května 2016, sp. zn. 3 VSOL 153/2016.

„Povinnost popřít pohledávku má insolvenční správce jen tehdy, jestliže v době, kdy má dojít k popření, může (též s přihlédnutím k součinnosti dlužníka a jeho postoji k přihlášené pohledávce) na základě znalostí, jež lze požadovat po kterémkoli insolvenčním správci, který svou funkci vykonává s odbornou péčí, se značnou mírou pravděpodobnosti usuzovat, že popření (pravosti, výše nebo pořadí) pohledávky bude úspěšné.“

V případě popření pohledávky insolvenčním správcem vzniká překážka zjištění dané pohledávky. Pokud byla taková popřená pohledávka přezkoumána jako nevykonatelná a věřitel na svém nároku trvá, musí se včas obrátit na insolvenční soud s žalobou proti insolvenčnímu správci na určení pravosti, výše či pořadí své přihlášené pohledávky. Byla-li pohledávka přezkoumána jako vykonatelná a insolvenční správce ji přesto rozporuje, je v takovém případě na insolvenčním správci, aby podal vůči věřiteli žalobu, kterou své popření vykonatelné pohledávky uplatní. Jako specifický účinek popření pohledávky insolvenčním správcem, který není vyvolán popřením pohledávky ze strany žádného jiného procesního subjektu, lze vnímat negativní vliv na hlasovací práva věřitele s popřenou pohledávkou na schůzi věřitelů. Takový věřitel totiž ve smyslu § 51 odst. 1 InsZ na schůzi věřitelů nemůže v rozsahu popření hlasovat, ledaže se na tom usnese schůze věřitelů či o tom rozhodne na návrh dotčeného věřitele insolvenční soud.

Výše jsem již naznačil, že účinky popření přihlášené pohledávky ze strany dlužníka závisí na způsobu, kterým je dlužníkův úpadek řešen. Pokud je úpadek řešen konkursem, tedy likvidačním způsobem, nemůže dlužník zabránit zjištění věřitelovy pohledávky jejím popřením a není ani osobou oprávněnou podat incidenční žalobu o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky přihlášeného věřitele, bez ohledu na to, zda pohledávku popřel. Jestliže takovou žalobu dlužník přesto podá, insolvenční soud ji odmítne podle § 160 odst. 4 InsZ jako podanou osobou, která k tomu nebyla oprávněna.¹⁷² V případě sanačního řešení úpadku (oddlužením či reorganizací) má popření přihlášené pohledávky ze strany dlužníka ve vztahu k jejímu zjištění v zásadě tytéž účinky jako popření insolvenčním správcem. Dojde-li v průběhu insolvenčního řízení k přeměně sanačního způsobu řešení úpadku v konkurs, přestává mít dlužníkem provedený popěrný úkon vliv na zjištění pohledávky.¹⁷³ Bez ohledu na způsob řešení úpadku

---

¹⁷² Srov. např. usnesení NS ze dne 29. května 2014, sp. zn. 29 ICdo 33/2014.

¹⁷³ Srov. např. rozsudek NS ze dne 30. prosince 2021, sp. zn. 29 ICdo 95/2020.

Nad rámec přímo uvedeného je k tomuto rozhodnutí NS vhodné zmínit, že v něm soud shrnul předchozí judikaturu a uzavřel, že nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do pravosti dlužníkem v reorganizaci proti dlužníku včas žalobu o určení pravosti pohledávky, k jeho pohledávce se po marném

se popření pohledávky dlužníkem nikdy nijak nedotýká hlasovacích práv s takovou pohledávkou spojených a zároveň popření pohledávky dlužníkem vždy vylučuje, aby byl upravený seznam přihlášených pohledávek po skončení insolvenčního řízení exekucním titulem.

Posledním procesním subjektem disponujícím právem popírat přihlášené pohledávky jsou přihlášení věřitelé. Nebylo tomu tak však vždy, neboť toto právo bylo ve prospěch věřitelů zakotveno až novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 69/2011 Sb. s účinností od 31. března 2011, která byla přijata v reakci na nález ÚS ze dne 1. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10, ve kterém soud shledal nemožnost jednoho věřitele zpochybnit pohledávky jiných věřitelů, a to prostřednictvím jakéhokoli procesního prostředku, za rozpornou s požadavkem na ústavně garantované právo na spravedlivý proces. Insolvenční zákon upravuje popěrné právo přihlášeného věřitele v § 192 odst 1 a § 200 InsZ. Věřitel je povinen toto právo vykonat písemnou formou na předepsaném formuláři s tím, že popření musí mít stejné náležitosti jako žaloba podle občanského soudního řádu a musí z něj být patrné, zda se popírá pravost, výše nebo pořadí pohledávky. Přihlášený věřitel může popírat nevykonatelné a s omezeními ve stejném rozsahu jako insolvenční správce také vykonatelné pohledávky ostatních přihlášených věřitelů. Popěrný úkon musí být insolvenčnímu soudu doručen alespoň 3 pracovní dny před konáním přezkumného jednání. V tomto případě se jedná o lhůtu hmotněprávní počítanou podle dnů, která je zachována, jestliže v průběhu třetího pracovního dne před konáním přezkumného jednání je popěrný úkon doručen insolvenčnímu soudu. Popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá (podobně jako popření pohledávky dlužníkem) vliv na hlasovací práva s touto pohledávkou spojená. Takové popření, které se za podmínky splnění požadavků § 200 InsZ považuje za odporovou žalobu, má však ve vztahu k zjištění pohledávky za následek, že tento procesní úkon zásadně zjištění pohledávky znemožňuje, a to dokud není pravomocně rozhodnuto o incidenčním

---

uplynutí lhůty k podání takové incidenční žaloby v insolvenčním řízení nadále nepřihlíží (§ 185 InsZ) bez zřetele k tomu, že později došlo k přeměně reorganizace v konkurs. Pokud nepodá věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do výše dlužníkem v reorganizaci proti dlužníku včas žalobu o určení výše pohledávky, je pohledávka po marném uplynutí lhůty k podání takové incidenční žaloby zjištěna pouze ve výši uvedené při jejím popření, bez zřetele k tomu, že později došlo k přeměně reorganizace v konkurs.

sporu o pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky vedeném u insolvenčního soudu mezi popírajícím věřitelem a věřitelem, jehož pohledávka byla popřena.¹⁷⁴

Druhou stranu mince v procesu přezkoumání pohledávek představuje uznání pohledávky, resp. její nepopření. Navzdory tomu, že nepopření pohledávky bývá v insolvenční praxi zcela běžně formulované jako „uznání“, nelze takový úkon ztotožňovat s uznáním dluhu ve smyslu § 2053 OZ. Dlužník a přihlášení věřitelé nemají zákonnou povinnost se k přihlášeným pohledávkám vyjadřovat, a proto lze ve vztahu k těmto účastníkům insolvenčního řízení uzavřít, že absence jejich popěrného úkonu v zásadě znamená uznání věřitelovy pohledávky. Jak bylo uvedeno výše, insolvenční správce má naopak povinnost s odbornou péčí všechny přihlášené pohledávky přezkoumat a zaujmout k nim stanovisko.

3.2.4 Popěrný úkon insolvenčního správce

Popření přihlášené pohledávky je procesním úkonem, pro který se ve smyslu § 7 InsZ použije zejména § 41 odst. 2 o. s. ř. a co do jeho obsahových náležitostí § 42 odst. 4 o. s. ř.¹⁷⁵, tedy z popěrného úkonu musí být přinejmenším zřejmé, kterému soudu je určen, kdo jej činí, které věci se týká a co se jím sleduje. Popěrným úkonem se přitom mohou sledovat v zásadě tři základní scénáře, a to popření pohledávky co do její pravosti, výše či pořadí (popřípadě kombinace zmíněných typů popření). Za účelem dosažení co nejehospodárnějšího a nejrychlejšího průběhu řízení je jistě vhodné, aby insolvenční správce v popěrném úkonu blíže odůvodnil důvody svého popření. Byť je bližší vymezení důvodu popření jistě žádoucí, není tento postup insolvenčním zákonem ani ustálenou judikaturou striktně vyžadován, jelikož ve vztahu k požadavku určitosti popěrného úkonu vyšší soudy uzavřely, že není významné, zda v něm popírající insolvenční správce také skutkově blíže vymezení důvody svého popření.¹⁷⁶ Konkrétně lze v duchu uvedeného říci, že dostatečně určitým popěrným úkonem je tedy již jen sdělení insolvenčního správce, že popírá nevykonatelnou pohledávku zcela co do pravosti, aniž by poskytl bližší důvody popření.¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ Pro úplnost dodávám, že popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá ve smyslu § 336 odst. 4 InsZ vliv na její zjištění, pokud je dlužníkův úpadek řešen reorganizací.

¹⁷⁵ Srov. rozsudek NS ze dne 24. května 2001, sp. zn. 32 Cdo 1726/98.

¹⁷⁶ Srov. např. usnesení NS ze dne 9. července 2013, sp. zn. 29 Cdo 3829/2010.

¹⁷⁷ Srov. rozsudek NS ze dne 27. února 2018, sp. zn. 29 ICdo 39/2016.

Přísnější nároky klade insolvenční zákon naopak na popření týkající se vykonatelné pohledávky. Je to z toho důvodu, že insolvenční správce, který popřel vykonatelnou pohledávku věřitele, musí toto popření dle § 199 odst. 1 InsZ do 30 dnů od přezkumného jednání uplatnit u insolvenčního soudu určovací žalobou, ve které je insolvenční správce oprávněn ve smyslu § 199 odst. 3 InsZ uvést pouze takové námitky a skutečnosti, pro které pohledávku popřel. Rovněž judikatura Nejvyššího soudu v tomto ohledu zcela jasně konstatuje, že: „*Neuveďte-li (insolvenční správce) žádné skutečnosti, pro které (vykonatelnou) pohledávku popřel, nebude mít pro účely uplatnění popření žalobou u soudu k dispozici žádné skutečnosti, kterými by nárok na určení neexistence vykonatelné pohledávky mohl odůvodnit.*“¹⁷⁸

Co se týče závaznosti uvedených důvodů popření v popěrném úkonu, tak těmi je insolvenční správce vázán jen při popření vykonatelné pohledávky, tedy když insolvenční správce následně podává sám žalobu (viz výše). Popírá-li insolvenční správce pravost nebo výši nevykonatelné pohledávky či pořadí pohledávky (lhostejno, zda vykonatelné), je insolvenční správce oprávněn (jako žalovaný v rámci obrany proti incidenční žalobě podané věřitelem popřené pohledávky) doplňovat nebo měnit skutečnosti a důvody popření po dobu, po kterou mu v tom v incidenčním sporu nebrání účinky koncentrace řízení.¹⁷⁹ U koncentrace si dovolím ještě pár poznámek, tentokrát však půjde o koncentraci (resp. nejzazší moment) popírání pohledávek insolvenčním správcem, která nastává na přezkumném jednání. Nevykonáním popěrného práva nejpozději na přezkumném jednání toto právo zaniká. Insolvenční správci proto v praxi nezřídka přistupují z procesní opatrnosti ke kombinaci popěrných úkonů dle § 193 až 195 InsZ, kdy zpravidla popírají pravost a výši či pořadí pohledávky zároveň, jde tedy o tzv. eventuální popěrný úkon.¹⁸⁰ Tento postup je poté plně v souladu s insolvenčním zákonem.

Z hlediska přezkoumání pohledávky hraje prim posouzení její (slovy insolvenčního zákona) pravosti. O popření pravosti pohledávky jde dle § 193 InsZ tehdy, je-li namítáno, že pohledávka nevznikla nebo že již zcela zanikla anebo že se zcela promlčela. Při zkoumání pravosti pohledávky se lze zaměřit výhradně na její základ, a pokud soud

---

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ Srov. rozsudek NS ze dne 30. září 2014, sp. zn. 29 Cdo 716/2012.

¹⁸⁰ O eventuální popěrný úkon se jedná z toho důvodu, že popření pravosti pohledávky má z povahy věci přednost před popřením výše či pořadí pohledávky. Soud se tedy v případném incidenčním sporu musí nejprve vypořádat s otázkou samé existence pohledávky, a pokud je popření pravosti pohledávky shledáno jako nedůvodné, tak teprve poté soud přistupuje k řešení otázky výše, popř. pořadí pohledávky.

dojde k závěru, že základ pohledávky je dán, nelze bez dalšího zkoumat též její výši či pořadí.¹⁸¹ Právním pojmem pohledávka ve smyslu § 1721 OZ rozumíme subjektivní právo na určité plnění, které tvoří obsah závazku. Pohledávky však tvoří pouze podmnožinu subjektivních práv, které lze rozlišovat mj. z toho hlediska, zda je s nimi spojen nárok, kterým se rozumí atribut subjektivního práva spočívající v tom, že v případě nedobrovolného plnění povinnosti odpovídající tomuto právu, může oprávněná osoba plnění povinnosti autorativně vymáhat i proti vůli povinné osoby.¹⁸² Podobně jako v obecném sporném civilním řízení se může věřitel i v insolvenčním řízení úspěšně domáhat svého práva pouze tehdy, když je s ním spojen nárok, a tedy pouze pohledávky vybavené nárokem mohou být v insolvenčním řízení zjištěny a následně uspokojovány.¹⁸³ Nesvědčí-li věřitelově pohledávce nárok, je na místě popřít její pravost. Příkladem lze uvést zejména následující případy, kdy pohledávka není vybavená nárokem:

- (i) neexistuje samotná přihlášená pohledávka, a tudíž se s ní nemůže pojít ani nárok¹⁸⁴;
- (ii) pohledávka byla promlčena a promlčení řádně namítnuto;
- (iii) smlouva, z níž je pohledávka dovozována, je neplatná; nebo
- (iv) plnění ze strany dlužníka bylo podmíněno předchozím plněním ze strany domnělého věřitele, které nenastalo.

Dojde-li insolvenční správce v rámci přezkumu přihlášené pohledávky k závěru, že pohledávka existuje (je dán její základ), avšak nikoli v celé výši, kterou věřitel uplatňuje v přihlášce, popře insolvenční správce pohledávku právě co do její výše. V případě tohoto druhu popření smí následně soud v případném incidenčním sporu zkoumat toliko právě výši pohledávky, a nikoli rovněž pravost či pořadí (ledaže byly popřeny i tyto aspekty pohledávky). Z povahy věci je zřejmé, že se na popření výše pohledávky kladou vyšší obsahové nároky než na popření pravosti. Insolvenční správce

---

¹⁸¹ Srov. rozsudek NS ze dne 24. května 2001, sp. zn. 32 Cdo 1726/98.

¹⁸² Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. (2013) *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 328.

¹⁸³ Vzhledem ke specifické povaze insolvenčního řízení však zákon zakotvil dvě výjimky, kdy lze v insolvenčním řízení uspokojit i pohledávku, která nárokem ještě vybavená nen. V první řadě se jedná o nesplatné pohledávky, což je logické a vhodné z důvodu jasně dané (propadné) lhůty pro přihlášení pohledávek a v druhé řadě jde o pohledávky vázané na odkládací podmínku.

¹⁸⁴ Příkladem neexistence pohledávky ze zákona je např. její naprosté smyšlení (pohledávka nikdy neexistovala) či předchozí splnění dlužníkem nebo její prekluze.

se totiž u popření výše pohledávky nemůže bez dalšího omezit pouze na tvrzení, že přihlášenou výši pohledávky rozporuje, ale musí zároveň uvést i její skutečnou výši.¹⁸⁵ V případě absence uvedení skutečné výše pohledávky judikatura dovodila (z mého pohledu zcela správně) přísnou sankci, jelikož se s takto vadným popřením pohledávky nepojí zamýšlené procesní účinky.¹⁸⁶ V tomto kontextu ještě upozorním na ustanovení § 178 InsZ, dle kterého se k přihlášené pohledávce nepřihlíží v žádném rozsahu, pokud byla zjištěná (skutečná) výše pohledávky činí méně než padesát procent přihlášené částky.

Při přezkoumávání přihlášené pohledávky zkoumá insolvenční správce konečně též její pořadí. Pokud uplatněné pořadí insolvenční správce rozporuje ve smyslu § 195 InsZ, tak v podstatě tvrdí, že věřitelova pohledávka buď náleží do méně výhodné skupiny¹⁸⁷, nebo se s ní nepojí právo na uspokojení ze zajištění.¹⁸⁸ Povaha ustanovení § 195 InsZ zároveň nepřipouští, aby insolvenční správce popřel pořadí pohledávky s argumentem, že pohledávce svědčí lepší než uplatněné pořadí. Je totiž plně ve věřitelově gesci, zda věřitel, jehož pohledávka je např. zajištěna majetkem dlužníka, své zajištění v insolvenčním řízení uplatní či ho třeba vezme v průběhu řízení zpět.¹⁸⁹ Na tomto závěru nemění nic ani skutečnost, že s ohledem na okolnosti konkrétního insolvenčního řízení může být pro věřitele v konečném důsledku výhodnější rezignovat na uplatnění svého zajištění a nechat se uspokojit (pouze) jako nezajištěný věřitel.¹⁹⁰ Podobně jako v případě popření výše pohledávky vyžaduje insolvenční zákon i praxe při popření pořadí

---

¹⁸⁵ Skutečná výše pohledávky nemusí být vždy insolvenčnímu spávci z různých důvodů známa, a proto insolvenční správce může v krajním případě ve svém popěrném úkonu uvést, že skutečná výše pohledávky je např. 1 Kč – nezřídka se tak v praxi děje. Takto pojatý popěrný úkon je poté v dosavadní insolvenční praxi přijímán jako dostatečně určitý.

¹⁸⁶ Srov. rozsudek NS ze dne 24. května 2001, sp. zn. 32 Cdo 1726/98.

¹⁸⁷ Může nastat spor např. o to, zda se jedná o pohledávku vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení (§ 170 InsZ), pohledávku podřízenou nebo pohledávkou společníků nebo členů dlužníka vyplývající z jejich účasti ve společnosti nebo v družstvu, jež má být uspokojena až po uspokojení jiné pohledávky případně ostatních pohledávek dlužníka (§ 172 InsZ).

¹⁸⁸ Srov. např. usnesení NS ze dne 30. března 2016, sp. zn. 29 NSČR 7/2014.

¹⁸⁹ Srov. např. rozsudek NS ze dne 28. března 2019, sp. zn. 29 ICdo 95/2017.

¹⁹⁰ Takový postup se nabízí zejména v případě řešení úpadku formou oddlužení, kde se zajištění věřitelé uspokojují ve smyslu § 398 odst. 2 a 4 InsZ výhradně z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění. Nutno doplnit, že rozhodovací praxe Nejvyššího soudu již odstranila dohady, zda je přípustné jednu pohledávku tzv. štěpit (přihlásit) z části jako zajištěnou a z části jako nezajištěnou se závěrem, že tento postup není v souladu s insolvenčním zákonem. V případě, že by věřitel přesto pohledávku přihlásil (vadně) částečně jako zajištěnou i nezajištěnou, měl by insolvenční správce vyzvat věřitele k opravě jeho pohledávky s tím, že pokud věřitel výzvě nevyhoví, budou nastupovat všechny důsledky z toho plynoucí, tedy v konečném důsledku až odmítnutí přihlášky pohledávky v rozsahu chybně přihlášených (rozdělených) pohledávek. K tomuto tématu srov. rozsudek NS ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. 29 ICdo 61/2016.

pohledávky uvedení, jaké pořadí má přihlášená pohledávka mít. Pokud by se totiž insolvenční správce ve svém popěrném úkonu omezil toliko např. na tvrzení v podobě „*popírám pořadí*“ bez uvedení údaje o tom, v jakém pořadí má být pohledávka uspokojena, jednalo by se o nedostatečně určitý popěrný úkon nevyvolávající účinky předjímané § 195 InsZ.¹⁹¹ Tento judikatorně potvrzený závěr je poté pouze jedno z řady soudních rozhodnutí, která opakovaně potvrzují, že popěrný úkon insolvenčního správce není pouhou formalitou, na jejímž základě vzniká příležitost k vedení incidenčního sporu, kde teprve budou subjekty nadané popěrným právem vznášet konkrétní výhrady k přezkoumávané pohledávce.¹⁹² Mezi typické důvody uváděné v popěrných úkonech ve vztahu k popření pořadí pohledávky se poté řadí např.:

- (i) uplatnění typu zajištění, který insolvenční zákon neuznává (např. ručení), neboť dle § 2 písm. g) InsZ je definice zajištěného věřitele a uznávané druhy zajišťovacích institutů o poznání užší než v obecném právu;
- (ii) předmět zajištění není ve vlastnictví dlužníka;
- (iii) promlčení práva ze zajištění;
- (iv) zdánlivost či neplatnost právního jednání, jímž bylo zajištění zřízeno; nebo
- (v) relativní neúčinnost právního jednání, jímž bylo zajištění zřízeno.

3.3 Relativní neúčinnost právních úkonů dlužníka

V poslední části této práce se budu věnovat pravidlům upravujícím relativní neúčinnost právních úkonů¹⁹³ dlužníka, která slouží zejména k ochraně kolektivní povahy insolvenčního řízení a maximálnímu uspokojení (oprávněných) věřitelů dlužníka. Čas od času dlužník nabyde dojem, že by bylo lepší svůj majetek převést na třetí osobu tak, aby z něho nemohli být uspokojeni věřitelé dlužníka (způsobí nelegitimní úbytek svého majetku) či dlužník záměrně uspokojí (na úkor jiného věřitele) pohledávku osoby, k níž má poněkud bližší vztah. Zmíněné negativní jevy jsou známé z obecného života, avšak při finančním stresu dlužníka nabývají ještě markantnějších rozměrů,

---

¹⁹¹ Srov. rozsudek NS ze dne 24. června 2020, sp. zn. 29 ICdo 21/2018.

¹⁹² Jirmásek, T. *Náležitosti úkonu, jímž insolvenční správce popírá pořadí pohledávky*. [online]. Datum publikace 15. 2. 2021 [cit. 2023-01-14]. Dostupné z: <https://www.insolvenznizona.cz/clanky/nalezitosti-ukonu-jimz-insolvenzni-spravce-popira-poradi-pohledavky/>

¹⁹³ Insolvenční zákon sice nadále používá pojem „právní úkon“, nicméně po rekodifikaci soukromého práva v České republice je nutné tento pojem vnímat ve smyslu pojmu „právní jednání“ dle občanského zákoníku.

neboť se zvětšuje motivace dlužníka takové kroky činit, a právě proto insolvenční zákon zakotvuje mechanismus, jak tato jednání napravit (odporovat jim) a nastolit spravedlivý stav. V insolvenční praxi hraje institut odporovatelnosti velmi důležitou roli rovněž v souvislosti s (potenciálně nekalou) motivací věřitelů, jelikož ti mají tendenci chovat se při prvních náznacích hrozícího úpadku dlužníka velmi pravděpodobně tak, že začnou individuální hon na majetek dlužníka za účelem co nejrychlejšího a nejvyššího uspokojení právě jejich pohledávky, bez ohledu na to, že takový postup bude s největší pravděpodobností nevýhodný pro množinu věřitelů dlužníka jako celek, čemuž se snaží insolvenční právo zabránit, a to mj. právě možností napadat takto motivovaná právní jednání prostřednictvím určení jejich neúčinnosti.¹⁹⁴

Za zmínku ještě stojí, že odporovatelná právní jednání v sobě ani nemusí obsahovat žádný element morálního či právního selhání ze strany dlužníka nebo věřitele (byť ho často obsahují) a za normálních okolností (v případě finančně zdravého dlužníka) by dokonce byla zcela platná a neodporovatelná. Standardně je totiž např. obchodní transakce, kde si jedna ze smluvních stran vyjedná lepší podmínky či cenu, vnímána jednoduše jako výhodná koupě. Poskytnutí daru (např. charitě) může být obvykle vnímáno dokonce jako obdivuhodné a přínosné. To, co způsobuje, že mohou být výše uvedená či podobná právní jednání napadnutelná, jsou právě finanční problémy dlužníka v rozhodné době. Staré právní rčení, na kterém je výše uvedené založené, totiž praví, že: *„Dlužník musí být nejdříve spravedlivý před tím, než začne být štědrý“*.¹⁹⁵

Odvrácenou stránku institutu odporovatelnosti lze však spatřovat v určitém narušení právní jistoty dotčených třetích osob, protože jistě nikoliv všechna právní jednání dlužníka učiněná v době před zahájením insolvenčního řízení jsou provedena s nemravným cílem buď ze strany dlužníka za účelem vyvést svůj majetek mimo dosah věřitelů, či ze strany věřitelů za účelem vyššího individuálního uspokojení, než by jim bývalo připadlo v rámci kolektivního procesu insolvenčního řízení. Zakonodárce má proto při tvorbě právních předpisů zabývajících se touto problematikou z výše uvedených důvodů relativně obtížnou pozici, jelikož musí najít optimální rovnováhu mezi dvěma zájmy, které jdou proti sobě. Tyto protichůdné zájmy by se daly označit jako

---

¹⁹⁴ Richter, T., op. cit., s. 391.

¹⁹⁵ Jay L. Westbrook, *A Global View of Business Insolvency Systems*, Washington, D.C.: Martinus Nijhoff, 2010, str. 111.

ochrana principů insolvenčního řízení v čele s požadavkem na poměrné a maximální uspokojení věřitelů dlužníka a zájem na právní jistotě a stabilitě závazkových vztahů.¹⁹⁶

Jako právně neúčinná může insolvenční soud shledat právní jednání dlužníka¹⁹⁷ učiněná před i po zahájení insolvenčního řízení. S ohledem na omezený rozsah této práce budu dále rozebírat pouze odporovatelnost právních jednání učiněných před zahájením insolvenčního řízení ve smyslu § 240 až 242 InsZ. K ustanovení § 111 InsZ, které upravuje neúčinnost právních jednání dlužníka učiněných po zahájení insolvenčního řízení uvedu pouze velmi stručně, že toto ustanovení se uplatní pro úkony dlužníka provedené poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení a týkající se nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení.¹⁹⁸ Při posuzování, kdy bylo právní jednání učiněno je poté dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu rozhodující, kdy nastaly jeho účinky.¹⁹⁹

Neúčinnost právních úkonů dlužníka se zakládá až rozhodnutím soudu o odpůřčí žalobě (§ 235 odst. 2 InsZ). Jedinou výjimku představuje automatická neúčinnost *ex lege* týkající se právního jednání učiněného dlužníkem po prohlášení konkursu dle § 246 odst. 2 InsZ, kde se § 235 odst. 2 InsZ nepoužije, a bude tak na insolvenčním správci, aby předmět plnění ze zákona neúčinného právního jednání sepsal do majetkové podstaty dlužníka a na dotčené protistraně, aby se takovému postupu případně bránila vylučovací žalobou.²⁰⁰

---

¹⁹⁶ Obdobně též Jay L. Westbrook, op. cit. str. 113.

¹⁹⁷ Jedná se výlučně o právní jednání dlužníka, nikoli třetí osoby. Srov. např. rozsudek NS ze dne 27. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011.

¹⁹⁸ Toto omezení se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim postavených na roveň a na právní úkony, k nimž si dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

¹⁹⁹ Situaci lze snadno ilustrovat na převodu vlastnického práva k nemovité věci. Jestliže v tomto případě právní účinky vkladu vlastnického práva k nemovitosti podle kupní smlouvy, kterou dlužník uzavřel před zahájením insolvenčního řízení, nastaly až poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka, posuzuje se neúčinnost takového právního úkonu dlužníka podle ustanovení § 111 InsZ a nikoli podle ustanovení § 240 až 242 InsZ. Srov. Rozsudek NS ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 ICdo 76/2015.

²⁰⁰ Richter, T., op. cit., s. 406.

3.3.1 Věcný rozsah

Z hmotněprávního pohledu vymezuje insolvenční zákon důvody neúčinnosti právního jednání²⁰¹ dlužníka učiněného před zahájením insolvenčního řízení v podobě tří základních skutkových podstat, a sice:

- (i) právní úkony bez přiměřeného protiuplnění dle § 240 InsZ;
- (ii) zvýhodňující právní úkony dle § 241 InsZ; a
- (iii) úmyslně zkracující právní úkony dle § 242 InsZ.

Všechny tři uvedené zvláštní skutkové podstaty, pro které lze určit neúčinnost právního jednání dlužníka, v sobě musí obsahovat též jakýsi obecný element ve smyslu rysů upravených v § 235 odst. 1 InsZ, tedy buď zkrácení možnosti uspokojení věřitelů v insolvenčním řízení či zvýhodnění konkrétního věřitele na úkor ostatních věřitelů, případně oba tyto rysy najednou.²⁰² Jestliže má být insolvenční správce se svou odpůrcí žalobou úspěšný, je tedy třeba, aby právní jednání dlužníka naplnilo minimálně jednu ze zvláštních skutkových podstat podle § 240 až 242 InsZ a zároveň obecné předpoklady neúčinnosti upravené v § 235 odst. 1 InsZ.²⁰³

Předpoklady odporovatelnosti zakotvené v § 235 odst. 1 InsZ představují svým způsobem určitou ochranu v dobré víře jednajících třetích osob a zákonný korektiv přílišného formalismu, který by mohl nastat při samostatné aplikaci zvláštních skutkových podstat na nevhodné případy, které sice mohou naplňovat některou ze zvláštních skutkových podstat, avšak při nich nemusí dojít *stricto sensu* ke zvýhodnění konkrétního věřitele či zkrácení uspokojení věřitelů jako celku.²⁰⁴ Každý takový případ se bude muset samozřejmě posuzovat individuálně a cokoliv v této souvislosti zobecňovat může být spíše ke škodě než užítku, nicméně lze zřejmě říci, že mezi typické argumenty proti naplnění obecných předpokladů odporovatelnosti bude patřit např. to, že daná transakce byla učiněná v rámci obvyklého provozu závodu či za standardních obchodních podmínek.²⁰⁵

---

²⁰¹ Za právní jednání je nutno dle § 235 odst. 2 InsZ považovat i dlužníkovu opomenutí.

²⁰² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011.

²⁰³ *Ibid.*

²⁰⁴ Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 639.

²⁰⁵ UNCITRAL, *Legislative Guide on Insolvency Law*, New York, United Nations, 2005, s. 144.

Legislativní konstrukce zvláštních skutkových podstat upravující právní úkony bez přiměřeného protiplnění (§ 240 InsZ) a zvyhodňující právní úkony (§ 241) si je svou povahou relativně podobná, a to mj. tím, že k naplnění ani jedné z nich se nevyžaduje úmysl dlužníka ani nižší forma jeho zavinění, ale pouze zjištění, že dlužník byl v době uskutečnění zpochybněného právního úkonu v úpadku nebo že tento právní úkon vedl k dlužníkovu úpadku.^{206, 207} Zmíněná ustanovení těchto dvou skutkových podstat v sobě vždy zahrnují základní zákonnou definici odporovatelného jednání dlužníka s důležitým dovětkem, že toto jednání je napadnutelné pouze tehdy, bylo-li učiněno v době, kdy byl dlužník již v úpadku, nebo pokud toto jednání k dlužníkově úpadku vedlo (bez ohledu na to, o jakou formu úpadku by se jednalo).²⁰⁸ Důkazní břemeno nese v tomto případě jako žalobce výhradně insolvenční správce, který však může využít domněnky platební neschopnosti dlužníka dle § 3 odst 2 InsZ.²⁰⁹ Užití domněnek platební neschopnosti má svou nezpochybnitelnou a pozitivní funkci v případě rozhodování insolvenčního soudu o úpadku dlužníka, a to zejména kvůli tomu, že může existovat značná informační asymetrie mezi insolvenčním navrhovatelem (věřitelem) a dlužníkem, kdy dlužník má veškeré informace o své hospodářské situaci a tyto zpravidla nebudou v takové kvalitě dostupné všem jeho věřitelům. Byť rozumím odůvodnění judikatorních závěrů ohledně obdobného užití těchto domněnek i v případě napadání neúčinnosti právního úkonu dlužníka ze strany insolvenčního správce, tak se zde dostáváme do relativně problematické situace, neboť v případě napadání neúčinnosti dlužníkových právních úkonů je žalovanou stranou vždy třetí osoba (nikoliv dlužník), v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn (k pasivně legitimovaným osobám blíže viz podkapitola 3.3.3), tedy osoba zpravidla nedisponující detailním přehledem o dlužníkově ekonomické situaci, pro kterou bude zřejmě dosti obtížné vyvracet domněnky platební neschopnosti dlužníka, jelikož k tomu nebude mít obvykle dostatečné množství podkladů. Neklaním se vyloženě k názoru, že by bylo použití domněnek platební neschopnosti v těchto případech chybné, ale spíše by dle mého soudu měly insolvenční soudy každý případ

---

²⁰⁶ Srov. rozsudek NS ze dne 30. září 2015, sp. zn. 29 ICdo 17/2013.

²⁰⁷ Jak již napovídá samotný název, úmysl dlužníka je naopak vyžadován pro naplnění třetí zvláštní skutkové podstaty „úmyslně zkracujících právních úkonů“ dle § 242 InsZ.

²⁰⁸ U osob s dlužníkem spřízněných se dokonce presumuje, že byl úkon učiněný v jejich prospěch proveden v době, kdy byl již dlužník v úpadku. Srov. § 240 odst. 2, věta druhá InsZ a § 241 odst. 2, věta druhá InsZ.

²⁰⁹ Srov. rozsudek NS ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 29 ICdo 14/2012.

posuzovat podle jeho skutkových specifik a pečlivě dbát v těchto případech rovněž na ochranu práv třetích osob nabytých v dobré víře ve smyslu § 5 písm. c) InsZ.²¹⁰

Ke společným znakům zvláštních skutkových podstat (hlavně k § 240 a 241 InsZ) dlužno již jen ve stručnosti uvést, že tyto vždy určují zpětný časový dosah dané skutkové podstaty, uvádějí pomocí taxativního výčtu příklady, které jsou z její působnosti vyjmuty a ustanovení § 241 ještě navíc obsahuje výčet případů, které naopak nemají být považovány za odporovatelné.²¹¹ Všechny tři zvláštní skutkové podstaty níže podrobněji rozebírám z pohledu jejich věcné působnosti s tím, že v následujících podkapitolách bude ještě pojednáno o časové a osobní působnosti právních norem upravujících relativní neúčinnost právních úkonů dlužníka a odpůrcí žalobě insolvenčního správce jako procesního institutu, kterým insolvenční správce neúčinným právním úkonům dlužníka odporuje.

3.3.1.1 Právní úkony bez přiměřeného protiplnění

Účelem právní úpravy neúčinnosti právních úkonů dlužníka bez přiměřeného protiplnění je ochrana dlužníkovy majetkové podstaty jako celku před negativními důsledky jeho jednání, které by vedly k menšímu poměrnému uspokojení věřitelů dlužníka v insolvenčním řízení. Zatímco ustanovení § 240 InsZ míří na nepoměrně nízká protiplnění a z toho plynoucí zkrácení všech věřitelů dlužníka bez nutnosti zvýhodnění některého z nich, tak § 241 InsZ předpokládá zvýhodnění konkrétního věřitele na úkor ostatních a konečně § 242 InsZ vyžaduje oproti § 240 InsZ ke své aplikaci úmysl dlužníka ve vztahu ke zkrácení věřitelů.

Stěžejním co do věcného posouzení bude při uvažování o aplikaci této skutkové podstaty závěr o tom, zda dlužníkovi poskytnuté protiplnění bylo nepřiměřené. Jistě není třeba se dlouhosáhle rozepisovat o bezúplatných převodech dlužníkovy majetku na třetí osobu, které budou jasným příkladem odporovatelných jednání. Komplikovanější budou situace, kdy dlužník protiplnění obdrží (ať už peněžité či nepeněžité), avšak bude nutné v zásadě posoudit, zda toto protiplnění odpovídá ceně obvyklé, resp. zda obvyklá cena obdrženého protiplnění není podstatně nižší než obvyklá cena plnění, které poskytl dlužník. Insolvenční senát Vrchního soudu v Praze ve vztahu k otázce obvyklé ceny uvedl, že jí je třeba rozumět cenu, za kterou by bylo možné plnění zpeněžit v době

---

²¹⁰ Obdobně též např. Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 659.

²¹¹ Richter, T., op. cit., s. 395.

dlužníková jednání v daném místě a čase pod podmínkou dodržení případných cenových předpisů.²¹² K aplikaci ustanovení § 240 InsZ však nestačí, aby dlužník obdržel cenu (pouze nepatrně) nižší, než je cena obvyklá, nýbrž se vyžaduje, aby taková cena byla „*podstatně nižší než cena obvyklá*“.²¹³ Zákon však již dále neudává např. procentuální rozdíl v ceně obvyklé a obdržené, který by se dal automaticky považovat za podstatně nižší protiplnění. Posouzení tohoto kvantitativního hlediska (rozdílu mezi cenou obvyklou a obdrženou) však bude pro aplikaci ustanovení § 240 InsZ klíčové, přičemž Nejvyšší soud ve své judikatuře např. nepodřadil pod § 240 InsZ situaci, kdy dlužník obdržel za prodej svých nemovitostí kupní cenu, která byla o 25 % nižší než cena obvyklá, byť takové jednání označil za velmi hraniční.²¹⁴ Zobecňovat uvedené závěry Nejvyššího soudu za účelem určení jakési konkrétní hranice, kdy už se vždy bude vždy jednat o právní úkon s nepřiměřeným protiplněním může být zavádějící, i když by se dalo říci, že negativní rozdíl oproti obvyklé ceně ve výši 30 % by už zřejmě mohl či spíše měl spustit aplikaci § 240 InsZ. Nejvyšší soud však snahy o jakékoliv zobecnění korigoval (podle mě zcela správně) dodatkem, že je nutné současně vzít v úvahu dopad sporného právního úkonu na možnost uspokojení pohledávek věřitelů a důvody a veškeré okolnosti, za kterých dlužník sporný právní úkon učinil (např. snaha vylepšit své cash-flow a vyhnout se úpadku).²¹⁵ Hodnotu obvyklé ceny i ostatní okolnosti je třeba analyzovat při zkoumání případné neúčinnosti transakce k době, kdy bylo právní jednání učiněno.²¹⁶

Naplnění skutkové podstaty právního jednání bez přiměřeného protiplnění zahrnuje především převody vlastnického práva k věci, ale může se vztahovat i na jiné věcněprávní dispozice s majetkem (typicky zřízení zástavního práva či věcného břemene) či obligační vztahy (například nájem nebo výpůjčka) a poskytnutí služeb ze strany dlužníka.²¹⁷ V rámci rozhodovací praxe došly soudy k závěru o možné neúčinnosti právního jednání

---

²¹² Srov. rozsudek VS v Praze ze dne 25. října 2017, sp. zn. 103 VSPH 843/2016.

²¹³ Určení hodnoty ceny obvyklé daného plnění je odbornou otázkou, k jejímuž zhodnocení bude často přibrán soudní znalec. Nezřídka může dojít i k situaci, kdy budou v jednom řízení prezentovány dva (či vícero) znaleckých posudků obsahující protichůdné závěry. V takovém případě je na místě, aby soud přistoupil k vzájemné konfrontaci (výslechu) znalců, a neodstraní-li se rozpory ani tímto postupem, tak nechal závěry původních znalců přezkoumat jiným znalcem v rámci revizního znaleckého posudku. K této problematice srov. např. usnesení NS ze dne 17. března 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015.

Soudy však přísluší hodnotit zejména přesvědčivost znaleckého posudku co do jeho úplnosti ve vztahu k zadání, logické odůvodnění jeho závěrů a soulad s ostatními provedenými důkazy, ale nikoliv věcnou správnost odborných závěrů znalce. Srov. rozsudek NS ze dne 30. prosince 2021, sp. zn. 29 ICdo 4/2020.

²¹⁴ Srov. rozsudek NS ze dne 29. února 2016, sp. zn. 29 Cdo 307/2014.

²¹⁵ *Ibid.*

²¹⁶ Srov. rozsudek NS ze 22. prosince 2015, sp. zn. 29 ICdo 48/2013.

²¹⁷ Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 658.

dlužníka dle rozebírané skutkové podstaty také např. v případě, kdy dlužník přistoupil k dluhu třetí osoby²¹⁸ nebo zřídil zajištění za dluhy třetí osoby bez přiměřeného protiplnění.²¹⁹

Odstavec 4 rozebíraného ustanovení § 240 InsZ obsahuje negativní definice právních úkonů bez přiměřeného protiplnění (v angličtině často označované jako tzv. „*safe harbours*“), tedy taxativní výčet úkonů, které zákon za právní úkony bez přiměřeného protiplnění nepokládá. Jedná se o:

- (i) plnění uložené právním předpisem;²²⁰
- (ii) příležitostný dar v přiměřené výši;
- (iii) poskytnutí plnění, kterým bylo vyhověno ohledům slušnosti;²²¹ a
- (iv) právní úkony, u nichž byl dán předpoklad přiměřeného prospěchu, a které nebyly učiněny vůči spřízněné osobě nebo osobě, která nemohla ani při náležité péči poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka.²²²

3.3.1.2 Zvýhodňující právní úkony

Jak plyne již z názvu § 241 a jeho úvodního odstavce, tak úkolem této skutkové podstaty je zabránit dlužníkovým platbám či jiným úkonům, které by některého věřitele neoprávněně zvýhodnily na úkor ostatních věřitelů stejné kategorie. Klasický příklad představuje úhrada dluhu nezajištěnému věřiteli krátce před zahájením insolvenčního řízení, která způsobí vyšší uspokojení takového věřitele, než by býval obdržel společně a poměrně s ostatními nezajištěnými věřiteli v rámci insolvenčního řízení.²²³ Přestože zvýhodňující právní úkony do určité míry souvisí s konceptem právních úkonů bez přiměřeného protiplnění a úmyslně zkracujících jednání, tak představují dostatečně

²¹⁸ Srov. rozsudek NS ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 29 ICdo 14/2012.

²¹⁹ Srov. rozsudek NS ze dne 22. prosince 2015, sp. zn. 29 ICdo 48/2013.

²²⁰ Jedná se zejména o daně, clo a jiné poplatky, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění, výživné ze zákona apod.

²²¹ Jak u příležitostných darů, tak u plnění, jimiž bylo vyhověno ohledům slušnosti je třeba dbát na konkrétní okolnosti daného případu (úpadku). U příležitostného daru se dá uvažovat o daru drobné hodnoty ku příležitosti např. narozenin potomka. Za plnění, kterým bylo vyhověno ohledům slušnosti, by se dalo požadovat např. plnění nezákonného výživného za předpokladu, že na něm byla vyživovaná osoba existenčně závislá (srov. rozsudek VS v Olomouci ze dne 6. června 2017, sp. zn. 13 VSOL 31/2017).

²²² Konkrétně by se v této souvislosti mohlo jednat např. o poskytnutí předváděcí ceny na výrobek, u kterého by byl předpoklad jeho následného sériového prodeje.

²²³ Jay L. Westbrook, op. cit. str. 111.

odlišný a častý případ, že si zaslouží vlastní skutkovou podstatu. Úmyslně zkracující právní jednání či právní jednání s nepřiměřeným protiplněním totiž nemusí být nutně učiněny vůči dlužníkovi věřiteli, kdežto zvýhodňující právní úkon je vždy proveden ku prospěchu dlužníka věřitele. Zvýhodňující úkon je poté skoro vždy učiněn za ekvivalentní protiplnění, neboť je jím zpravidla plněn již existující dluh, avšak právní jednání úmyslně zkracující či s nepřiměřeným protiplněním jsou obvykle napadnutelná právě proto, že dlužník obdržel jako protiplnění moc málo (nebo dokonce ničeho).²²⁴

Podstatou zvýhodnění je to, že dlužník věřiteli poskytne bez ohledu na to, zda přímo inkriminovaným právním úkonem, či v jeho důsledku, vyšší míru uspokojení jeho pohledávky, než by se mu bývalo dostalo v konkursu. Pro posouzení, jestli se jedná o zvýhodňující právní úkon, je poté nerozhodné, zda se dlužníkův majetek v důsledku takového úkonu zmenšil či nikoliv, ale v podstatě skutečnost, že dochází ke změně právního postavení všech věřitelů v souvislosti s jejich poměrným uspokojením v konkursu.²²⁵ Klíčovou roli hraje dle zákonného znění této skutkové podstaty porovnání míry uspokojení obdržené (či dosažitelné) vlivem potenciálně neúčinného právního jednání a teoretické míry uspokojení v konkursu za předpokladu, že by k odporovatelnému právnímu jednání nedošlo.²²⁶ Obdobně jako v případě předchozí skutkové podstaty je i zde třeba zkoumat rozhodné okolnosti k okamžiku provedení právního jednání.

Odstavec tři ustanovení § 241 InsZ obsahuje demonstrativní výčet jednání, která mohou být považována za neúčinné zvýhodňující právní úkony. Skutečnost, že je tento výčet pouze příkladný a nikoliv taxativní, osvědčuje uvozovací slovo „zejména“ a rovněž judikatura, která tento závěr potvrdila.²²⁷ Insolvenční zákon v rámci tohoto příkladného výčtu zmiňuje následující situace:

- (i) splnění dluhu před splatností;
- (ii) změna či nahrazení původního závazku k neprospěch dlužníka;
- (iii) prominutí dluhu ze strany dlužníka (úpadce) či jiné právní jednání vedoucí k zániku či nesplnění jeho práva; a

---

²²⁴ Jay L. Westbrook, op. cit. str. 112.

²²⁵ Srov. rozsudek NS ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. 29 ICdo 78/2016.

²²⁶ Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 666.

²²⁷ Srov. usnesení NS ze dne 31. října 2016, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014.

- (iv) poskytnutí majetku k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné.

Pátý odstavec § 241 InsZ naopak vymezuje taxativně výluky z aplikace této skutkové podstaty. Z povahy věci plyne, že břemeno tvrzení a důkazní týkající se případného užití těchto výjimek tíží žalovaného, jelikož tyto působí v jeho prospěch.²²⁸ Zvýhodňujícím právním úkonem tedy dle insolvenčního zákona není:

- (i) zřízení zajištění závazku dlužníka za přiměřenou protihodnotu,²²⁹
- (ii) právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka; a
- (iii) právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených tímto zákonem.

3.3.1.3 Úmyslně zkracující právní úkony

Poslední ze zvláštních skutkových podstat upravuje § 242 InsZ a jedná se o úmyslně zkracující právní úkony. Konstrukce této skutkové podstaty se od dvou zmíněných výše liší, a to zejména svým delším zpětným časovým dosahem (k časové působnosti blíže viz podkapitola 3.3.2), rezignací na požadavek, aby byl dlužník v momentě provedení úkonu v úpadku či se do úpadku v důsledku jeho učinění dostal (rozhodující je pouze následek v podobě zkrácení věřitelů), za to však vyžaduje co do subjektivní stránky úmysl dlužníka zkrátit své věřitele a vědomost dlužníkovy protistrany o tomto úmyslu. Předmětná úprava se tedy ze zmíněných tří speciálních skutkových podstat nejvíce blíží úpravě skutkové podstaty relativně neúčinného právního jednání upraveného v ustanovení

---

²²⁸ *Ibid.*

²²⁹ Adekvátní (přiměřenou) protihodnotu bude nutné zkoumat *ad hoc* s důrazem na okolnosti daného případu. V rozhodovací praxi soudů se nicméně objevily následující příklady (které nelze jednoduše zobecnovat), kdy soud označil obdrženou protihodnotu jako nedostatečně přiměřenou: (i) tvrzení ve velmi obecné rovině ohledně údajného umožnění dalšího provozu závodu dlužníka prostřednictvím nevymáhání pohledávky (srov. rozsudek NS ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 29 ICdo 14/2012), (ii) prodloužení splatnosti dluhu zajišťovaného odporovatelným právním jednáním nebo prominutí sankcí souvisejících s prodloužením s úhradou dluhu (srov. rozsudek NS ze dne 31. března 2014, sp. zn. 29 Cdo 13/2012).

§ 590 odst. 1 písm. a) OZ.²³⁰ Zkrácením věřitelů je v uvedeném kontextu nutno rozumět faktické zmaření či přinejmenším ztížení uspokojení věřitelů s tím, že typicky se bude jednat o pozbytí věci, zatížení věci, založení jiné pohledávky či případně též nenabytí určité věci či jiné majetkové hodnoty.²³¹

Pro aplikaci rozebírané skutkové podstaty však bude rozhodující prokázání úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele. Důkazní břemeno týkající se prokazování této skutečnosti přitom tíží insolvenčního správce jakožto osobu, která z ní pro sebe (zde spíše pro věřitele dlužníka) dovozuje prospěch. Úmysl jednatelů (jako vnitřní stav jeho mysli) je však obtížné ve hmotném světě pozorovat a prokazovat, a proto bude vhodné při jeho prokazování využít hlavně řetězec nepřímých důkazů prokazujících řadu vnějších subjektivních či objektivních okolností, ze kterých bude možné úmysl dovozovat.²³² Úmysl dlužníka zkrátit své věřitele musí být navíc znám i jeho protistraně nebo jí vzhledem ke všem okolnostem musel být znám. Předpokladem úspěšnosti u tohoto typu odpůrčího nároku je tudíž unesení důkazního břemene stran toho, že došlo ke zkrácení věřitelů, že dlužník měl úmysl věřitele zkrátit a že druhá strana o tomto úmyslu výslovně věděla nebo vědět musela, přičemž insolvenční zákon u osob dlužníku blízkých a osob s dlužníkem tvořících koncern ve formě vyvratitelné domněnky předpokládá, že dlužníkům úmysl zkrátit věřitele jim byl znám.²³³

Pro úplnost ještě doplním, že judikatura Nejvyššího soudu se ustálila na názoru, podle kterého je z důvodu odporování účelu zákona neplatným (a nikoliv pouze neúčinným) právní úkon, který uzavřely obě smluvní strany, tedy jak pozdější insolvenční dlužník, tak jeho protistrana, v úmyslu zkrátit možnost uspokojení pohledávek věřitelů jedné z nich. Rozdíl oproti skutkové podstatě odporovatelnosti upravené v § 242 InsZ spočívá poté hlavně v tom, že úmysl zkrátit dlužníkovy věřitele měly obě smluvní strany, a nikoli že by úmysl zkrátit své věřitele měl jen dlužník a jeho smluvní partner o něm pouze věděl (či vědět musel).²³⁴

---

²³⁰ Hásová, J. a kol., op. cit., s. 122.

²³¹ Melzer, F., Tégl, P., a kol. *Občanský zákoník III. svazek. § 419–654 Věci a právní skutečnosti*. Praha: Leges, 2014, s. 818-822.

²³² Melzer, F., Tégl, P., a kol., op. cit., s. 833.

²³³ Moravec, T., Kotoučová, J. a kol., op. cit., s. 903.

²³⁴ Srov. usnesení NS ze dne 23. ledna 2019, sp. zn. 29 ICdo 80/2017.

3.3.2 Časová působnost

Podobný mechanismus struktury a aplikace skutkové podstaty právních úkonů bez přiměřeného protiplnění a zvýhodňujících právních úkonů se projevuje mj. v tom, že takovým právním jednáním lze odporovat za předpokladu, že byla učiněna v období tří let před zahájením insolvenčního řízení, pokud byla protistrana spřízněnou osobou dlužníka (ke spřízněným osobám srov. podkapitolu 3.3.3) či do jednoho roku v případě ostatních třetích osob. V případě úmyslně zkracujících právních jednání lze využít institut odporovatelnosti vůči právním jednáním dlužníka učiněným v období dokonce až pěti let před začátkem insolvenčního řízení, a to bez zřetele k tomu, zda dlužník jednal se spřízněnou osobou či nikoliv. Delší zpětná aplikovatelnost neúčinnosti právních úkonů je zde ospravedlněna úmyslem dlužníka zkrátit své věřitele a povědomím dlužníkovy protistrany o tomto záměru.

Účelem objektivního časového ohraničení zpětné aplikovatelnosti rozebíraných norem je alespoň mírná ochrana právní jistoty třetích osob jednajících s (později upadnuvším) dlužníkem, jelikož tyto třetí osoby mohly jednat v rozhodné době v dobré víře bez jakékoliv vědomosti o možném finančním stresu dlužníka a odporovatelnosti jeho jednání s tím, že určení pevného bodu v minulosti, za který se již insolvenční správce nesmí vydat, slouží alespoň částečně k jejich ochraně. V kontextu běhu rozebíraného času je nutné ještě zmínit § 17 Lex Covid, dle kterého se do doby rozhodné pro určení možnosti odporovat právním úkonům dlužníka postupem podle § 235 a násl. InsZ nezapočítává doba, po kterou neplatila povinnost dlužníka ve smyslu § 12 Lex Covid podat insolvenční návrh, který dlužník za standardních okolností musí podat dle § 98 odst. 1 InsZ bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku.

Pro posouzení, zda dlužník vykonal odporovatelný právní úkon před zahájením insolvenčního a ve lhůtách řízení vymezených v § 240 až 242 InsZ, je rozhodující okamžik, kdy nastaly právní účinky inkriminovaného právního úkonu, tedy okamžik, kdy projev vůle dlužníka vyvolal právní následky, které vedly ke zvýhodnění či zkrácení některého z věřitelů.²³⁵ Sluší se rovněž připomenout, že odporovatelnost právního jednání se posuzuje dle pravidel § 240 až 242 InsZ za předpokladu, že právní účinky jednání

---

²³⁵ Srov. rozsudek NS ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 ICdo 76/2015.

nastaly před zveřejněním vyhlášky oznamující zahájení insolvenčního řízení a pokud nastaly až poté, je rozhodující § 111 či jiné ustanovení v závislosti na způsobu řešení úpadku.²³⁶

3.3.3 Osobní působnost

Ustanovení § 237 InsZ vymezuje okruh pasivně legitimovaných osob, které jsou povinny vydat do majetkové podstaty dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů za předpokladu, že je insolvenční správce úspěšný se svou odpůřčí žalobou. Jsou jimi jednak osoby, v jejichž prospěch byl dlužníkuv odporovatelný právní úkon učiněn a druhá osoby, které z takového úkonu měly prospěch. Druhá jmenovaná skupina osob může být oproti okruhu takto pasivně legitimovaných osob dle občanskoprávních pravidel neúčinnosti relativně široká, jelikož § 594 odst. 1 OZ tyto osoby vymezuje jako osoby, které „z právního jednání přímo nabyly prospěch“, kdežto § 237 odst. 1 InsZ požadavek „přímosti“ výslovně neobsahuje.²³⁷ U osob, v jejichž prospěch byl dlužníkuv právní úkon učiněn, půjde zpravidla o druhou smluvní stranu předmětného právního jednání či adresáta jednostranného právního úkonu dlužníka.²³⁸ Dle ustálené judikatury je poté osobou, která měla prospěch s dlužníkovu neúčinného právního jednání, zcela jistě např. osoba, které dlužník splnil dluh za jejího dlužníka ve smyslu § 1935 a násl. OZ.²³⁹ Dále se Nejvyšší soud vyjádřil k situaci, kdy pozdější insolvenční dlužník při prodeji své nemovitosti za cenu obvyklou před zahájením insolvenčního řízení nechal kupujícího uhradit kupní cenu za tuto nemovitost rovnou na bankovní účet třetí osoby - věřitele insolvenčního dlužníka (nikoliv tedy k rukám či na účet dlužníka samotného) za účelem splnění jiného dluhu dlužníka vůči této osobě s tím, že Nejvyšší soud i v tomto případě uzavřel, že takový věřitel je osobou, která měla prospěch z dlužníkovu neúčinného právního jednání ve smyslu § 237 odst. 1 InsZ a je v odpůřčím sporu pasivně legitimovaná.²⁴⁰

Pasivně legitimované osoby dle § 237 odst. 1 InsZ, které jsem rozebíral v předchozím odstavci, se dají s trochou zjednodušení označit jako dlužníkovy původní protistrany. Druhý odstavec § 237 InsZ poté obsahuje pravidla zakotvující možný dopad

---

²³⁶ Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 669.

²³⁷ Richter, T., op. cit., s. 399.

²³⁸ Maršíková, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 524.

²³⁹ Srov. rozsudek NS ze dne 28. února 2017, sp. zn. 29 Cdo 363/2015.

²⁴⁰ Srov. rozsudek NS ze dne 27. října 2021, sp. zn. 29 ICdo 118/2020.

právních norem týkající se neúčinnosti na právní nástupce těchto původních protistran dlužníka, a to za předpokladu, že těmto osobám buď muselo být v době plnění známo, že je možné dovolávat se neúčinnosti vůči původní dlužníkově protistraně nebo se jedná o osobu dlužníkovy blízkou či s ním tvořící koncern. Předmětné zákonné ustanovení přesně říká, že za dále uvedených podmínek mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu také „*dědici nebo právní nástupci osob uvedených v odstavci 1, na které přešlo dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů...*“. Citovaná pasáž insolvenčního zákona však není nejjednodušší na interpretaci. Nadbytečné se jeví užití pojmu dědic, jelikož ten patří do množiny právních nástupců dlužníka. Hlavní výkladový problém však představuje skutečnost, že zákonodárce neupřesnil, zda měl pod pojmem „*právní nástupce*“ na mysli kromě univerzálních též singulární právní nástupce dlužníka. S ohledem na účel rozebírané právní úpravy a pro zabránění nekalé motivaci dlužníkových původních protistran k následnému vyvádění původního majetku dlužníka na další osoby tak, aby se vyhnuly dopadům pravidel insolvenční odporovatelnosti, se spíše přikláním k závěru, že právním nástupcem ve smyslu § 237 odst. InsZ může být nejen univerzální, ale i singulární právní nástupce povinné osoby dle prvního odstavce § 237 InsZ.²⁴¹

3.3.4 Odpůrčí žaloba

Domoci se neúčinnosti právních úkonů dlužníka je v insolvenčním řízení možné pouze prostřednictvím odpůrčí žaloby, k jejímuž podání svědčí aktivní legitimace výhradně insolvenčnímu správci, a to bez ohledu na to, zda je insolvenční správce zároveň osobou s dispozičním oprávněním k majetku dlužníka.²⁴² Podá-li odpůrčí žalobu přihlášený věřitel dlužníka, insolvenční soud ji odmítne s odkazem na § 160 odst. 4 InsZ, což je postup, jehož konformitu s ústavním pořádkem potvrdil i Ústavní soud.²⁴³ Věřitelé však mohou uplatňovat svůj vliv na insolvenčního správce v souvislosti s odporováním právnímu jednání dlužníka prostřednictvím věřitelského výboru, jelikož insolvenční správce je v konkrétním případě povinen odpůrčí žalobu podat, rozhodne-li o tom věřitelský výbor. Pokud se však v majetkové podstatě dlužníka nenachází dostatečné množství prostředků k podání odpůrčí žaloby (či k dalšímu vedení incidenčního sporu), je insolvenční správce oprávněn podmínit podání odpůrčí žaloby poskytnutím peněžité

²⁴¹ Obdobně též např. Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 642.

²⁴² Srov. např. usnesení NS ze dne 28. února 2013, sp. zn. 29 ICdo 3/2013.

²⁴³ Srov. náleží ÚS ze dne 7. listopadu 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15.

zálohy ze strany věřitelů na krytí nákladů potřebných k vedení sporu o určení neúčinnosti.²⁴⁴ Bez zřetele k tomu, že věřitelský výbor může v zásadě insolvenčního správce k podání odpůrcí žaloby přinutit, je nutné uzavřít, že odpovědnost za (ne)podání odpůrcí žaloby a vedení incidenčního sporu nese především insolvenční správce, který musí samozřejmě i při výkonu tohoto druhu činnosti postupovat svědomitě a s odbornou péčí ve smyslu § 36 odst. 1 InsZ.

V praxi může dojít i k situaci, kdy insolvenční správce napadne odpůrcí žalobou právní jednání dlužníka, které není odporovatelné, ale rovnou neplatné či jde o případ, kdy by měl insolvenční správce např. vymáhat nárok z bezdůvodného obohacení při plnění bez právního důvodu a nikoli podávat odpůrcí žalobu. V této situaci Nejvyšší soud dovodil, že: *„Jestliže insolvenční správce v žalobě vylíčí, že dlužník poskytl žalovanému peněžité plnění, a v petitu požaduje vyslovení (slovy zákona určení) neúčinnosti takového právního úkonu a současně i uložení povinnosti takové plnění uhradit do majetkové podstaty, tak je zjevný jeho požadavek vůči soudu – tedy aby žalovaný byl zavázán navrátit dané peněžité plnění zpět do majetkové podstaty. Pro soud pak není směrodatné, že tvrzený skutkový stav insolvenční správce právně posoudil tak, že jde o neúčinný právní úkon dlužníka a nikoli např. o plnění bez právního důvodu. Jak je uvedeno shora, žalobcovým právním posouzením totiž není soud vázán.*

...

Nadto by výklad nabízený odvolacím soudem nutil insolvenční správce (jak z důvodu zachování propadné lhůty podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona, tak z důvodu hrozby promlčení nároku z bezdůvodného obohacení) nehospodárně podávat dvě žaloby – odpůrcí a na zaplacení – prakticky s totožným vylíčením skutkových okolností, ačkoli přinejmenším s jednou z podaných žalob by nemohl být úspěšný. Takový výklad Nejvyšší soud nemá za udržitelný.“²⁴⁵ Z procesního hlediska je však důležité, že žaloba na vydání bezdůvodného obohacení není incidenčním sporem, a tudíž k jejímu projednání není příslušný insolvenční soud, nýbrž obecný civilní soud žalovaného.²⁴⁶ Návod, jak procesně řešit situaci, kdy insolvenční správce podal místo žaloby na plnění žalobu

---

²⁴⁴ V případě úspěchu insolvenčního správce v incidenčním sporu mohou věřitelé poskytnuvší zálohu na vedení sporu požadovat její vrácení jako pohledávku za majetkovou podstatou. Pokud insolvenční správce ve sporu neuspěje, věřitelé nárok na vrácení zálohy nemají.

²⁴⁵ Srov. rozsudek NS ze dne 28. února 2018, sp. zn. 29 ICdo 19/2016.

²⁴⁶ Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 652.

odpůrčí, pak Nejvyšší soud formuloval tak, že v případě, kdy v řízení o odpůrčí žalobě vyjde najevo, že vymezený skutek nelze kvalifikovat jako neúčinný právní úkon, ale předmět řízení odpovídá svou povahou žalobě na plnění, je třeba aby taková věc byla postoupena příslušnému obecnému soudu žalovaného určeného dle obecných pravidel o. s. ř.²⁴⁷

3.3.4.1 Procesní aspekty podání odpůrčí žaloby

Zákonodárce k podání odpůrčí žaloby stanovil insolvenčnímu správci jednoletou prekluzivní lhůtu, která začíná běžet ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku, tedy ode dne, kdy bylo rozhodnutí o úpadku zveřejněno v insolvenčním rejstříku dle § 140a odst. 1 InsZ. Byť se v odborné literatuře objevují i opačné názory²⁴⁸, sdílím judikatorní postoj Vrchního soudu v Praze, který opakovaně uzavřel, že: „... *lhůta pro podání odpůrčí žaloby podle § 239 odst. 3 IZ je lhůtou hmotněprávní; k jejímu zachování je nezbytné, aby žaloba došla nejpozději posledního dne lhůty insolvenčnímu soudu.*“²⁴⁹ V případě opožděného podání odpůrčí žaloby ze strany insolvenčního správce soud tuto žalobu dle § 160 odst. 4 InsZ odmítne.

Vzhledem k prekluzivnímu charakteru lhůty k podání odpůrčí žaloby musí insolvenční správce při vylíčení rozhodujících skutečností, jež se dovolává, ve smyslu § 79 odst. 1 o. s. ř. hlavně nezaměnitelně vymežit předmět řízení, tedy právní úkon dlužníka, který považuje za neúčinný a tím v podstatě určit svůj žalobní návrh s tím, že následná změna (provedená po uplynutí prekluzivní lhůty) či rozšíření rozhodných skutečností v podobě odporování jinému či dalšímu právnímu jednání dlužníka představuje ve skutečnosti rozšíření či změnu žaloby, která však po uplynutí prekluzivní lhůty není z důvodu požadavku na právní jistotu třetích osob přípustná.²⁵⁰ Dle závěrů Nejvyššího soudu může totiž neúplný či nesprávně vymezený předmět řízení ze strany insolvenčního správce vést v konečném důsledku až k zamítnutí žaloby, což Nejvyšší soud demonstroval na případě dohody o zápočtu následovně: „... *žalobce (insolvenční správce) nemůže uspět s odpůrčí žalobou, již se domáhá „jen“ vyslovení neúčinnosti dohody o započtení, aniž by odporoval rovněž právnímu jednání, ze kterého vznikly*

²⁴⁷ Srov. rozsudek NS ze dne 31. března 2021, sp. zn. 29 ICdo 21/2020.

²⁴⁸ Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, § 239.

²⁴⁹ Srov. např. usnesení VS v Praze ze dne 24. srpna 2016, sp. zn. 104 VSPH 435/2016. Ke stejnému závěru došla i Hásová (srov. Hásová, J. a kol., op. cit., s. 914) či Sprinz (srov. Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 649).

²⁵⁰ Melzer, F., Tégel, P., a kol., op. cit., s. 829-830.

*pohledávky následně k započtení použité ...“.*²⁵¹

Zajímavou procesní otázkou představuje samotná povaha odpůrcí žaloby podávané insolvenčním správcem, jelikož ta je ze své podstaty žalobou na určení, avšak může obsahovat a zpravidla obsahuje zároveň požadavek na plnění ze strany žalovaného, což potvrzuje i aktuální znění § 239 odst. 4 InsZ účinné od 1. ledna 2014, dle kterého je výslovně umožněno odpůrcí žalobou požadovat zároveň i peněžité plnění. Kdyby tomu tak nebylo, nastala by v rozporu se zásadou *vis attractiva concursus* zcela nepraktická situace, kdy by v případě úspěchu insolvenčního správce v (prvním) odpůrcím sporu vedeném u insolvenčního soudu a neochotě žalovaného plnění dobrovolně vydat bylo nutné vést navazující sporné řízení o žalobě na plnění, k jehož projednání by navíc nebyl příslušný insolvenční soud.^{252, 253} Jelikož se neúčinnost právního úkonu dlužníka zakládá až nabytím právní moci vyhovujícího výroku soudu týkajícího se určení neúčinnosti, je nutné si uvědomit, že o vydání plnění nelze rozhodnout dříve, než nabyde právní moci výrok o neúčinnosti. Z hlediska rozhodnutí insolvenčního soudu tak lze v praktické rovině uvažovat o částečném rozsudku o určení neúčinnosti a po nabytí právní moci navázat ve vztahu k nároku na plnění, či alternativně rozhodnout o určení neúčinnosti a plnění současně, avšak lhůtu k plnění u výroku na plnění navázat na právní moc výroku na určení.²⁵⁴

Jak bylo uvedeno již výše, tak věcně i místně příslušným k projednání odpůrcí žaloby je insolvenční soud dle § 159 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 7a písm. b) a § 2 písm. b) InsZ. Ve vztahu k dalším procesním aspektům sporu o neúčinnost právního jednání dlužníka poté stojí za zmínku ještě zejména následující:

- (i) přihlášený věřitel má možnost účastnit se incidenčního sporu na určení neúčinnosti jako vedlejší účastník na straně žalobce (insolvenčního správce), neboť mu svědčí právní zájem na výsledku řízení o odpůrcí žalobě;²⁵⁵
- (ii) s odkazem na § 162 odst. 2 InsZ je nepochybné, že smír může insolvenční správce v řízení o odpůrcí žalobě uzavřít a soud schválit pouze po odsouhlasení ze strany

---

²⁵¹ Srov. usnesení NS ze dne 22. prosince 2020, sp. zn. 29 ICdo 3/2019.

²⁵² Richter, T., op. cit., s. 403.

²⁵³ Za nesprávný by tedy muselo být nutné považovat případný postup insolvenčního správce, který by po úspěšném určení neúčinnosti právního úkonu dlužníka u insolvenčního soudu podal následně vůči povinné osobě žalobu na plnění k jejímu obecnému soudu (nikoliv k soudu insolvenčnímu).

²⁵⁴ Sprinz, P. a kol., op. cit., s. 652.

²⁵⁵ Srov. usnesení NS ze dne 21. prosince 2016, sp. zn. 29 ICdo 96/2015.

věřitelského výboru; a

- (iii) insolvenční správce je dle § 11 odst. 2 písm. n) zákona o soudních poplatcích osvobozen od soudního poplatku v řízení o odpůřčí žalobě, jelikož se v tomto případě jedná o nárok, který se týká majetku patřícího do majetkové podstaty dlužníka.

3.3.4.2 Důsledky úspěchu odpůřčí žaloby

Při drobném zjednodušení a zobecnění se dá říci, že úspěchem odpůřčí žaloby dochází v podstatě k odklizení účinků napadeného právního jednání a navrácení právního stavu do podoby, v jaké existoval před tímto jednáním. Dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty od právní moci rozhodnutí, kterým bylo odpůřčí žalobě vyhověno.²⁵⁶ Z důvodu ochrany zásady rovného postavení věřitelů a požadavku na jejich poměrné uspokojení pak insolvenční zákon v § 238 zapovídá možnost započtení proti pohledávce na vydání dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu a ohledně předmětu plnění dále není dle § 239 odst. 4 InsZ přípustná vylučovací žaloba.

Je-li to možné, má se v první řadě vydat dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty. Pokud to možné není, musí být dle § 236 odst. 2 InsZ poskytnuta rovnocenná náhrada. Zmíněné ustanovení bude jistě nutné aplikovat na situace, kdy fyzické vrácení poskytnutého plnění nebude objektivně možné, a to např. z důvodu jeho spotřebování či přeměny nebo kvůli tomu, že bylo opotřebováním znehodnoceno s tím, že v takovém případě bude na místě požadovat vydání předmětu plnění a navíc peněžitou náhradu v hodnotě znehodnocení daného předmětu, jehož vyčíslení a prokázání tíží insolvenčního správce.²⁵⁷ V případě, že neúčinným právním jednáním dlužníka bylo zřízeno ve prospěch jeho věřitele zajištění, tak úspěch odpůřčí žaloby má ten důsledek, že věc sloužící jako předmět zajištění se navrátí do majetkové podstaty tak, aby z jejího zpeněžení mohli být poměrně uspokojeni všichni věřitelé, a nikoliv přednostně zajištěný věřitel.²⁵⁸ V obdobném duchu se tento závěr uplatní i na jiná právní jednání, jimiž dlužník zřídil neoprávněně „pouze“ právo ke svému majetku ve prospěch třetí osoby (tento majetek dlužník tedy na jiného

²⁵⁶ Rozhodnutí insolvenčního soudu má tedy konstitutivní povahu, neboť povinnost plnit ze strany dlužníka vzniká až právní mocí rozhodnutí.

²⁵⁷ Richter, T., op. cit., s. 405.

²⁵⁸ Srov. rozsudek NS ze dne 31. března 2014, sp. zn. 29 ICdo 13/2012.

nepřevodl), kdy v takovém případě se k takto zřízeným právům nebude v rámci insolvenčního řízení přihlížet.²⁵⁹

Vzhledem k tomu, že neúčinné právní jednání není neplatné (§ 236 odst. 1 InsZ), mohou se povinné osoby, které vydaly plnění z neúčinného právního jednání do majetkové podstaty, teoreticky domáhat po skončení insolvenčního řízení jeho vrácení dle § 237 odst. 3 InsZ. Takový postup je ovšem možný pouze za předpokladu, že toto plnění nebylo použito k uspokojení věřitelů nebo nebylo-li s ním naloženo jiným zákonem povoleným způsobem. S ohledem na výši uspokojení věřitelů v tuzemských insolvenčních řízeních bude praktická aplikace zmíněného ustanovení velmi výjimečná.

Na závěr dlužno říci, že spočívalo-li neúčinné právní jednání ve vzájemném plnění, má povinná osoba právo na vydání svého plnění, to avšak až poté, co sama splnila povinnost vydat obdržené plnění od dlužníka zpět do majetkové podstaty a za předpokladu, že plnění poskytnuté dlužníkovi se nadále nachází v majetkové podstatě a je rozpoznatelné.²⁶⁰ Pokud se plnění v majetkové podstatě již nenachází nebo není rozpoznatelné (typicky peněžní prostředky či jiné genericky určené věci), považuje se pohledávka povinné osoby automaticky za přihlášenou a uspokojí se poměrně dle obecných pravidel insolvenčního zákona.

---

²⁵⁹ Hášová, J. a kol., op. cit., s. 784-785.

²⁶⁰ Jako příklad může sloužit situace, kdy třetí osoba prodá neúčinně věc dlužníkovi s tím, že poté má nárok na vrácení této věci z majetkové podstaty oproti vydání kupní ceny.

Závěr

Cílem této rigorózní práce byla zevrubná analýza role insolvenčního správce jakožto zvláštního procesního subjektu a vybraných oblastí jeho činnosti vykonávaných v rámci insolvenčního řízení, které představuje zvláštní druh civilního procesu kloubící v sobě prvky nalézacího a vykonávacího řízení. Za účelem dosažení určeného cíle jsem při vypracování této práce vycházel hlavně z odborné české i zahraniční literatury a relevantní judikatury vyšších soudů České republiky s tím, že tyto zdroje jsem se snažil ve vybraných pasážích obohatit o vlastní názor na danou problematiku.

Ve vlastním textu práce, která se skládá z úvodu, tří hlavních kapitol a závěru, bylo nejdříve v rámci první kapitoly pojednáno o účelu a podstatě insolvence a insolvenčních právních norem s tím, že zvláštní prostor byl v tomto kontextu věnován kolektivní povaze insolvenčního řízení a řešení problému sdíleného statku, který je pro úpadkové řízení typický. V první kapitole jsem dále relativně podrobně rozebral dvě zvláštní formy úpadku, které insolvenční zákon upravuje a zaměřil jsem se zde hlavně na rozdíly mezi platební neschopností navázanou na schopnost dlužníka hradit jeho splatné peněžité dluhy a předlužení související s dlužníkovou rozvahou. V souvislosti s platební neschopností (rovněž nazývanou jako test likvidity) jsem popsal rovněž mechaniku fungování domněnek platební neschopnosti, jejich praktickou využitelnost a dále koncept mezery krytí představující naopak domněnku schopnosti plnit závazky dlužníka, u které se český zákonodárce inspiroval u svých německých kolegů.

Druhá kapitola se nesla v duchu rozboru základních aspektů týkajících se osoby insolvenčního správce. Na úvod této pasáže jsem se věnoval základím právně teoretickým směrům nahlížení na povahu činnosti insolvenčního správce s důrazem na tzv. teorii úřadu, která je převažující pro české právní prostředí. Následovala část týkající se druhů insolvenčního správce, které insolvenční zákon upravuje, a tudíž byla rozebrána povaha a účel ustanovení řádného (obecného), předběžného, odděleného a zvláštního insolvenčního správce. Po rozboru typů insolvenčního správce jsem se dostal k analýze stěžejní pasáže ohledně výběru a ustanovení konkrétní osoby insolvenčním správcem. Zde jsem se věnoval všem formám ustanovení správce do funkce a zaměřil jsem nejdříve na základní a nejčastěji užívaný způsob spočívající v ustanovení insolvenčního správce na základě tzv. rotačního pravidla a dále na výjimky z tohoto obecného postupu, které představuje (i) nominační výjimka umožňující předsedovi insolvenčního soudu

ze specifických důvodů daného insolvenčního řízení ustanovit vhodného správce mimo kolečko, (ii) koncernový insolvenční správce, který je ustanoven ve všech insolvenčních řízeních dlužníků tvořících jeden koncern, (iii) určení vlastního insolvenčního správce ze strany dlužníka v rámci reorganizačního plánu při navrhování tzv. předjednané či předbalené reorganizace a (iv) ustanovení insolvenčního správce do funkce z vůle projevené věřiteli na schůzi věřitelů. Na závěr druhé kapitoly jsem rozebral rozdíly mezi odvoláním a zproštěním insolvenčního správce jeho funkce a dále rozpracoval pasáž týkající se podjatosti insolvenčního správce s uvedením příkladů, které judikatura vyšších soudů označila za neakceptovatelné co do požadavku nepodjatosti insolvenčního správce.

Třetí, závěrečná a nejrozsáhlejší kapitola byla otevřena obecnější pasáží ohledně dvou základních druhů agendy (první se týká aktiv dlužníka, druhá jeho pasiv), kterou má insolvenční správce při výkonu své činnosti na starost s důrazem na rozdílné kvalitativní požadavky, které ta či ona agenda klade na osobu insolvenčního správce. Po obecněji orientovaném úvodu závěrečné kapitoly, kde jsem ještě rozebral standard péče kladený na insolvenčního správce při výkonu funkce a jeho povinnosti reportovací a součinnosti, jsem se zaměřil na velmi praktickou oblast přezkumu pohledávek, kde jsem se věnoval mj. spolupráci insolvenčního soudu a správce při této činnosti, zahajovacímu formálnímu a následnému věcnému přezkumu přihlášky pohledávky, poučovací povinnosti insolvenčního správce při procesu doplňování a opravování přihlášky pohledávky a konečně též na popírání přihlášených pohledávek ze strany insolvenčního správce. Poslední rozebíranou problematiku pak tvořila relativní neúčinnost právních úkonů dlužníka, kde jsem se zaměřil na smysl existence tohoto institutu spočívající v ochraně kolektivní povahy insolvenčního řízení a zajištění maximálního uspokojení věřitelů a dále na analýzu jednotlivých zvláštních skutkových podstat neúčinnosti a způsob jejího vynuovení ze strany insolvenčního správce.

Vzhledem k tomu, že se insolvenční řízení vyvinulo v opravdového obra, který zaneprázdňuje české soudnictví ze vskutku velké části, nezbývá než uzavřít, že bude jistě velmi zajímavé a přínosné sledovat i budoucí směřování právní úpravy a judikatorní vývoj právních institutů rozebraných v rámci této rigorózní práce. Situaci může navíc umocnit akcelerace podávání insolvenčních návrhů z důvodu aktuální velmi nejisté ekonomické situace, která je umocněna nejvyššími úrokovými sazbami centrálních bank, které za posledních více než dvacet let pamatujeme. Za zajímavé osobně považuji též

sledování budoucího vývoje požadavků získání oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce a rovněž na požadavky kladené na následný výkon činnosti jako takový.

Seznam zkratk

InsZ nebo též insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Lex Covid	zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARSCoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů
Listina	Listina základních práv a svobod (vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů
Nejvyšší soud nebo též NS	Nejvyšší soud České republiky
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ nebo též občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Revizní novela	zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústavní soud nebo též ÚS	Ústavní soud České republiky
VS vyhláška č. 191/2017 Sb.	vrchní soud Vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 311/2007 Sb.	vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů
zákon o insolvenčních správcích	zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
zákon o konkursu o vyrovnání	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007
zákon o soudních poplatcích	zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam české literatury

- Alexander, J. a kol. *Mezera krytí v příkladech* 1. vydání. Praha: Triton, 2017
- Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. (2013) *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, 2013
- Hásová, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014
- Hásová, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018
- Hásová, J., Moravec, T., Valenta, P. *Vybrané instituty insolvenčního zákona v rozhodnutích Nejvyššího soudu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019
- Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018
- Maršíková, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges
- Melzer, F., Tégl, P., a kol. *Občanský zákoník III. svazek. § 419–654 Věci a právní skutečnosti*. Praha: Leges, 2014
- Moravec, T., Kotoučová, J. a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021
- Richter, O. *Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014
- Richter, T. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017
- Řeháček, O. *Úpadek a jeho osvědčení*. In Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora., ročník 2012, č. 9
- Schönfeld, J. a kol. *Transformace a restrukturalizace podniku*. Praha: C.H. Beck, 2018
- Smolík, P. *Oddlužení v právním řádu ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016
- Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019
- Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022
- Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017
- Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015

2. Seznam zahraniční literatury

Binz, F., Hess, H. *Der Insolvenzverwalter: Rechtsstellung, Aufgaben, Haftung*, 1. Auflage. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2004

Buckland, W., Stein, P. *A Text-Book of Roman Law: From Augustus to Justinian*, Cambridge University Press, 2007

Claessens, S. a kol. *Resolution of Financial Distress: An International Perspective on the Design of Bankruptcy Laws.*, Washington: World Bank, 2001

Fasching, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts: Lehr und Handbuch für Studium und Praxis.*, 2. überarbeitete und erg. Auflage. Wien: Manz, 1990

Jackson, T. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law.*, Washington: Beard Books, 2001

Jackson, T. *Bankruptcy, Non-Bankruptcy Entitlements, and the Creditors' Bargain.*, The Yale Law Journal, 1982, roč. 91, č. 5

Jay L. Westbrook, *A Global View of Business Insolvency Systems*, Washington, D.C.: Martinus Nijhoff, 2010

LoPucki, L., Warren, E. *Secured Credit. A System Approach.* 3. vydání. New York: Aspen Publishers, 2006

Schumpeter, J. *Capitalism, Socialism, and Democracy.* New York: Harper & Row, 1942

UNCITRAL, *Legislative Guide on Insolvency Law*, New York, United Nations, 2005

Warren, E. *Bankruptcy Policy.* *The University of Chicago Law Review.*, 1987, roč. 54, č. 3

3. Seznam použitých internetových zdrojů

Schönfeld, J. *Ekonomický pohled na definici úpadku korporace*. Datum publikace 8. 8. 2017. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/ekonomicky-pohled-na-definici-upadku-korporace>

Richter, T. *Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře Nejvyššího soudu*. [online]. Datum publikace 10. 11. 2016. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/upadek-pro-platebni-neschopnost-v-judikature-nejvyssiho-soudu>

Veselý, P. *Lze vyměnit insolvenčního správce? Jak a proč?* [online]. Datum publikace 13. 8. 2017. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/lze-vymenit-insolvencniho-spravce-jak-a-proc>

Jirmásek, T. *Náležitosti úkonu, jímž insolvenční správce popírá pořadí pohledávky*. [online]. Datum publikace 15. 2. 2021 Dostupné z: <https://www.insolvencnizona.cz/clanky/nalezitosti-ukonu-jimz-insolvencni-spravce-popira-poradi-pohledavky/>

4. Seznam použitých právních předpisů

Listina základních práv a svobod (vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Směrnice 2000/35 Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. 6. 2000, o boji proti opožděným platbám v obchodním styku

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARSCoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 190/2017 Sb. k provedení § 3 odst. 3 insolvenčního zákona (vyhláška o platební neschopnosti podnikatele)

Vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů

5. Seznam použité judikatury

a) Judikatura Ústavního soudu ČR

Nález ÚS ze dne 1. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10

Nález ÚS ze dne 6. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15

Nález ÚS ze dne 7. listopadu 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15

Usnesení ÚS ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. IV.ÚS 1558/18

b) Judikatura Nejvyššího soudu ČR

Rozsudek NS ze dne 24. května 2001, sp. zn. 32 Cdo 1726/98

Rozsudek NS ze dne 31. července 2001, sp. zn. 32 Cdo 544/99

Usnesení NS ze dne 24. září 2003, sp. zn. 29 Odo 564/2001

Rozsudek NS ze dne 30. července 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006

Usnesení NS ze dne 4. září 2008, sp. zn. 29 NSČR 4/2008

Usnesení NS ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 NSCR 1/2008

Usnesení NS ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 NSCR 12/2009

Rozsudek NS ze dne 31. března 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009

Usnesení NS ze dne 27. října 2011, sp. zn. 29 NSCR 36/2009

Usnesení NS ze dne 27. října 2011, sp. zn. 29 NSČR 1/2011

Usnesení NS ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 29 NSCR 14/2011

Usnesení NS ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 29 NSCR 52/2011

Usnesení NS ze dne 26. června 2012, sp. zn. 29 NSCR 46/2011

Usnesení NS ze dne 28. února 2013, sp. zn. 29 ICdo 3/2013

Usnesení NS ze dne 28. března 2013, sp. zn. 29 NSCR 14/2012

Usnesení NS ze dne 30. dubna 2013, sp. zn. 29 NSCR 19/2011

Usnesení NS ze dne 9. července 2013, sp. zn. 29 Cdo 3829/2010

Usnesení NS ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 29 NSCR 63/2011

Usnesení NS ze dne 12. prosince 2013, sp. zn. 29 NSCR 113/2013

Rozsudek NS ze dne 27. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011

Rozsudek NS ze dne 31. března 2014, sp. zn. 29 Cdo 13/2012

Rozsudek NS ze dne 31. března 2014, sp. zn. 29 ICdo 13/2012

Rozsudek NS ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 29 ICdo 14/2012
Usnesení NS ze dne 21. května 2014, sp. zn. 29 NSČR 109/2013
Usnesení NS ze dne 29. května 2014, sp. zn. 29 ICdo 33/2014
Usnesení NS ze dne 30. června 2014, sp. zn. 29 NSCR 107/2013
Usnesení NS ze dne 30. června 2014, sp. zn. 29 NSCR 78/2013
Rozsudek NS ze dne 30. září 2014, sp. zn. 29 Cdo 716/2012
Usnesení NS ze dne 3. dubna 2015, sp. zn. 29 NSCR 24/2013
Usnesení NS ze dne 30. dubna 2015, sp. zn. 29 NSCR 24/2013
Usnesení NS ze dne 28. května 2015, sp. zn. 29 NSCR 26/2013
Usnesení NS ze dne 26. srpna 2015, sp. zn. 29 NSČR 2/2014
Rozsudek NS ze dne 30. září 2015, sp. zn. 29 ICdo 17/2013
Rozsudek NS ze dne 22. prosince 2015, sp. zn. 29 ICdo 48/2013
Rozsudek NS ze dne 29. února 2016, sp. zn. 29 Cdo 307/2014
Usnesení NS ze dne 17. března 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015
Usnesení NS ze dne 30. března 2016, sp. zn. 29 NSČR 7/2014
Rozsudek NS ze dne 30. září 2016, sp. zn. 29 ICdo 56/2014
Usnesení NS ze dne 27. října 2016, sp. zn. 29 NSCR 177/2016
Usnesení NS ze dne 31. října 2016, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014
Usnesení NS ze dne 21. prosince 2016, sp. zn. 29 ICdo 96/2015
Usnesení NS ze dne 22. prosince 2016, sp. zn. 29 NSCR 130/2014
Rozsudek NS ze dne 31. ledna 2017, sp. zn. 29 Cdo 2737/2014
Usnesení NS ze dne 28. února 2017, sp. zn. 29 NSCR 25/2015
Rozsudek NS ze dne 28. února 2017, sp. zn. 29 Cdo 363/2015
Usnesení NS ze dne 31. července 2017, sp. zn. 29 NSCR 124/2015
Rozsudek NS ze dne 7. srpna 2017, sp. zn. 21 Cdo 1355/2017
Usnesení NS ze dne 27. září 2017, sp. zn. 29 NSČR 107/2015
Rozsudek NS ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 ICdo 76/2015
Rozsudek NS ze dne 27. února 2018, sp. zn. 29 ICdo 39/2016
Rozsudek NS ze dne 28. února 2018, sp. zn. 29 ICdo 19/2016
Usnesení NS ze dne 26. dubna 2018, sp. zn. 29 NSCR 135/2016

Usnesení NS ze dne 26. dubna 2018, sp. zn. 29 Cdo 819/2018
Rozsudek NS ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. 29 ICdo 61/2016
Rozsudek NS ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. 29 ICdo 78/2016
Usnesení NS ze dne 23. ledna 2019, sp. zn. 29 ICdo 80/2017
Rozsudek NS ze dne 28. března 2019, sp. zn. 29 ICdo 95/2017
Usnesení NS ze dne 30. dubna 2020, sp. zn. 29 NSČR 118/2019
Rozsudek NS ze dne 24. června 2020, sp. zn. 29 ICdo 21/2018
Usnesení NS ze dne 22. prosince 2020, sp. zn. 29 ICdo 3/2019
Rozsudek NS ze dne 26. ledna 2021, sp. zn. 29 ICdo 55/2019
Rozsudek NS ze dne 25. února 2021, sp. zn. 29 ICdo 38/2019
Rozsudek NS ze dne 31. března 2021, sp. zn. 29 ICdo 21/2020
Rozsudek NS ze dne 27. října 2021, sp. zn. 29 ICdo 118/2020
Rozsudek NS ze dne 30. prosince 2021, sp. zn. 29 ICdo 4/2020
Rozsudek NS ze dne 30. prosince 2021, sp. zn. 29 ICdo 95/2020

c) *Judikatura Vrchního soudu v Praze*

Usnesení VS v Praze ze dne 30. května 2011, sp. zn. 3 VSPH 9/2011
Usnesení VS v Praze ze dne 15. března 2012, sp. zn. 2 VSPH 307/2012
Usnesení VS v Praze ze dne 29. srpna 2012, sp. zn. 2 VSPH 834/2012
Usnesení VS v Praze ze dne 18. října 2012, sp. zn. 1 VSPH 1213/2012
Usnesení VS v Praze ze dne 17. června 2013, sp. zn. 3 VSPH 1589/2012
Usnesení VS v Praze ze dne 31. července 2013, sp. zn. 2 VSPH 315/2013
Usnesení VS v Praze ze dne 5. května 2014, sp. zn. 1 VSPH 198/2014
Usnesení VS v Praze ze dne 26. června 2014, sp. zn. 1 VSPH 1001/2014
Usnesení VS v Praze ze dne 12. září 2014, sp. zn. 1 VSPH 1280/2014
Usnesení VS v Praze ze dne 11. srpna 2015, sp. zn. 1 VSPH 1552/2014
Usnesení VS v Praze ze dne 16. března 2016, sp. zn. 2 VSPH 517/2016
Usnesení VS v Praze ze dne 24. srpna 2016, sp. zn. 104 VSPH 435/2016
Usnesení VS v Praze ze dne 23. listopadu 2016, sp. zn. 4 VSPH 2071/2016
Usnesení VS v Praze ze dne 24. července 2017, sp. zn. 4 VSPH 1270/2017
Usnesení VS v Praze ze dne 31. srpna 2017, sp. zn. 2 VSPH 1421/2017

Usnesení VS v Praze ze dne 18. září 2017, sp. zn. 4 VSPH 977/2017
Rozsudek VS v Praze ze dne 25. října 2017, sp. zn. 103 VSPH 843/2016
Usnesení VS v Praze ze dne 19. února 2019, sp. zn. 2 VSPH 262/2019

d) *Judikatura Vrchního soudu v Olomouci*

Usnesení VS v Olomouci ze dne 7. července 2010, sp. zn. 3 VSOL 222/2010
Usnesení VS v Olomouci ze dne 13. října 2011, sp. zn. 3 VSOL 531/2011
Usnesení VS v Olomouci ze dne 30. května 2014, sp. zn. 1 VSOL 60/2014
Usnesení VS v Olomouci ze dne 5. září 2014, sp. zn. VSOL 2 VSOL 821/2014
Usnesení VS v Olomouci ze dne 30. ledna 2015, sp. zn. 3 VSOL 644/2014
Usnesení VS v Olomouci ze dne 4. května 2016, sp. zn. 3 VSOL 153/2016
Usnesení VS v Olomouci ze dne 25. dubna 2017, sp. zn. 1 VSOL 409/2017
Rozsudek VS v Olomouci ze dne 6. června 2017, sp. zn. 13 VSOL 31/2017
Usnesení VS v Olomouci ze dne 31. ledna 2019, sp. zn. 2 VSOL 489/2018

Procesní role insolvenčního správce

Abstrakt

Tématem této rigorózní práce je procesní postavení a role insolvenčního správce jakožto procesního subjektu *sui generis* vystupujícího v insolvenčním řízení, které se jako zvláštní druh civilního procesu vyznačuje kolektivní povahou vymáhání a (částečným) uspokojením pohledávek věřitelů dlužníka se současným vypořádáním majetkových vztahů dlužníka dle zvoleného způsobu řešení úpadku.

Cílem práce, jak už napovídá sám její název, není obecný popis průběhu insolvenčního řízení, nýbrž zevrubná analýza procesní role a povinností, jež má na starosti insolvenční správce při výkonu své funkce. Uvedeného cíle se snažím dosáhnout za použití příslušných právních předpisů, odborné české i zahraniční literatury, relevantní judikatury vyšších soudů České republiky a místy dávám prostor též vlastním myšlenkám či názorům na danou problematiku.

Vlastní text práce se skládá z úvodu, tří hlavních kapitol, které se dále dělí v několika úrovních na podkapitoly a závěru, kde jsou shrnuty nejdůležitější poznatky rozebrané v textu práce. V první kapitole se v rámci obecnějšího úvodu zaměřuji na podstatu a účel insolvenčního práva, řešení problému sdíleného statku a honu na majetek dlužníka, které jsou při finančním stresu dlužníka velmi typické a v insolvenčním řízení se jejich negativním dopadům předchází zakotvením pravidla co nejvyššího, avšak poměrného uspokojení věřitelů namísto pravidla priority v čase, kterým se vyznačuje individuální způsob vymáhání pohledávek. Dále v první kapitole detailně rozebírám rozdíly mezi předlužením a platební neschopností jako dvou zákonem upravených forem úpadku. Ve druhé kapitole hraje prim rozbor základních aspektů postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení s důrazem na výběr a ustanovení insolvenčního správce do jeho funkce. Závěr druhé kapitoly se nese v duchu zkoumání problematiky odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce se zaměřením na rozdíly mezi těmito dvěma instituty s tím, že zvláštní pozornost je věnována požadavku nepodjatosti insolvenčního správce. Ve třetí, závěrečné a nejpraktičtější zaměřené kapitole práce se soustředím na rozbor standardu péče, kterou insolvenční zákon po správci při výkonu jeho funkce požaduje a na analýzu postupu insolvenčního správce při přezkumu přihlášených pohledávek a vymáhání neúčinnosti právních úkonů dlužníka.

Klíčová slova: insolvenční správce, úpadek, dlužník

Procedural Role of the Insolvency Trustee

Abstract

The subject of this rigorous thesis is the procedural status and role of the insolvency trustee as a *sui generis* procedural subject appearing in insolvency proceedings, which represents a special type of civil process that is characterized by the collective nature of enforcement and (partial) satisfaction of the debtor's creditors' claims and simultaneous settlement of the debtor's property relations according to the chosen method of bankruptcy resolution.

The aim of the thesis, as its title suggests, is not a general description of the insolvency proceedings, however a thorough analysis of the procedural role and duties of the insolvency trustee during the performance of his obligations in insolvency proceedings. I try to achieve the stated goal by interpreting relevant legal regulations, Czech and foreign expert literature, relevant practice of the higher courts of the Czech Republic, and in some parts of the thesis I also provide my own thoughts and opinions on the given issue.

The actual text of the thesis consists of an introduction, three main chapters, which are further divided into sub-chapters at several levels, and a conclusion, where the most important findings discussed in the text of the thesis are summarized. In the first chapter, as part of a more general introduction, I focus on the nature and purpose of insolvency law, the solution to the problem known as *a common pool* and the hunt for the debtor's property, which are very typical issues when a debtor is under financial stress, and in the insolvency proceedings their negative effects are prevented by enshrining the rule of the highest possible, but proportional satisfaction of creditors instead of the rule of priority in time, which is typical for an individual way of enforcing claims. Furthermore, in the first chapter, I analyze in detail the differences between balance sheet insolvency and cash-flow insolvency as two legally regulated forms of debtor's insolvency in the Czech Republic. In the second chapter, an analysis of the basic aspects of the insolvency administrator's position in insolvency proceedings with an emphasis on the selection and appointment of the insolvency trustee to their position plays a major role. The conclusion of the second chapter is in the spirit of examining the issue of removal and release of the insolvency trustee from office, focusing on the differences between

these two institutes, with special attention being paid to the requirement of impartiality of the insolvency trustee. In the third, final and most practically focused chapter of the thesis, I focus on the analysis of the standard of care that the insolvency law requires of the trustee during the performance of duties and on the analysis of the procedure of reviewing registered claims and enforcing the ineffectiveness of the debtor's legal actions by the insolvency trustee.

Key words: Insolvency trustee, Bankruptcy, Debtor